

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra psychologie

ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Tereza Vohradníková

Učitelství pro střední školy, obor Český jazyk a psychologie pro střední školy

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Šámalová

Plzeň, 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací vypracovala samostatně s použitím zdrojů informací a literárních pramenů, které uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Plzni dne 2017

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí diplomové práce Mgr. Kateřině Šámalové za cenné rady, čas, zájem a přístup při zpracování této práce.

Dále bych ráda poděkovala své rodině za podporu po celou dobu mého studia.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ

OBSAH

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ PŘEDŠKOLÁKA.....	9
1.1 MOTORICKÝ VÝVOJ	9
1.2 KOGNITIVNÍ VÝVOJ.....	10
1.3 HRA A KRESBA.....	13
1.4 KOMUNIKACE	14
1.5 VÝVOJ OSOBNOSTI A SEBEPOJETÍ.....	15
1.6 EMOCIONÁLNÍ VÝVOJ	16
1.7 SOCIÁLNÍ VÝVOJ.....	17
2 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST	19
2.1 FYZICKÁ ZRALOST	21
2.2 KOGNITIVNÍ ZRALOST.....	22
2.2.1 Myšlení a paměť.....	22
2.2.2 Pozornost	22
2.2.3 Sluchové vnímání	23
2.2.4 Zrakové vnímání.....	24
2.2.5 Tělesná, prostorová a časová orientace.....	25
2.2.6 Předčíselné představy	26
2.2.7 Řeč	27
2.2.8 Motorika.....	28
2.3 SOCIÁLNÍ, EMOCIONÁLNÍ A PRACOVNÍ ZRALOST.....	30
3 DIAGNOSTIKA ŠKOLNÍ ZRALOSTI A PŘIPRAVENOSTI	33
4 ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	39
4.1 ZAHÁJENÍ POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY A JEJÍ ODKLAD V JINÝCH ZEMÍCH.....	44
4.2 STIMULAČNÍ PROGRAMY	46
5 PRAKTICKÁ ČÁST - VÝZKUM.....	50
5.1 CÍL PRÁCE.....	50
5.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	50
5.3 METODY VÝZKUMU	50
5.4 PŘÍPADOVÁ STUDIE 1	51
5.5 PŘÍPADOVÁ STUDIE 2.....	52
5.6 PŘÍPADOVÁ STUDIE 3	54
5.7 PŘÍPADOVÁ STUDIE 4.....	55
5.8 PŘÍPADOVÁ STUDIE 5	57
5.9 PŘÍPADOVÁ STUDIE 6.....	58
5.10 PŘÍPADOVÁ STUDIE 7	60
5.11 PŘÍPADOVÁ STUDIE 8.....	62

5.12 PŘÍPADOVÁ STUDIE 9.....	63
5.13 PŘÍPADOVÁ STUDIE 10.....	65
ZÁVĚR.....	68
RESUMÉ.....	69
SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY	70
PŘÍLOHY	72

ÚVOD

„I když podle školských předpisů je možné, aby do první třídy nastoupilo dítě, které dosáhne věku šesti let teprve do konce kalendářního věku, stává se dnes výjimečně, že by rodiče něco takového žádali. Ještě před dvaceti lety to byla běžná věc. Dříve také rodiče přijímali návrh poradny na odložení školní docházky většinou tak, jako by to bylo na úkor dítěte. Dnes naopak nejsou žádnou vzácností případy, kdy rodiče žádají odklad školní docházky pro dítě i nadprůměrně vyspělé...“

(Matějček, in Vstup do školy, 2012, s. 3)

Zda je dítě zralé pro vstup do základní školy? Tuto otázku si pokládá mnoho rodičů, ale i učitelek z mateřské školy i další odborníci. Nástup do školy je pro každé dítě i celou jeho rodinu velkým krokem. V životě dítěte dojde ke značným změnám. Přejde do nového prostředí, mezi nové vrstevníky. Hlavní činnost, hra, se dostává do pozadí. Dítě se bude muset učit, umět se soustředit, poslouchat, nemůže si udělat volno, kdy se mu zachce atd. Každé dítě se ale vyvíjí jinou rychlostí, proto je třeba na každé dítě nahlížet individuálně. Posuzovat školní zralost u každého dítěte zvlášť. Některé děti jsou vyzrálé dříve a mohou tak nastoupit do školy předčasně, jiné děti potřebují dozrát, a tak je jim udělen odklad školní docházky. Někdy se setkáváme se zbytečným odkladem školní docházky nebo naopak s nástupem nezralého dítěte do školy. U takovýchto dětí potom vznikají zbytečné potíže.

Téma diplomové práce, Odklad školní docházky, jsem se rozhodla zvolit, protože pracuji jako asistent pedagoga v mateřské škole. S odklady se tedy setkávám v praxi. Myslím si, že problematika odkladu povinné školní docházky je dnes aktuální. Je důležité, aby dítě nastoupilo do školy ve správný čas, zralé a připravené. Z hlediska odkladů je velmi důležité, aby se odklad školní docházky chápal jako čas pro kompenzaci a stimulaci. Umožňoval dětem dozrát. Samo se nic nevyřeší.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Celá práce se skládá z pěti hlavních kapitol. První kapitola se zabývá charakteristikou předškolního období (motorickým, kognitivním, emocionálním a sociálním vývojem, vývojem kresby, hry a řeči). Druhá kapitola pojednává o školní zralosti. Zabývá se třemi hlavními oblastmi zralosti – fyzickou, sociální a emociální a kognitivní zralostí. Třetí kapitola nás seznamuje s diagnostikou školní zralosti – z pedagogickou diagnostikou v mateřské škole. Dále se věnuje popisu Jiráskova testu školní zralosti. Čtvrtá kapitola se zabývá odkladem povinné

školní docházky, zmiňuje se i o zahájení školní docházky a odkladu v jiných zemích, popisuje stimulační programy pro předškoláky a děti s odkladem školní docházky. Poslední, pátá kapitola představuje část praktickou. Ta obsahuje deset kazuistik dětí předškolního věku z mateřské školy. Vzorek tvoří čtyři děti, které jsou zralé pro vstup do základní školy, dvě děti, které nebudou mít odklad školní docházky, ale podle Jiráskova testu školní zralosti a kresby se jeví jako nezralé, jedno dítě již s odkladem školní docházky a tři děti, které budou mít tento rok udělen odklad povinné školní docházky. Kazuistiky byly zpracovány na základě pozorování, dotazníků, rozhovorů, Jiráskova testu školní zralosti, analýzy dokumentů a volné kresby. Cílem praktické části bylo na základě vzorku dětí srovnání školní zralosti a nezralosti. Dalším cílem bylo věnování pozornosti odkladu povinné školní docházky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ PŘEDŠKOLÁKA

Předškolní období trvá mezi 3. a 6.-7. rokem. Konec tohoto období, není vymezen věkem, ale je určen především sociálně, nástupem do školy. Příhoda označuje toto období jako druhé dětství. Předškolní období bývá také označováno jako věk iniciativy (dítě má potřebu něco zvládnout, dokázat). Setkáváme se i s označením zlatý věk dětské kresby a hry, protože kresba a hra jsou hlavními činnostmi tohoto období. Vývoj dítěte se v tomto věku zpomaluje, stává harmoničtější a projevuje se individualita osobnosti. Mezi dětmi sledujeme velkou variaci. Dítě již nějaké dovednosti umí a je připravené, aby pomocí učení tyto dovednosti rozvíjelo. Nová vlastnost je přirozeným důsledkem dosavadních možností. V tomto období dochází k postupnému vývoji. K možnosti každého psychického výkonu dostupuje dítě po řadě fází, z nichž každá je splnitelná jen tím, že byla připravena fází předchozí, a celou její historií. Pro tuto postupnost se užívá názvu růstový gradient (Příhoda, 1977, s. 187). Hlavním projevem období je aktivita, která sleduje vytyčený cíl. Dále také činorodost, spolupráce, živost, zvědavost, komunikativnost, hravost a neustálá energie. Probíhá hlavní období socializace. Je to fáze přesahu rodiny. Dítě přijde do kontaktu s vrstevníky a učí se s nimi komunikovat a kooperovat. To se projevuje hlavně ve hře, kde je potřeba, aby dítě umělo prosadit svůj názor, ale zároveň také přizpůsobit se ostatním. Toto období je třeba chápat jako fázi přípravy na život ve společnosti (Vágnerová, 2012, s. 177). Důležité je dbát na všestranný rozvoj osobnosti dítěte, ale zároveň dítě nepřetěžovat a dávat mu prostor pro spontánní hry. My se budeme zabývat základními charakteristikami v oblasti motoriky, kognitivního, emocionálního a sociálního vývoje, vývoje osobnosti a komunikací ve věku 6. a 7. let, před nástupem do školy.

1.1 Motorický vývoj

V tomto období dozrávají mozkové funkce, které umožňují koordinaci hrubé motoriky. Vyspívá kostra, svalstvo a jeho prokrvování. Prokrvováním svalstvo sílí, proto se v tomto období dítě stále pohybuje. Pohyb je funkčním podnětem pro rozvoj svalstva. Dítě v tomto věku vyroste v průměru až o 5-7 cm, přibývá na váze, prodlužují se mu končetiny a postava je vytáhlá (stádium první vytáhlosti). Ještě není ustálená zakřivenost páteře, je tedy důležité, aby nedošlo k její deformaci. V motorickém vývoji dochází

k neustálému zdokonalování. Pohyby jsou rychlejší, plynulejší, komplexnější, koordinovanější. Dítě je hbitější. Má zautomatizovanou chůzi. Už jistě chodí a běhá i po nerovném povrchu, nepadá, chodí do schodů i ze schodů, střídá nohy, neдрží se, chodí po kladině. Sebejistě skáče, leze po žebříku, stojí na jedné noze, umí házet a chytat míč. Dítě je schopno zvládat činnosti, které již vyžadují složitou pohybovou koordinaci, např. jízda na koloběžce, kole, bruslení, lyžování, plavání (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 68). Motorická vyspělost tak umožňuje naučit se některé aktivity spojené se sportem. Objevuje se ale ještě neschopnost udržet rovnováhu, snížená schopnost vnímat a předvídat vlastní pohyby. Pohybová aktivita je nezbytná pro zdravý rozvoj dítěte. Dále také dochází k osifikaci zápěstních kůstek, což umožňuje koordinovanost jemné motoriky. Dochází tak k funkční práci s předměty a jejich používání. Zásluhou jemné motoriky dítě používá tužku, příbor, stříhací, chytá a hází míč atd. V tomto věku je už v návaznosti na dominanci hemisféry vyhraněná preference jedné ruky a dítě má správný úchop tužky, uvolněnost zápěstí. Dochází k rozvoji kresby, od stádia hlavonožce se dítě posouvá do stádia, kdy je schopno nakreslit adekvátně lidskou postavu se všemi náležitostmi. Kresba odpovídá představě, začíná se podobat realitě a objevují se detaily. Nedělá mu potíže napodobit různé směry čar, křížek, čtverec, trojúhelník. Dítě je samostatné v základních sebeobslužných činnostech, začíná být více soběstačné a potřebuje už jen nepatrnou pomoc (najít se, oblékne, umyje, vyčistí si zuby, dojde samostatně na toaletu, zkouší zavazovat tkaničky).

1.2 Kognitivní vývoj

Kognitivní funkce jsou funkce poznávací. Řadíme sem vnímání, pozornost, paměť, představivost, fantazii, myšlení, řeč a kognitivní učení. Poznávání je v tomto věku zaměřeno na nejbližší svět a na pochopení pravidel, které v něm platí (Vágnerová, 2012, s. 177). Dochází k výraznému zlepšení zrakového vnímání. Objevuje se systematickosti, soustředěnost a smysl pro detail. Děti si rády prohlížejí knížky a obrázky. Znají tvary, základní i doplňkové barvy (i jejich odstíny), rozvíjí se zraková paměť. Rozlišují rozdíly v horizontálním a vertikálním směru (rozdíl 6 a 9, p a d). Z hlediska sluchového vnímání jsou děti schopny rozdělit slova na hlásky a rozlišit krátké a dlouhé samohlásky, tvrdou a měkkou slabiku, počáteční hlásku slova. Určí směr odkud zvuk přichází, jeho intenzitu a délku. Šestileté děti dokážou za dobrého vedení zpívat s dostatečným přednesem. V tomto období dochází k rozvoji pozornosti. Jde spíše o pozornost bezděčnou. Na konci tohoto

období se začínáme setkávat s pozorností záměrnou (úmyslnou), která vzniká v důsledku zájmů.

Myšlení se v tomto věku posouvá od egocentrického, intuitivního k myšlení předoperačnímu, názornému, prelogickému a konkrétnímu. Dítě si myslí, že jen jeho vlastní perspektiva je ta správná. Okolní svět vnímá přes sebe, samo sobě je středem dění (co nevnímá, to pro něj neexistuje). Dítě v tomto věku začíná pomalu používat logické myšlenkové operace. Dalším rysem tohoto myšlení je dynamismus (přisuzování duševního života neživým objektům), finalismus (následek je považován za příčinu), centristus (myšlení a uvažování o jednom aspektu problému, ulpívání na jednom nápadném znaku) a prezentismus (vázanost na přítomnost). Myšlení je také ještě magické (iracionální, fantazijní). Podléhá animismu, antropomorfismu (oživování věcí, přisuzování lidských vlastností neživým objektům), fenomenismu (posuzování věcí podle toho, jak vypadají), absolutismu (každé poznání musí mít definitivní a jednoznačnou platnost). Okolo 7. roku se teprve začíná objevovat proces decentrace, kdy jsou schopny posuzovat realitu z více hledisek, odpoutají se od sebe sama. V 5. letech jsou děti schopné poznat změny v podstatě objektu. Dokáží si uvědomovat, že např. tatínek má na sobě pouze čertovskou masku. Dříve by si myslely, že se tatínek v čerta proměnil. Chápou funkční vztahy (např. čím rychleji vlak jede, tím dříve bude ve stanici). Děti jsou schopny kategorizovat (podle velikosti, barvy, počtu, tvaru atd.), rozeznat podstatné vlastnosti od nepodstatných. Dochází k posunu analogického myšlení, je kladen větší důraz na funkční vztahy (např. u hrušek a jablek se nebudou zaměřovat na stejnou barvu, ale na podobnost původu – rostou na stromě, užití – jí se). Ještě není schopno abstraktního myšlení. Pro předškolní věk je charakteristická bohatá fantazie a představivost. Pomocí fantazie si dítě vytváří např. společníky ve hře, které skutečně nemají. Dávají jim jména, připisují různé vlastnosti, povídají si s nimi. U předškoláků se setkáme s tzv. konfabulacemi (nepravé lži). Nejde však o lhavý úmysl. Dítě dotváří své příběhy a vzpomínky pomocí fantazie. Věří jim a je přesvědčeno o jejich pravdivosti. Fantazie je důležitá pro citovou a rozumovou rovnováhu dítěte. V dětském světě se objevuje tzv. mezerovitost v situacích. Pro dítě je zřejmě nejsnazší vyrovnat se s tlakem reality, s nedostatky vlastního myšlení i zkušenosti pomocí fantazie, která má relaxační, emocionálně příznivý účinek (Vágnerová, 2000, s. 106). Alespoň někdy si děti mohou přizpůsobit realitu svým přáním a potřebám. Specifické je v tomto věku i řešení problémů. Dítě se často uchyluje ke špatnému řešení, protože nepochopilo situaci. Pomáhají mu scénáře, znalosti obvyklých souvislostí a vztahů (např. dítě ví, co má dělat v koupelně). Neumí ještě zcela potlačit nevýznamné informace

skutečnosti. Návrhy řešení bývají často nereálné, situační. Často spoléhají na pomoc druhých.

Čím je jedinec starší, tím se zvyšuje kapacita jeho paměti, rychlost zpracování informací, kvalita a délka zapamatovaných informací. Narůstá i propojení informací do smysluplných celků. Zapamatování probíhá u předškolních dětí bezděčně. Děti předškolního věku si nejsou vědomy způsobů, které umožňují snadnější zapamatování. Zapamatuje si to, co ho nejvíce zaujme. Schopnost vzpomenout si na to, co se odehrálo a kdy a jak se to odehrálo, se rychle rozvíjí mezi 4. a 6. rokem (Vágnerová, 2012, s. 205). Zapamatování je podmíněno schopností koncentrace pozornosti. Pozornost má největší vliv na paměť krátkodobou. Uchování informací je velmi závislé na míře informovanosti dítěte o dané oblasti. V tomto období převládá paměť mechanická, dítě umí mnoho říkanek a básniček. Prodlužuje se latentní doba vzpomínek (dítě si např. vzpomene na zážitek tři roky starý). To souvisí s explicitní epizodickou pamětí, která zajišťuje zapamatování událostí, zážitků. Rozvíjí se v závislosti na rozvoji jazykových schopností, když se dítě učí vyprávět. Autobiografická paměť uchovává prožitky, které se týkají samo dítěte. Pomocí autobiografické paměti se také rozvíjí pojetí vlastní osoby. Vzpomínky bývají v tomto věku útržkovité a není jich mnoho. Předškolák je schopný odlišit vzpomínky od fantazie a představivosti. Implicitní, procedurální paměť (neuvědomované zapamatování různých poznatků a činností, jako je zacházení s přiborem nebo jízda na tříkolce) se rozvíjí od raného věku plynule, bez nápadností a kvalitativních změn (Vágnerová, 2012, s. 207). Setkáváme se s ní v každodenních situacích. Svou paměť předškoláci přeceňují, neodhadnou své paměťové schopnosti a myslí si, že si pamatují více, než je reálně možné.

Děti v tomto věku umí určit nahoře a dole, pravou a levou ruku, vpravo, vlevo většinou ještě ne. Podceňují velikost vzdálenějších objektů. Neodhadnou prostorové vztahy. Umí rozlišit dříve a později, před a po. Pro členění času využívají dny v týdnu. Čas měří prostřednictvím událostí, které se pravidelně opakují. Stejně jako prostor, tak i čas děti přeceňují. Uvažují o minulých, přítomných a budoucích věcech. Jsou ovlivněny prezentismem a čas pro ně není důležitý. V rámci jednoduchého kontextu jsou předškolní děti schopné odhadnout, co by se mohlo stát, i když se to ještě nestalo. Počet znají jako klasifikační kritérium. Znají čísla a umějí počítat, ale ne podstatu numerické hodnoty, její relativní význam. Většinou odříkají řadu do 10, přiřazuje názvy čísel k počítaným předmětům. Většinou správně určí počet předmětů. Rozlišují více a méně.

1.3 Hra a kresba

Hra je hlavní a nejpřirozenější činností toho věku, proto se také toto období někdy nazývá věkem hry. Pomocí hry si dítě osvojuje dovednosti, které bude potřebovat v budoucím životě. Rozvíjí fantazii a představivost. Je hlavním prostředkem učení. Je také jednou z důležitých potřeb dítěte. Uplatňuje se při ní vnitřní motivace. Hrou děti vyjadřují postoj ke světu a k sobě samému. Pomocí hry se dítě vyrovnává s realitou, hra mu dovoluje se chovat podle jeho přání a představ, může si realitu přizpůsobovat dle vlastní volby. V předškolním věku je hra rozvinutější a zaměřuje se na vytvoření něčeho nového. Ustupuje experimentace, nahodilost a do hry začíná vstupovat plánovitost. Objevují se detaily a realističtější pojetí. Hra se začíná blížit práci (dítě pomáhá uklízet, vařit, okopávat záhonky). V tomto období se objevuje několik typů dětské hry. Objevuje se hra symbolická a hra sociálně-dramatická. Hra konstrukční (stavění z kostek, kolejnic, přišívání knoflíků, hrady z písku), iluzivní typ hry (dítě přeměňuje svět podle své představy, např. s klackem zachází jako s puškou), tematická (námětová, úkolová) hra na něco (hry na prodavače, listonoše, princezny). Ještě se neobjevují hry soutěživé (i když se děti předhánějí, kdo doběhne dříve ke stromu), na to jsou zapotřebí vyspělejší mentální podmínky a vyšší vědomí sebe. Objevuje se hlavně hra společná, kolektivní, kooperativní. Každé dítě má úlohu ve společném plánu. Hrou na něco si děti procvičují budoucí role. Děti využívají fantazii, nápodobu, komunikační a sociální dovednosti. Hra by měla být spontánní, volná ničím nevázaná. Hru nelze rozvíjet tak, že ji dítěti dospělí nařídí nebo organizuje. Spontánní hra významným způsobem rozvíjí všechny oblasti dětského vývoje (Thorová, 2015, s.382). Hra rozvíjí funkce, které jsou důležité pro školu (čtení, psaní, počítání). Pohybovými hrami rozvíjíme motoriku, sensorickými smyslové vnímání, postřehové hry rozvíjí soustředěnost a pozornost, fantazijními kreativitu. Symbolická hra rozvíjí porozumění ostatním, porozumění sociálním rolím a pravidlům.

Názor na svět děti mohou vyjadřovat také pomocí kresby, která prochází různými fázemi. Po 5. roce začíná období konvenční dětské kresby. Ztrácí se univerzálnost a dítě si začíná utvářet individuální styl. Kresba je často segmentová, tzn. složená z jednotlivých dílů, které jsou napojovány na sebe. Mezi 5. a 6. rokem dítě spojuje prvky a narůstá celistvost obrázků. Děti ještě nejsou schopny nakreslit překryté předměty a nadměrně zdůrazňují detaily, které subjektivně považují za důležité. Na konci předškolního období dojde k přechodu k realismu (stádium realistického zobrazení). Kresby se více podobají skutečnosti. Dítě předškolního věku je schopno nakreslit lidskou postavu se všemi detaily

(hlava, trup, ruce, nohy, krk, uši, oči, nos, pusa, vlasy, správný počet prstů, atd.) Dítě se připravuje na psaní. Procvičuje to kresbou, grafomotorickou nápodobou a vybarvováním, což souvisí s kognitivním vývojem. Dítě mezi 6. a 7. rokem už zvládá napodobit kruh, kříž, čtverec, trojúhelník i kosočtverec. Dokáže vybarvovat bez velkého přetahování. Dítě začíná zkoušet psát písmena a číslice, ale fyzická percepční nezralost má za následek to, že dítě je kreslí zrcadlově. Kresba se spojuje z úzkostí, dítě se snaží úzkost minimalizovat (např. nakreslí ježibabu tak malou, jak velký má z ní strach).

1.4 Komunikace

Řeč a slovní zásoba se vyvíjí v závislosti na myšlení. Úroveň řeči a slovní zásoby se naopak rozvíjí myšlení. Učí se pomocí nápodoby od dospělých, vrstevníků, z médií. V tomto věku jde často o potřebu pochopit příčinné souvislosti a vztahy, a tudíž jde o otázky typu proč a jak (Vágnerová, 2012, s. 214). Dotazy jsou různorodé, týkají se běžného dění i poznání, které je přesahuje. Otázky typu proč a jak obohacují dětský slovník (rozvíjí se slovní zásoba) a rozvíjí správné vyjadřování. Děti se učí chápat komplexní vztahy a používat správně výrazy. V předškolním období dochází ke značnému zdokonalování v řeči, v obsahu i v její formě. Předškoláci mají komplexnější verbální vyjadřování. Vyprávějí zážitky, popisují příběhy na obrázcích. Používají složitější větné celky, souvětí. Zpřesňuje se význam slov. Řeč je plně srozumitelná, bez nápadných dysgramatismů. Přestože se zlepšuje výslovnost, mnoho dětí v tomto věku ještě trpí vadami výslovnosti (dyslaliemi). Někdy bývá příčinou výměna dentice, v jiných případech je potřeba navštívit odborného logopeda, aby se nedostatky odstranily, než dítě nastoupí do školy. Chápe obecné a nadřazené pojmy. Dítě rozumí slovními instrukcím, dialogům, odpovídá na otázky, dokáže sledovat pohádky, má rádo básničky a písničky. Pohádka má velký vliv na rozvoj řeči, fantazie a intelektuálních schopností. V tomto období už dítě k sobě nemluví nahlas (egocentrická řeč), řeč se zvnitřňuje a stává se hlasem svědomí (řeč vnitřní), která je odrazem myšlení. Vyprávění, resp. sdílené vyprávění je užitečné např. pro pochopení výrazů označujících vnitřní vztahy (pocity, prožitky, názory, potřeby atd.) i projevů, které se vztahují k dětskému chápání sebe sama, svého chování a důvodů reagování jiných lidí na něj i na sebe navzájem. V rámci vyprávění různí jedinci prezentují dítěti svůj vlastní pohled na danou situaci, který může být odlišný od jejich. V příbězích se odráží i to, jaký měl pro vyprávěče význam (je legrační, strašidelný, nepříjemný atd.) a i v tomto směru představuje užitečný podnět (Vágnerová, 2012, s. 217). Dítě předškolního

věku umí vyjádřit názory i pocity a umí rozlišovat komunikaci s ohledem na komunikačního partnera. Při komunikaci s dospělými se děti vyjadřují zdvořileji a od dospělé osoby očekávají, že vždy porozumí jejich sdělení. Ve vrstevnické skupině se vyjadřují přímo a komunikace často přechází v monolog. V komunikaci se také projevuje egocentrický typ myšlení. Dítě často zapomíná upozornit na podstatné znaky situace, kterou popisuje (Vohradníková, 2014).

1.5 Vývoj osobnosti a sebepojetí

Pro správný rozvoj sebepojetí je nezbytné, aby mělo dítě možnost být součástí společnosti a nějak se v ní uplatnit. Dítě o sobě uvažuje způsobem, který odpovídá vývojové úrovni, tzn. že přetrvává egocentrismus, fenomenismus a magičnost v uvažování. Děti kladou důraz na vnější podobu sebe, na pozorovatelné charakteristiky, na to, co je vidět. Vědí své pohlaví a to, že jsou děti, ne dospělí. Dítě předškolního věku je schopno popsat své fyzické rysy, co má a nemá rádo. Postupem času předškolní děti zahrnují do svého sebehodnocení čím dál více schopností a dovedností, které jsou projevem jejich samostatnosti a vývojového pokroku. K nalezení dětské identity také přispívá pohádka, kde se dítě může identifikovat, ztotožnit s hlavním hrdinou. Důležitou složkou dětské identity je vlastnictví. Moje je součástí já (Vágnerová, 2000, s. 117). Sebehodnocení je vysoké, ale nestabilní. Je závislé na aktuální sociální situaci a koreluje s jistotou ve vztazích s rodiči. Objevuje se tendence k přeceňování a nadhodnocování. Tento nereálný optimismus zajišťuje osobní rovnováhu a jistotu. Nekritičnost má za následek časté vychloubání. Sebepojetí se projevuje i v nerealistických představách o své budoucnosti, v aktivitě a iniciativě, kdy má dítě potřebu něco dokázat, zvládnout. Sebepojetí je závislé na hodnocení druhých lidí a je značně ovlivněno zkušenostmi z kontaktu s vrstevníky. Součástí sebepojetí jsou i sociální role, které dítě zaujímá. Pocit ocenění a úspěšnosti posiluje dětskou sebeúctu a z ní vyplývající sebejistotu (Vágnerová, 2012, s. 241). Po 5. roce je dítě schopno se o něco podělit. Na konci tohoto období se setkáváme se sebecitem (dítě chce být všude první, vyžaduje pozornost), sebedůvěrou a sebechválou. Starší předškoláci chápou význam genderových rolí. Akceptují genderový stereotyp a ztotožňují se s ním, což má za následek rozdílné chování ve vrstevnické skupině. Projevuje se genderová segregace (preferenci dětí stejného pohlaví).

1.6 Emocionální vývoj

Emotivita se stává stabilnější a vyrovnanější. Předškolní děti se v emočních prožitcích začínají lépe orientovat, přesněji rozlišují kvalitu a význam jednotlivých emocí a jejich vnějších projevů a začínají chápat kauzální vztahy, tj. příčiny jejich vzniku. Děti, které se dobře orientují ve vlastních i cizích pocitech, dokáží i lépe odhadnout situaci a reagovat přiměřeně, resp. sociálně přijatelněji (Vágnerová, 2012, s. 219). Předškolní děti jsou převážně pozitivně laděné, veselé. Setkáváme se se společenskou úlohou smíchu. V době, kdy začne dítě chápat dimenzi budoucnosti, je schopno se na něco těšit či mít z toho obavy. Projevy strachu jsou vázány na představivost. Prožitky se vážou na aktuální situace. Emoce jsou intenzivní a jednoduše přecházejí (např. smích v pláč). Vytrácí se negativní emoční reakce, ale děti tohoto věku ještě často pláčou kvůli drobným neúspěchům. Scény primitivní zuřivosti a vzteku se objevují jen vzácně. Velmi špatně a intenzivně dítě prožívá křivdu. Dochází k lepšímu ovládní vnějších reakcí a projevů chování, dokážou lépe utlumit emoční reakci a aktuální situaci nejdříve přehodnotit. Je to proto, že děti se ve svých i ostatních pocitech lépe orientují a umějí o nich mluvit. Děti získávají emoční paměť, díky které si dokáží vybavit dřívější pocity. Děti v tomto věku znají význam emocí, mají odhad budoucích citových prožitků u sebe i ostatních, začínají rozumět i komplexnějším emocím (např. že někdo může být zároveň smutný a stydět se) a emoční ambivalenci. Začínají si uvědomovat, že jedna situace může vyvolat směs pozitivních i negativních pocitů. Začínají chápat příčiny emočních reakcí (např. bráška je smutný, protože se uhodil). Chápou i to, že lidé svoje pocity nemusí vždycky dávat najevo. Je jim jasné, že vnější projev může sloužit i k úmyslnému maskování skutečného emočního stavu. Mnohdy chápou, proč lidé nechtějí, aby ostatní viděli, jak se cítí (Vágnerová, 2012, s. 221). Předškolní dítě dokáže předvídat emoční reakci druhých na určitou situaci. Porozumění vnitřnímu světu druhých napomáhá symbolická hra, která rozvíjí schopnost vidět svět očima druhých. Dále zájem o pohádky a příběhy, žertování a porozumění humoru. Získávají empatii, která může vést k indukci stejného prožitku nebo hodnocení. Tak se tvoří základy pro emoční inteligenci, schopnost orientovat se v emocích druhých lidí. Díky emoční regulaci jsou do určité míry schopné kontrolovat emoční prožitky, hlavně ty negativní. Nedělat, co je okamžitě příjemné, v zájmu pozdější libosti, je velký psychický pokrok, který dítě prožívá právě v tomto období. Proto také je ochotno přijmout hrdinsky studený obklad nebo si dát plombovat zuby. Toto útlumové chování je předpokladem altruismu, zřeknutí se něčeho vlastního ve prospěch bližního (Příhoda,

1977, s. 233). Rozvíjí se sebehodnotící, sebereflexivní emoce a tím se vytváří základ pro rozvoj svědomí, morálky a sebeúcty. Svědomí je závislé na uspokojivém vztahu dítěte k rodičům. Vývoj svědomí rovněž ovlivňují socializační (disciplinární) techniky – tělesné tresty vývoj svědomí spíše inhibují, zatímco kázeňské techniky založené na poskytnutí nebo odnětí projevů lásky po žádoucím nebo nesprávném chování vývoj svědomí podporují (ovšem jenom tam, kde mezi matkou a dítětem už láskyplný vztah existuje) (Langmaier, Krejčířová, 2006, s. 96). Vytváří se pocity sebekontroly (např. dítě u mí počkat až na něj přijde řada). Mají pocit viny, které je zesílen strachem z trestu. Pocit viny je vázán na dosažený stupeň morálního uvažování, na přijetí obecných pravidel a hlavně na ztotožnění se s nimi. Ovládají svou agresi, rozlišují úspěch a neúspěch. V předškolním věku se rozvíjejí i vztahové emoce. Rozvinuty jsou city očekávání, zklamání, překvapení, netrpělivost, nedočkavost. V sociálním kontextu se dále zpřesňují a diferencují city, jako je láska, sympatie a nesympatie, ale rozvíjí se i soucit či pocity sounáležitosti (Vágnerová, 2012, s. 223).

1.7 Sociální vývoj

Do této doby jsou děti fixovány na svou rodinu, která hraje nejdůležitější roli v procesu socializace. Je pro dítě zdrojem jistoty a bezpečí. V tomto věku se už ale dítě začlenilo i do jiných sociálních skupin, se kterými se identifikuje (vrstevníci a mateřská škola). Dochází ke změně jeho společenské role. Dítě už není jen bytostí biologickou, ale i společenskou. Už není jen syn, dcera, sourozenec atd., ale stává se žákem mateřské školy, kamarádem. Styk s druhými dětmi je pro předškolní dítě velmi důležité. Jinak se nenaučí pomáhat slabším, vést druhé, umět se podřídit, soupeřit se sobě rovnými, spolupracovat a řešit konflikty, vyrovnávat se s pocity lítosti a zklamání. Socializací, interakcí s ostatními probíhá také rozvoj osobnosti jedince. Signálem emoční a sociální zralosti je schopnost odpoutat se z vazby na dospělé pečovatele, neprojevoval v kontaktu s cizími dospělými či s vrstevníky strach a nereagovat na ně agresivně (Vágnerová, 2012, s. 224). Výhodu mohou mít děti, které mají sourozence. Musí s nimi vyjednávat, chápat potřeby a přání, soupeřit, podělit se o hračky. Dále dochází k rozvoji prosociálního chování, kam můžeme zařadit rozvoj altruismu a kontrolu a ovládání agresivních tendencí. Objevují se nové rozhodovací a regulační kompetence. Dítě v tomto věku je již schopno projevoval svou samostatnost společensky přijatelným způsobem. Normy chování přijímají děti od dospělých, od autorit. Uplatňuje se zde postoj, který Piaget nazývá jako morální realismus

(pravidla chování jsou objektivně dány a nelze to změnit). Chování dítě posuzuje z hlediska důsledku pro sebe sama. Mezi 4. a 7. rokem, v závislosti na rozvoji svědomí, si začínou děti uvědomovat, že porušení pravidel může vést i k nepříjemným pocitům a chování, které je v souladu s nimi, vyvolá pocit hrdosti (Vágnerová, 2012, s. 241). V tomto věku děti vědí, že pravidla nejsou univerzálně platná, ale je rozdíl v platnosti ve vztahu k dětem a k dospělým. S vrstevníky jsou často uplatňována pravidla na základě reciprocity. Na konci předškolního věku mají děti zvnitřněné základní normy a jsou s nimi ztotožněné. Děti se rychle seznamují s vrstevníky a věnují se spontánní společné hře. Vztahy s vrstevníky jsou symetrické a neposkytují tolik jistoty jako rodina. Vznik potřeby kontaktu s vrstevníky lze proto chápat jako signál určité zralosti osobnosti předškolního dítěte (Vágnerová, 2000, s. 127). Nedokážou ale sami řešit časté konflikty, které mezi nimi vznikají. Začínají se už objevovat kooperativní činnosti. Začínají se projevovat vůdcovské vlastnosti. Kamarádství je v tomto věku povrchní a proměnlivé. Předškolní dítě si vybírá kamaráda, který je mu nějakým způsobem podobný. Hlavním kritériem pro výběr kamaráda je pohlaví, zevnějšek dítěte, vlastnictví atraktivního předmětu a chování. Ke konci předškolního věku se dítě snaží ve skupině vrstevníku prosadit. Dochází k diferenciaci a specifikaci sociálních rolí, rozvíjí se soupeřivost a schopnost spolupracovat (Vohradníková, 2014).

2 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST

Nástup dítěte do základní školy provází mnoho změn v jeho životě. Nechápe důvod učení, je „nuceno“ do činností, které zrovna dělat nechce, musí se zapojit do nového kolektivu. Těžké je pro děti vyrovnat se s hodnocením a srovnáváním se spolužáky. Mění se také postoj učitele vůči kolektivu, nedochází k bezprostřednímu kontaktu, ale dochází k „dálkovému“ vedení. Nároky jsou kladeny na úmyslnou (záměrnou) pozornost. Vyučovací hodina předpokládá přiměřené soustředění dítěte po celou její dobu. Dítě musí sedět, zachovávat pravidla školní kázně, potlačit spontánní pohyblivost a hravé činnosti. Úspěšný vstup do školy závisí na celém dosavadním vývoji dítěte. Záleží také na kvalitě a zkušenostech učitelky, zda dokáže individuálním přístupem překonat počáteční adaptační potíže, rozvine u dítěte pracovní schopnosti a pozitivní motivaci. Věk nástupu dítěte do školy byl stanoven na šest let (dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, a jeho novely č. 472/2011 Sb., tzv. školského zákona, § 36, odst.3). V tomto věku by mělo dítě mít již rozvinuté perцепčně motorické a kognitivní funkce, které jsou důležité pro učení se čtení, psaní, počítání. Mimo to by mělo být zralé po stránce fyzické a sociální i emocionální (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 8). Otázka školní zralosti nešla pozornosti již J.A. Komenského, který stanovil 6. rok jako nejvhodnější pro zahájení školní docházky, ale zároveň upozornil na možnou „nezralost“ některých dětí (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 84). Každé dítě se vyvíjí jinou rychlostí, proto je potřeba posuzovat školní zralost u dětí individuálně. Komenského myšlenky jsou i v dnešní době vysoce aktuální. Komenský také vymezil kritéria zralosti dítěte při nástupu do školy. Kdybychom chtěli Komenského kritéria přeložit do dnešního jazyka, řekli bychom patrně, že podmínky pro to, aby dítě úspěšně započalo svou školní práci, jsou: 1. Dítě si v celém svém minulém vývoji osvojilo ty znalosti a návyky, které se od něho na prahu školní docházky očekávají. 2. Dítě má v současné době dostatečně rozvinutou aktivní pozornost a přiměřeně vyvinuté intelektové schopnosti. 3. Dítě je dostatečně motivováno k budoucímu soustavnému učení ve škole (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 106).

Školní zralost bývá definována jako způsobilost dítěte k absolvování školní výuky. Předpokládá určitou úroveň rozvoje jazyka a myšlenkových operací, schopnost aktivní pozornosti a soustředění a určitou úroveň sociálních dovedností (Jucovičová, Žáčková, 2014 s. 24). Termín školní zralost se stal součástí odborného názvosloví, a v pedagogicko-psychologickém pojetí znamená stav dítěte projevující se v takové úrovni jeho organismu,

kteřá mu umožňuje adaptaci na prostředí školy. Toto pojetí vychází z teorie vývojové psychologie, které vysvětlují, jak dítě dozrává ve své centrální nervové soustavě, ve svých mentálních schopnostech, vnímání, pozornosti, řečových a komunikačních dovednostech (Kropáčková, 2008, s. 11). Psychologické pojetí definuje školní zralost jako způsobilost dítěte absolvovat školní vyučování. Je to stav, který zahrnuje způsobilost fyzickou, psychickou a sociální. Někteří odborníci považují za školsky zralé dítě to, které vyčerpalo možnosti předchozího stupně, splnilo vývojové úkoly předškolního období. Nejeví zájem pouze o hru a dřívější činnosti, hledá širší okruh sociálních aktivit, než jen rodinu.

Oba termíny (školní zralost a školní připravenost) jsou si velmi podobné a někdy se jejich význam shoduje, každý z nich ale znamená trochu něco jiného. Oba se zabývají tím, zda je dítě připraveno pro vstup do školy. O školní připravenosti hovoříme v souvislosti se sociálními zkušenostmi. Je to úroveň vědomostí, dovedností a návyků. Patří sem vliv výchovy a vnějšího prostředí, verbální připravenost, schopnost dodržování a respektování norem, motivace ke školní práci. U dítěte sledujeme jeho vyjadřovací schopnosti, hru, celkové chování, samostatnost, sebeobsluhu, emoce, motoriku a grafomotoriku. Školní připravenost je předpokladem školní zralosti. Se školní zralostí souvisejí vnitřní vývojové předpoklady ovlivněné biologickým zráním organismu. Je to stupeň vývoje tělesných a duševních vlastností dítěte. Dochází k dozrávání centrální nervové soustavy, což má za následek zlepšení odolnosti vůči zátěži, koordinace, manuální zručnosti snížení emoční lability, větší soustředěnost a koncentraci, konkrétní a logické myšlení. Centrální nervová soustava ovlivňuje laterální, koordinaci (motorickou i senzomotorickou) a zrakovou a sluchovou percepci. Zralost centrální nervové soustavy je pro vstup do školy nezbytná.

Výzkumy prokazují, že výše IQ není tím správným ukazatelem úspěšnosti žáka při vzdělávání. Dovednosti zjištěné při vstupu do školy, které určují školní zralost, vysoce pozitivně korelují s výkonem v průběhu celé školní docházky (Thorová, 2015. s. 401). Vědci řadí mezi hlavní ukazatele školní úspěšnosti matematické, předčtenářské a čtenářské dovednosti, kvalitu pozornosti, sociální a emoční kompetence, obecné vědomosti a jemnou motoriku. U těchto oblastí byla shledána pozitivní souvislost s pozdějším výkonem ve škole. Valentová (In Vstup do školy, 2012, s.14) uvádí čtyři složky školní připravenosti – kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní a somatická. Pokud má být dítě ve škole úspěšné, je důležité, aby každá dílčí složka školní připravenosti dosáhla tzv. prahové úrovně. V souvislosti se školní zralostí se nejčastěji posuzují tři složky: fyzická zralost (tělesná, somatická), psychická zralost, sociální a emocionální zralost (součástí je i pracovní zralost).

2.1 Fyzická zralost

Fyzická zralost nepatří mezi dominantní faktory školní zralosti, ale nemůžeme jí úplně opomíjet. Fyzickou (tělesnou) zralost posuzuje dětský lékař během pětileté preventivní prohlídky. Pediatr zná průběh těhotenství matky i okolnosti porodu. Zná psychomotorický vývoj dítěte od jeho narození a veškeré nemoci, které dítě dosud prodělalo. Pokud rodiče uvažují o odkladu školní docházky je pediatr jedním z odborníků, který se k odkladu musí vyjádřit. U lékaře probíhá zkouška nazvaná Filipínská míra. Zjišťuje, zda u dítěte došlo ke změně v tělesných proporcích (přechod z období první tělesné plnosti do období první tělesné vytáhlosti). Jde o orientační zkoušku, která považuje za pravděpodobně školsky zralé dítě to, které rukou dosáhne přes vzpřímenou hlavu na ucho na protilehlé straně hlavy. (Otevřelová, 2016, s. 51). Dítě by mělo před vstupem do školy měřit okolo 120 cm a vážit 20 kg (Kapalínův index = poměr míry a váhy dítěte). Tyto údaje považujeme za velmi orientační. Nesmíme zapomenout, že každé dítě musíme i v tomto případě posuzovat individuálně. Někteří autoři považují tyto orientační zkoušky za již zastaralé. Dětský doktor si také všímá ústupu tukové vrstvy, prodloužení končetin, zmenšení hlavy, odlišení hrudníku od břicha, osifikace ruky. Doktor také kontroluje zrak, sluch, krevní tlak a moč, úroveň řečového projevu. Může se např. ptát na znalost barev a výtvarný a grafický projev dítěte. Znakem fyzické zralosti je také vypadávaní mléčných zubů (nástup výměny mléčného chrupu). Dítě už by mělo mít pevnou kostru a vyvinuté svalstvo. Podmínkou úspěšného učení je také určitý stupeň vyzrálosti centrální nervové soustavy. Fyzická zralost je důležitá, protože dítě ve škole musí nosit aktovku, správně sedět v lavici. Fyzické předpoklady jsou také ovlivněné dědičností a stravovacími návyky rodiny. Neznamena to tedy, že menší dítě není fyzicky na školu zralé. Dítě může být menší i kvůli předčasnému narození. Pokud se nejedná o předškoláka s výrazně slabou tělesnou konstitucí nejsou tělesné parametry dominantní při posuzování školní zralosti. Dětský lékař může doporučit odklad školní docházky kvůli zdravotnímu stavu (např. po operaci nebo plánované dlouhodobější hospitalizaci, v případě náhlého vážného onemocnění). Také u dítěte, které je často nemocné a má oslabenou obranyschopnost, by se měl zvážit odklad školní docházky. Převážná přítomnost ve škole je pro prvňáka velmi důležitá. S rodiči či jinými příbuznými se výuka špatně realizuje. Pro dítě to znamená určitou zátěž, psychicky i fyzicky ho to vyčerpává. Po dlouhodobé nemoci si musí dítě také budovat novou pozici v kolektivu. Často nemocné a oslabené děti jsou i rychleji unavené. Během roku odkladu by se zvýšila celková odolnost organismu.

2.2 Kognitivní zralost

Kognitivními funkce se rozumí funkce percepční neboli poznávací. Kognitivní zralost zahrnuje několik dílčích rovin. Budeme se zabývat zralostí v oblasti myšlení a paměti, pozornosti, sluchového a zrakového vnímání, tělesné, prostorové a časové orientace, základních předčíselných představ, řeči a komunikace a v oblasti hrubé i jemné motoriky. Pro zvládnutí požadavků školy je důležitá dostatečná úroveň rozumových schopností a rovnoměrný vývoj dílčích oblastí.

2.2.1 Myšlení a paměť

Jedná se o rozumovou a mentální vyspělost. Odpoutání od egocentrismu, magičnosti, prezentismu, fenomenismu. U dítěte už se ztrácí myšlení konkrétní, názorné, intuitivní a objevuje se obecné, pojmové myšlení. Dítě užívá analýzu a syntézu (umí vyjmout část z celku, umí jednotlivosti složit v celek). Tvoří nadřazené a podřazené pojmy. Všimá si podobností, rozdílů, dále vnímá jednotlivosti a jejich vztahy. Poprvé se můžeme setkat s prvky logického uvažování. Myšlení rozvíjí např. hádanky. Pokud se u dítěte ještě objevuje předoperační myšlení, bude pro něj obtížné např. chápání matematiky bez názorného příkladu. Paměť je předpokladem záměrného učení. V tomto věku je důležitá především paměť sluchová, zraková a motorická. U dětí v tomto věku přetrvává paměť mechanická, s nástupem do školy se objevuje paměť záměrná. Paměť se dá cvičit prostřednictvím her (pexeso, Kimova hra). V tomto věku se rozvíjí i kapacita paměti. Příčinou špatné paměti bývají často nedostatky ve vnímání a nesoustředěnost. Dítě by si mělo umět zapamatovat krátkou smysluplnou větu a doslova ji zopakovat, zapamatovat si a provést jednoduchý pokyn o 3 částech, umět reprodukovat obsah pohádky, vyprávění. Umět krátké básničky, písničky.

2.2.2 Pozornost

Na základě pozornosti dochází k příjmu informací. Protože na naše smysly působí větší množství informací, než jaké jsme schopné zpracovat, je hlavním úkolem pozornosti ze všech podnětů, vybrat ty, které v danou chvíli potřebujeme a také zároveň upozadit předměty, které by nám byly na obtíž. Pozornost je funkcí mozku. Činnost mozkové kůry probíhá na základě nervových procesů vzruchu a útlumu. Vzruch vyvolává činnost mozkové kůry, útlum její aktivitu potlačí a přibrzdí. Vzruchy a útlumy pracují ve vzájemné shodě, což člověku umožňuje zaměřit svou pozornost na určité objekty, které jsou pro ně důležité (Otevřelová, 2016, s. 63). Pozornost dělíme na úmyslnou, záměrnou (vyžaduje

úsilí, člověk si sám vybírá, na co pozornost zaměří, je nezbytná pro učení) a neúmyslnou, bezděčnou (vzniká na základě reflexů bez vědomého úmyslu člověka). Pozornost je závislá na zrání vrozených orientačních reflexů (podmíněno zráním mozkové kůry) a na zájmu dětí. Proto je důležité děti k činnosti vhodně motivovat. Pozornost je duševní stav, proto není pořád stejná. Podléhá vnějším i vnitřním faktorům. Ovlivňuje ji výchova, osobnost dítěte (jak se dítě právě cítí zdravotně i duševně), jeho zájmy a sociální prostředí (schopnost umět zaujmout, atraktivnost podnětů). Pokud se dítě dokáže soustředit, vše mu jde potom lépe, snadněji. Dítě, které je v mateřské škole pozorné, bude mít v první třídě lepší pozici než dítě nepozorné. Pokud se dokáže soustředit, je velká šance, že ve škole půjde vše snadněji, bez značné časové dotace například při domácích úkolech (Otevřelová, 2016, s. 63). U dětí se rozvíjí pozornost postupem věku. V tomto věku převládají procesy vzruchu, což má za následek přerušování pozornosti. Jejich pozornost se snadno rozptýlí, proto bychom se měli snažit co nejvíce eliminovat rušivé vlivy okolí. Předškolní děti ještě nedovedou pozornost rozdělit (dělat více věcí najednou) nebo ji zaměřovat selektivně (selektivita = když se na něco soustředíme, ostatní podněty nevnímáme, vytěsňujeme je). Pozornost je v tomto věku krátkodobá a povrchní. Rozvíjí se už pozornost úmyslná, záměrná. S bezděčnou pozorností se setkáváme např. při hře. Se záměrnou pozorností např. při hraní stolních a společenských her. Předškolní děti by se měly umět soustředit minimálně 15-20 minut, proto je dobré s dítětem pracovat v krátkých časových intervalech. Úkoly by měly být krátké, pro dítě záživné. Činnosti obměňujeme. Mezi nejčastější problémy s pozorností patří únava pozornosti, její kolísání (nestálost), ulpívání (dítě se např. upne na jedno řešení příkladu, stále sčítá, ale mezi příklady jsou i ty, které se odčítají), impulzivita (ukvapenost, zbrkllost) a schopnost umět vybrat ze všech podnětů ty správné. Dítě by se mělo umět soustředit na vyprávění učitelky, na čtení pohádky. Dokončovat činnosti. Vyzrálost pozornosti je důležitá pro učení s porozuměním.

2.2.3 Sluchové vnímání

Dítě vnímá pomocí sluchu podněty z okolí ještě před narozením. Postupem věku dítěte se sluchové vnímání zdokonaluje. Sluchové vnímání se rozvíjí v závislosti na záměrné pozornosti. I sluchové vnímání je zpočátku bezděčné a postupem času se rozvíjí záměrné. Předškolák by měl v rámci naslouchání zvládat bez problémů určit, odkud zvuk přichází a co ho vytváří, rozpoznat písničku podle melodie, poslouchat pohádku a vyprávění. Dítě by mělo také umět určit předmět, podle toho jaký vydává zvuk (například zvonek, tikot hodin, cinkání klíčů). Dítě může podle zvuku určovat hudební nástroje,

rozpoznávat mužské a ženské hlasy a kamarády podle hlasu. Předškolák si už také umí oddělit důležité zvuky od těch, které je potřeba upozadit (odlišování figury a pozadí). Sluchová koncentrace a odlišování figury a pozadí jsou podmínkou zvládnutí sluchového rozlišování, pomocí kterého rozlišujeme zvuky velmi podobné ale ne stejné. Zralé dítě by mělo být schopno určit, zda jsou či nejsou dvě slova, která říkáme stejná (např. drak x mrak, kráva x tráva, koza x kosa, pára x pára, tyká x tiká). Slova se mohou lišit pouze v samohlásce, souhlásce, v hláskách znělých a neznělých nebo v sykavkách, v kvantitě samohlásek, v měkčení. Dále se zabýváme sluchovou analýzou (rozkládání slova na slabiky a hlásky) a syntézou (spojování hlásek do slabik a slov). Sledujeme, zda dítě umí rozdělit slovo na slabiky a vytleskat je, určit dvojici, která se rýmuje, určit první a poslední hlásku ve slově, počet slabik. Určit poslední hlásku slova je pro děti často obtížné, ale nejpozději v šesti, sedmi letech by ji měly umět určit bez problémů. Předškolák by měl umět rozlišit pojmy nahlas a potichu. Ke sluchovému vnímání řadíme rytmizaci. Dítě určuje, zda byly dvě rytmické sestavy stejné, napodobují rytmus, určí kratší a delší tón. Všímáme si také sluchové paměti, která je důležitá pro zapamatování si informací. V pěti letech by mělo dítě zopakovat větu o pěti slovech ve správném pořadí, ale také nejméně čtyři slova, které spolu nijak nesouvisí (Otevřelová, 2016, s. 77). Sluchová paměť je ve škole důležitá pro psaní diktátů a čtení. Nevyzrálost sluchového vnímání může mít za příčinu vznik specifických poruch učení (např. dyslexii, dysortografii).

2.2.4 Zrakové vnímání

Pomocí zraku vnímáme z našeho okolí nejvíce podnětů. Stejně jako jiné smysly i zrakové vnímání se věkem zdokonaluje. Zrakové vnímání úzce souvisí s motorikou a se sluchovým vnímáním. Mezi další dílčí funkce, které dítě bude ve škole potřebovat, patří vizuomotorika. Jak již název napovídá, podkladem pro její rozvoj bude kvalitní zraková percepce a rozvinutá motorika (Otevřelová, 2016, s. 83). Dítě předškolního věku by mělo bez potíží rozeznávat barvy a jejich odstíny (určit je, pojmenovávat a ukázat). Umět zaměřit zrak na vybraný objekt a upozadit ostatní podněty (odlišení figury a pozadí). Odlišení figury a pozadí je důležité pro start ve škole, aby bylo dítě schopno orientovat se na papíře, na tabuli. S tímto souvisí například rozlišení dvou obrázků, které se překrývají. Předškoláci již umí třídít předměty podle určitého kritéria, určit obrázek, který do řady z nějakého důvodu nepatří, najít rozdíl na dvou obrázcích. Zrakové rozlišování detailů je ve škole důležité pro rozeznávání např. písmen m x n, k x h, diakritiky a čísel. Je důležité, aby se dítě orientovalo v horizontální a vertikální symetrii. To znamená, aby např. dítě

poznalo, že jsou obrázky stejné, ale jinak otočené (zrcadlové rozlišování tvarů). Potom nebudou mít problém při čtení a rozlišování malých tiskacích písmen b x p x d, která jsou stejná, pouze jinak otočená. Při nezralosti bude dítě chybovat při čtení např. slov duben x buben. Spolu s rozvojem myšlení dítě začne chápat, že celek se skládá z částí, začne používat analýzu a syntézu (důležité např. pro určení slabiky nebo hlásky ve slově). Předškolák například hledá konkrétního kamaráda ve třídě dětí, doplňuje chybějící části obrázku. Naopak také ví, že z částí jde složit celek. Před vstupem do školy by mělo umět sestavit obrázek z devíti částí. Děti skládají puzzle, rozstříhaný obrázek, tvary, stavebnici podle vzoru. Zrakovou syntézu dítě využívá ve škole např. při sestavování slov a vět. Je důležité také sledovat zrakovou paměť, kterou bude školák potřebovat. Zrakovou paměť trénujeme pomocí např. pexesa, poznáním, co se v místnosti nebo na kamarádovi změnilo, komu patří jaká značka. Ve školce je spousta příležitostí, jak zrakovou paměť trénovat. Třeba známá Kimova hra – děti se určitý čas dívají na hračky nebo jiné předměty vyskládané na stole, učitelka pak tyto předměty zakryje a úkolem dětí je vybavit si, co viděly (Otevřelová, 2016, s. 86). V předškolním věku (okolo pátého roku) je nejoptimálnější čas pro rozvoj zrakové paměti. Zrakové vnímání je ve škole důležité především pro oblast čtení.

2.2.5 Tělesná, prostorová a časová orientace

Pro tělesnou, prostorovou a časovou orientaci je důležitá spolupráce pohybu těla, zrakového, sluchového, hmatového vnímání. Tělesná orientace souvisí s vnímáním sebe sama. Vytváří se tak tělesné schéma. Vyjadřuje jaký vztah má jedinec k vlastnímu tělu, jak sám sebe jedinec prožívá (představy o rozměrech celého těla, o velikosti částí, jak své tělo hodnotí). Tělo je odrazem našich emocí i zdravotního stavu. Prostřednictvím těla se sebevyjadřujeme, komunikujeme, chápeme naše já. Tělové schéma ovlivňuje naše chování, pocit pohody, vztah ke sportu, k tělesné hmotnosti. Předškoláci napodobují pohyby učitelky, cvičební sestavy. Ve školce si také děti o těle povídají, prohlíží si obrázky, skládají postavy z částí, přirozeně je kreslí, doplňují detaily. Prostorová orientace předpokládá zdravé tělesné schéma. Vnímání prostoru souvisí s polohou našeho těla (dvě děti, které stojí naproti sobě nepoběží stejným směrem, když dostanou příkaz „Utíkej dopředu.“). Důležité je, kam směřuje náš obličej. Nejdříve se dítě učí orientaci vertikální (nahore x dole), poté směr předozadní (vpředu x vzadu), naposledy směr horizontální (vpravo x vlevo). Dítě ví, že prostor okolo něj je nějak uspořádán (ví, kam patří hračky, kde najde skleničku, kde má postel). Orientace v prostředí, v okolním světě i v praktickém

životě přináší dítěti sociální informovanost. Ta je velmi důležitá pro rozlišování sociálních rolí a také možného rozdílného chování, které je s rolemi spojeno (Otevřelová, 2016, s. 91). Pro předškoláky je těžké určit vzdálenost a velikost, ale pojmy nahoře, dole, vpředu, vzadu, mezi, uprostřed, pod, za, vedle, daleko, blízko, první, poslední, předposlední by měl ovládat bez problémů. Předškolák by měl být schopen určit pravou a levou ruku a stranu (dát předmět na správnou stranu). Pravolevá orientace probíhá ve třech fázích – na vlastním těle, vzhledem k vlastní osobě, naproti sobě. Dochází k rozvoji časové orientace. Předškolák ví, kdy vstává, snídá, kdy je čas na hraní atd. Vnímání času je pro děti obtížné, protože žijí přítomností, neplánují budoucnost. Vědí ale, že se střídají roční období, den a noc, umí používat pojmy ráno, dopoledne, odpoledne, večer, v noci a včera, dnes a zítra. Orientují se ve dnech v týdnu. Vnímání času je velmi subjektivní. Čekat na něco chvíli se může zdát dlouho na rozdíl od toho, hrát si chvíli s kamarádem může být subjektivně krátké. V obou případech však jde o stejný časový úsek. Vnímání času můžeme dětem přiblížit pomocí přirovnání (bude to tak dlouhé, jako když se díváš na Večerníček). Důležitá je posloupnost, která pomáhá chápat sled událostí, opakování a pravidelné střídání činností. Orientace v makroprostoru, například v místnosti, na hřišti, ve školce, je stejně důležitá, jako orientace v mikroprostoru, tedy v sešitě, na obrázku, na stránce (Otevřelová, 2016, s. 94). Neschopnost orientace v prostoru bude mít ve škole za následek problémy např. s počty pod sebou, na číselné i časové ose, při odhadu vzdálenosti, na mapě, při míčových hrách.

2.2.6 Předčíselné představy

Správnost předčíselných představ je závislá na správném rozvoji jemné i hrubé motoriky, vnímání času a prostoru, zrakového a sluchového vnímání, rozumových předpokladů. V první řadě musí dítě chápat naši instrukci (např. pod pojmem přidej, má více si musí vybavit jeho význam plus). Předškolák musí ovládat představy o rozměrech (delší, kratší, úzký, široký), o velikostech (malé, velké, menší, větší), o množství (hodně, málo, nic, všichni, žádný, každý), o číselných řadách (1 až 10), o tvarech (kruh, čtverec, obdélník, trojúhelník), o řadových číslovkách (první, druhý, poslední), o poloze (nad, pod, na, za, před, vedle, uvnitř, dole, nahoře, v, mezi, vpravo, vlevo). Musí umět třídit předměty podle daných kritérií, kterých může být i více (dvě až tři). Třídí předměty podle druhu (panenky, autíčka), podle barvy, podle velikosti, tvaru. Třídí jednotlivosti pod nadřazené pojmy. Dítě už také zvládá porovnávat a řadit předměty. S porovnáváním se setkáváme v každodenním životě. Porovnávat jde podle mnoha kritérií (např. podle velikosti,

množství). Do čtyř let srovnává pojmy nízký x vysoký, úzký x široký, krátký x dlouhý, prázdný x plný, něco, nic, žádné apod. Po pátém roce již zvládá pojmy o jeden více, jeden méně. Patří sem také porovnávání geometrických tvarů (Otevřelová, 2016, s. 101). Předměty řadí od nejmenšího k největšímu, dle stupňování (málo, méně, nejméně). Předškolní dítě umí napočítat do 10. Je však důležité si ověřit, zda má číselnou řadu naučenou jako básničku nebo určitému číslu (pojmu) opravdu rozumí, má představu, že číslo představuje nějaké množství. V rámci předmatematických představ je důležitá krátkodobá paměť. Nezralost může mít za následek vliv specifické poruchy učení, dyskalkulie.

2.2.7 Řeč

Řeč je pro člověka velice důležitá. Je základním prostředkem dorozumívání, dále rozvíjí myšlení, poznávání a učení. Komunikační dovednosti zjednodušují začlenění do sociální skupiny. Nedostatky v řeči mohou vyvolat nežádoucí reakce okolí. Pro rozvoj řeči je důležitá stimulace, podpora a kvalitní jazykový model v rodině. V pěti letech by se u dítěte neměly vyskytovat logopedické potíže. Bereme v úvahu věk dítěte, co by v daném věku už mělo umět. Ke každému dítěti přistupujeme individuálně, slovní zásoba a aktuální stav se může u každého dítěte lišit. V případě, že se vyskytují logopedické potíže, je třeba svěřit dítě do péče odborného logopeda či foniatra. Klinický logoped dítě vyšetří, stanoví diagnózu a určí další postup ke správnému rozvoji řeči. Dále s dítětem pracují rodiče a logopedický asistent, často to bývá učitelka mateřské školy. Zajistíme tak, že dítě projde potřebnými fázemi. Poruchy řeči mohou zásadně ovlivnit školní úspěšnost dítěte, čtení i psaní, nemluvě o znevýhodněném postavení mezi vrstevníky, kteří jeho řeči nebudou rozumět (Otevřelová, 2016, s. 107). S nezralostí řeči se pojí také nezralost hrubé i jemné motoriky. Na správný rozvoj řeči má vliv také zrakové a sluchové vnímání. Je také důležité pozorovat, zda dítě řeč dobře vnímá (receptivní složka řeči) a rozumí jí (centrální složka řeči), aby chápalo sdělení učitelky. S poruchou vnímání řeči se setkáváme u dětí, které mají vývojovou dysfázii. Se špatným porozuměním řeči se můžeme setkat u dětí s lehkou mozkovou dysfunkcí a u dětí s poruchami učení. Dáváme pozor, abychom potíže s vnímáním a porozuměním řeči nezaměňovali s nepozorností, nezájmem a nesoustředěním dítěte. Dále věnujeme pozornost obsahu a zvuku vyjádření dítěte, expresivní složce řeči. Jeho slovní zásobě (měla by obsahovat 3-5 tisíc slov), formulaci myšlenek, navazování verbálního kontaktu s vrstevníky i dospělými, gramatice s syntaxí (stavba vět). V pěti letech již dítě rozpozná množné a jednotné číslo, skloňuje, časuje, tvoří

souřadná i podřadná souvětí, používá přítomný, budoucí i minulý čas, používá všechny slovní druhy a mluví gramaticky správně (Otevřelová, 2016, s. 108,109). Expresivní složku řeči rozvíjíme pomocí příběhů, do kterých dítě doplňuje slova ve správném tvaru. Umí tvořit nadřazené pojmy, protiklady, synonyma. Umí vyprávět příběhy, zážitky, popsat situaci, obrázek, dokončit příběh, vyjádřit svá přání, sestavit posloupnost děje. Z hlediska zvukového si všímáme správné výslovnosti, plynulosti, tempa a přízvuku. Často se setkáváme s opožděným vývojem řeči. Věnujeme mu pozornost, pokud dítě po třetím roce vůbec nemluví nebo mluví výrazně méně než ostatní děti. Častým jevem je také koktavost, narušení plynulosti verbálního projevu. U dětí se objevuje fyziologická koktavost, která vzniká v důsledku prudkého rozvoje myšlení, kdy myšlenka předběhne řeč. Tento druh koktavosti sám vymizí. Koktavost je jedním z nejtěžších a nejnápadnějších druhů narušené komunikační schopnosti (Otevřelová, 2016, s. 110). Dítě s poruchou plynulosti řeči bychom měli v každém případě svěřit do rukou odborného logopeda a psychologa. Mezi další poruchy řeči patří těžkopádná artikulace, nesprávná výslovnost sykavek, měkkých a tvrdých hlásek. Řeč je důležitým aspektem při zvažování odkladu školní docházky. Nedostatky v řeči mohou mít ve škole za následek specifické poruchy učení.

2.2.8 Motorika

Hrubá motorika je důležitá pro správný rozvoj motoriky jemné, která se zabývá drobnějšími pohyby. Jemná i hrubá motorika je spojena také se správným vnímáním. Motorika (hrubá i jemná) je ve škole důležitá kvůli čtení, psaní i počítání. U předškoláků dochází ke zlepšení koordinace hrubé i jemné motoriky. Pohyby začínají být plynulejší, harmonické, přesnější, cílenější. Sledujeme, zda jsou pohyby dítěte plynulé a koordinované nebo naopak křečovitě, zda dítě často padá nebo zakopává. Všímáme si, zda mají děti obavy z některých pohybových aktivit (např. bojí se jezdit po skluzavce), špatný odhad intenzity a síly pohybu, vzdálenosti (např. při hodu míčem). Předškolák má být schopen ovládat své tělo, svou motorickou aktivitu. Dítě by mělo být schopno skákat po jedné noze, lézt po žebřinách, manipulovat s míčem. Právě ve školce je nejlepší čas podporovat motoriku velkých svalových skupin, tím i propojení pravé a levé hemisféry, které se právě přes pohyb opakovaním pohybu rozvíjí, což pozitivně ovlivňuje také psychický vývoj (Otevřelová, 2016, s. 115). Děti je potřeba v pohybu podporovat. Dětem dopřejeme pohyb i ve třídě. S dětmi hrajeme hry s využitím lezení po čtyřech, poskoků, chůze, skákání, hraní si na zvířata, lezení na prolézačkách, pohyb na nestabilních podložkách a mnoho dalších. Je známo, že tělesná zdatnost dětí sehrává svou roli nejen v sociálních kontaktech, kdy se

dítě bez problémů zapojuje do společenských činností, ale podílí se i na jeho emocionálním rozvoji – dítě pohybově rozvinuté si více věří, dokáže lépe překonávat překážky a je odolnější i vůči zátěži (Diagnostika školní zralosti, 2012, s. 7). Sledujeme zda správně sedí u stolu, protože ve škole stráví dítě sezení hodně času. Správné sezení je předpokladem pro správné soustředění při práci a k předcházení únavě. Dítě by mělo mít nohy na zemi (neměly by viset ve vzduchu), kolena svírají úhel 90 stupňů, záda se opírají celá o židli, na židli by měly být dvě třetiny stehen. Výška stolu by měla být tak vysoká, aby opřené ruce tvořily v lokti pravý úhel. Vzdálenost očí od stolu je přibližně 25-30 cm. Nezbytný je dostatečný prostor na stole. Nejideálnější je nakloněná deska. Důležitá je také jemná motorika mluvidel (dobrý pohyb jazyka a rtů), aby se správně rozvíjela řeč a nedošlo k problémům při psaní a čtení. Omezený pohyb mluvidel má za následek huhňavost a nesprávné dýchání. Špatný pohyb jazyka bude mít za následek špatnou výslovnost hlásek L,R,Ř a sykavek. Ve školce podporujeme pohyby jazyka i rtů různými hrami (olizování, počítání zubů jazykem, vyplazování jazyka, špulení rtů, pískání, nafukování tváří). Nezralost motoriky mluvidel zapříčiňuje specifické poruchy řeči, konkrétně artikulační neobratnost, kdy je pro dítě artikulace namáhavá a špatně se mu vyslovují například slova nejnebezpečnější, špačci a lokomotiva. Dále sykavková asimilace, kdy dochází k záměně sykavek ve slovech (např. švestky, sešity). Způsobuje také specifickou poruchu učení dysortografií. Dítě by v tomto věku mělo mít zafixovaný správný směr pohybu očí zleva doprava. Jinak bude mít dítě potíže se čtením, hůře se bude orientovat na papíře, na tabuli. Jemná motorika ruky se stará o spolupráci prstů. Drobné svaly se postupně zdokonalují prostřednictvím opakované manipulace s drobnými předměty (Otevřelová, 2016, s. 117). Jemné motorice se v mateřské škole věnujeme často. Děti stříhají, trhají, lepí, skládají, rozebírají, boří, mačkají, modelují, navlékají, kreslí, vymalovávají, obtahují, píší atd. Možností máme nespočet. Prostřednictvím těchto činností dítě zapojuje drobné svaly ruky. Je důležité se zaměřit na to, co dítěti nejde. Odhalit příčinu a danou činnost trénovat, dávat dítěti příležitosti k činnosti. Důležitá je také zpětná vazba, například vystavením výkresu, aby ho viděli ostatní. V předškolním věku dochází k rozvoji jemných pohybů zápěstí, prstů a rukou. Mnoho věcí může učitelka MŠ poznat díky grafomotorice, která se skládá z psychických a motorických činností (např. aktuální emoční stav dítěte, úroveň psychiky, lateralitu). Děti ve školce dělají pravidelně uvolňovací cviky na podporu uvolnění ruky, která bude psát. V posledním roce v mateřské škole, pokud se vše vyvíjí podle předpokladů, by dítě mělo již ovládat nejjednodušší grafické prvky, mezi které patří svislé čáry, vodorovné čáry, šikmé čáry, samostatné tečky i kresba kruhu a jednotlivých

obloučků, jak horních, tak dolních. Také by se měly začít dařit různé spirálky, ovály a vlnovky (Otevřelová, 2016, s. 120). Nejtěžší jsou pro děti náhlé změny směru čar (psací písmena T,S,I), smyčky a obloučky. Vizuomotorika se zakládá na spolupráci zrakového vnímání s pohybem. Aby mělo dítě vyžralou vizuomotoriku, musí mít vyžralé obě její složky, zrakové vnímání a motoriku. Všimáme si, jak se dítě obléká, uklízí, stoluje. Ve škole se vyžralost vizuomotoriky projeví během psaní, že písmenka budou tak, kde si přeje (na řádku). K diagnostickým technikám patří také kresba, je to jeden z nepřírozenějších projevů dítěte. Nejčastěji děti kreslí postavy, auta, domečky, sluníčka, kytičky. Vidíme tak úroveň grafomotoriky, úchop tužky, laterality a vizuomotoriku. V tomto věku se kresba stává propracovanější, podrobnější, diferencovanější, přibližuje se skutečnosti. V pěti letech by měla mít postava hlavu, krk, trup, končetiny, vlasy, prsty, uši a veškeré další detaily. Pro školu je důležité určit laterality oka a ruky. Je to odraz dominance jedné mozkové hemisféry. Zjistíme tak dominanci orgánu, která ovlivní jeho používání. Pokud dítě ve věku mezi 5. a 6. rokem stále ruce střídá, je dobré zajít do pedagogicko-psychologické poradny, kde dítěti udělají test laterality. Dítě bychom neměli v žádném případě přeučovat, mohli bychom tak zapříčinit vznik neurotických poruch (např. tiky, koktání). Sledujeme správný úchop tužky (tzv. špekovitý) pomocí tří prstů, jako při solení. Nesprávný úchop se ve škole špatně opravuje. Tužka leží na posledním článku prsteníčku. Prostředník je tedy pod tužkou podsunutý. Shora je psací náčiní lehce přidržováno palcem a ukazovákem. Zbylé dva prsty (malíček a prsteníček) spočívají mírně pokrčené v paži (Otevřelová, 2016, s. 125-126). Úchop tužky by neměl být křečovitý. Naučení správného úchopu dětem usnadňují trojhranné tužky a pastelky. Tužka se drží 3-4 cm od hrotu a směřuje zhruba v úhlu 45 stupňů za rameno. Důležitá je také dostatečná délka tužky. Držení tužky u leváků je stejné jako u praváků.

2.3 Sociální, emocionální a pracovní zralost

Citová a sociální zralost je základním předpokladem úspěšného startu dítěte ve škole. Je předpokladem bezproblémové adaptace a školní úspěšnosti. Když je dítě „v pohodě“, radostné, tak se mnohem lépe soustředí. Vnitřní klid, sebejistota a zájem o poznávání nových věcí a lidí je stavebním kamenem pro učení. (Otevřelová, 2016, s. 50). Sociální, citová a pracovní zralost v praxi znamená, že dítě umí ovládat své chování vzhledem k situaci, zná pravidla společenského chování (umí pozdravit, poděkovat, poprosit, vykat). Nejde jen o dodržování a respektování společenských pravidel, ale hlavně o jejich

pochopení a zvnitřnění. Dítě se umí podřídit autoritám, reagovat na cizího člověka, jeví zájem o své vrstevníky, navazuje s nimi přátelské vztahy, umí se podřídit většině a neprosazuje se na úkor ostatních. Dítě by také mělo zvládnout počkat až na něj přijde řada (smířit se s tím, že má hračku zrovna někdo jiný), nemělo by ostatním dětem ani učitelce skákat do řeči. Při zadaných úkolech ve skupinkách by mělo umět spolupracovat a vhodně komunikovat se svými vrstevníky, umět prosadit svůj názor. Pracovní zralost znamená např. udělat úkol, který zadala paní učitelka a odložit svůj aktuální zájem i když se dítěti zrovna nechce. Patří sem také soustředění se na práci, dokončování úkolů, samostatná práce, pracovní tempo a trpělivost. Dítě musí chápat pracovní instrukce, zvládnout přípravu a úklid pomůcek na vyučování, jednoduchou organizaci své práce (co udělá teď, co potom). Od čisté spontánní hry děti přecházejí do vytrvalejší a cílevědomější činnosti. Dítě musí být také emocionálně vyzrálé, tzn. schopnost odloučit se na delší dobu od rodičů, umět dělit se o pozornost. Emoce se v tomto věku stávají stabilnější. Mělo by umět kontrolovat své emoce, umět se vypořádat s neúspěchem a překonávat překážky. Neměly by se objevovat záchvaty vzteku, pláče a křiku. Svě pocity by dítě mělo umět ovlivnit. Mělo by mít zdravou míru sebevědomí (já to zvládnou, bez úzkosti a přehnané aktivity). Hlavní činností tohoto období je hra, která je významným socializačním činitelem. Ve školce se dítě učí respektovat sociální normy a jinou autoritu, než je rodič. Učí se novým sociálním rolím a chování, které je s nimi spojeno. Začleňuje se mezi své vrstevníky. Dítě má zvládat základy sebeobsluhy (oblékání, stravování, udržování pořádku, používání toaletního papíru, používání kapesníku) a hygieny (umytí rukou po wc, před jídlem).

Důležité je uvědomit si, co vše takovou zralost dítěte ovlivňuje. Je to výchovný styl, sociální, kulturní a finanční zázemí rodiny. Zda je dítě jedináček či má nějaké sourozence. Kolik času se rodiče dítěti aktivně věnují, podnětnost rodinného prostředí. Nezáleží na kvantitě podnětů, ale na jejich kvalitě. Výzkumy dokazují, že procento nezralých dětí vyrůstajících v zanedbávaném prostředí je oproti dětem z podnětného prostředí značně vyšší. Na prožívání dítěte mají samozřejmě také vliv vážné a dlouhodobé nemoci rodičů, dluhy, ztráta zaměstnání, rozvod, neúplné rodiny. Dítě je ještě emotivnější než děti školního věku. Je v tomto věku závislé na uspokojení potřeb, hlavně biologických a sociálních. Rodinné stabilní citové vazby jsou pro něho velmi důležité. Pocit bezpečí, stálosti, jistoty, řádu, limitu, psychické i fyzické zúčastněnosti dospělých patří k základním potřebám dítěte (Otevřelová, 2016, s. 46).

U předškoláků se objevují znaky sociální a citové vyzrálosti. Je to např. zájem o písmena a číslice, počítání. Dalším znakem je samostatnost dítěte a odpoutání se od rodičů

(myšlenkové odpoutání). Znakem zralosti je i přiměřená komunikace, když si dítě umí říci o pomoc, vnímá rozdíl mezi komunikací s dětmi a s dospělými, umí vyjádřit svůj názor, ale také přijmout názor ostatních. K sociální zralosti zařazujeme také snahu pomáhat ostatním, nechat si pomoci, pracovat ve skupinách, střídat se, umět řešit drobné konflikty adekvátním způsobem. Dítě v tomto věku už nebývá emočně labilní a impulzivní. Na dítě má velký vliv pozitivní zpětná vazba, chválení a podporování ho v sociálních kontaktech. Přecitlivělé, úzkostné dítě nebo naopak dítě zvýšeně neklidné, impulzivní, případně s aktuálními emočními problémy (např. při rozvodu rodičů) bývá ve smyslu své budoucí školní úspěšnosti více ohrožené. Problémy mohou mít i děti deprivované, vyrůstající v nepodnětném rodinném prostředí (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 35).

3 Diagnostika školní zralosti a připravenosti

Na školní nezralost může rodiče upozornit (pokud to rodič nepozná sám) dětský lékař nebo jiný odborník (psycholog, speciální pedagog, pedagog v pedagogicko-psychologické poradně nebo speciálně pedagogickém centru, logoped), učitelky u zápisu v základní škole. V mnoha případech to ale bývají učitelky mateřské školy, které s dítětem tráví mnoho času, vidí ho v různých činnostech a mohou ho porovnat s ostatními vrstevníky, sledují jeho vývoj v delším časovém úseku. V mateřské škole se dítě začne projevovat samo za sebe (bez přítomnosti rodičů). Učitelky mohou dlouhodobě pozorovat vývoj dítěte, zda dělá pokroky či stagnuje. Vnímají rozdílnosti v rozvoji složek vývoje. Využívají metod pozorování, rozhovoru, analyzují hru, práci a spontánní výtvořky dítěte. O tom, zda je dítě do první třídy zralé, nebo bude vhodnější odklad, nakonec rozhodne rodič na základě doporučení pedagogicko-psychologické poradny. Toto rozhodnutí tedy není v rukou učitelek mateřských škol. (Otevřelová, 2016, s.42).

V rámci mateřské školy probíhá pedagogická diagnostika dětí, která je východiskem pro další práci a pro nápravu obtíží. Zjišťuje úroveň dosavadních schopností, dovedností a postojů dítěte, tzn. úroveň školní zralosti a připravenosti. Cílem této diagnostiky není srovnávání dětí, ale poznání jejich individuality a pokroku. Mnoho poznatků učitelka získá pokud pozoruje dítě při spontánní hře. Pokud si dítě nehraje, příčinou může být nezralost, opožděný vývoj, obtížné zařazení do sociální skupiny. Může si všimnout skryté smyslové vady. Sleduje, jak se dítě ke hře staví, jak je tvořivé, vytrvalé, stálé. Hra nám také prozradí sociální zralost, jak dítě komunikuje, kooperuje s vrstevníky, zda vyvolává konflikty. Z řízené činnosti může učitelka poznat schopnost udržení pozornosti a soustředěnost, tvořivost, dodržování pravidel, schopnost rozhodnout se, využití zkušeností, uvědomování si chyb, dokončování činností, komunikaci mezi dětmi. Nejkomplexnějším materiálem vypovídajícím o úrovni dítěte bývá portfolio, tedy jakýsi soubor prací spolu se záznamy o dítěti (Diagnostika školní zralosti, 2012, s. 6). O dítěti nám hodně vypoví také grafomotorika a volná kresba (např. prozradí laterální, správný úchop tužky, vývojový stupeň kresby). V běžných činnostech (při rozhovoru nebo diskusi) probíhá diagnostika řeči. Učitelka si všímá správné výslovnosti, plynulosti, gramatiky řeči, slovní zásoby, zda dítě chápe jednoduchá slovní spojení. Oblíbenou činností je pohádka na pokračování. Posuny dítěte učitelky mateřských škol zaznamenávají a podle nich plánují další činnost. Učitelka může odhalit školní nezralost, dále smyslové vady, neurózy, poruchy chování, učení.

Nejčastějším testem školní zralosti je Jiráskův test (Jiráskova modifikace Kerna). Všechny tři úkoly orientačního grafického testu školní zralosti zjišťují vyspělost jemné motoriky a schopnost vizuo-motorické koordinace (Vstup do školy, 2012, s. 63). Tento test se ale nevyjadřuje k příčinám školní nezralosti. Problémem je také to, že test už se stal známým a rodiče děti učí úkoly, které obsahuje. Cílem není, aby se dítě zápis „naučilo“, poté jen opakovalo, co se naučilo. To nám nevypraví nic o jeho skutečné vývojové zralosti. Test obsahuje tři úkoly – kresbu mužské postavy, napodobení psané věty a obkreslování tvaru složeného z 10 teček. Celý test trvá přibližně 15-20 minut. Z kresby postavy lze vyčíst nejen techniku držení tužky, ale i reálný stupeň vývoje kresby (tedy biologický věk, který může být nižší i vyšší, než je kalendářní), prvky, jež upozorňují na možnou lehkou mozkovou dysfunkci nebo na některé psychické vlastnosti – na nejistotu, bázlivost, ale třeba i na přehnané sebehodnocení. „Opisování“, či lépe obkreslení textu, nás celkem spolehlivě informuje o schopnosti přesně rozlišit tvary, směr čáry nebo velikost prvků. Poslední úkol, puntíky, pak ještě navíc o přesnosti napodobení nejen počtu, ale i tvaru obrazce. (Kutálková, 2014, str. 143). Kresba lidské postavy vychází z koncepce kresebního vývoje, podle kterého sledujeme úzký vztah mezi výtvarným projevem a integrací psychické činnosti. Test postavy nám prozradí také lateralitu, celkovou rozumovou úroveň dítěte a úroveň grafomotoriky. Při plnění úkolů musí dítě vyvinout úsilí, projeví se schopnost soustředit se a schopnost vizuo-motorické koordinace a analyticko-syntetického myšlení.

Návod k používání testu: Podle uvedené předlohy zadejte dětem nakreslit člověka, větu a skupinu bodů. Nic dále nevysvětľujte, zejména nepomáhejte, neupozorňujte na chyby a nedostatky (např. „chybí tam nos“ nebo „těch puntíků máš nějak málo“). Pouze je dovoleno pobídnout, když dítě váhá nebo se stydí. Lze ho povzbudit (např. „vidíš, jak jsi hezky začal, tak kreslí dál“). Pokud je dětí v místnosti více, je nutné dohlédnout, aby si vzájemně nenahlížely do práce.

Výkony v testu posuzujeme stupnicí 1-5 (1 = nejlepší výkon), podle těchto kritérií:

- Kresba mužské postavy

- 1 = Nakreslená postava musí mít hlavu, trup a končetiny. Hlava je s trupem spojená krkem a není větší než trup. Na hlavě jsou vlasy (případně pod čepicí nebo pod kloboukem) a uši, v obličejí oči, nos a ústa. Paže jsou zakončeny pětprstovou rukou, nohy

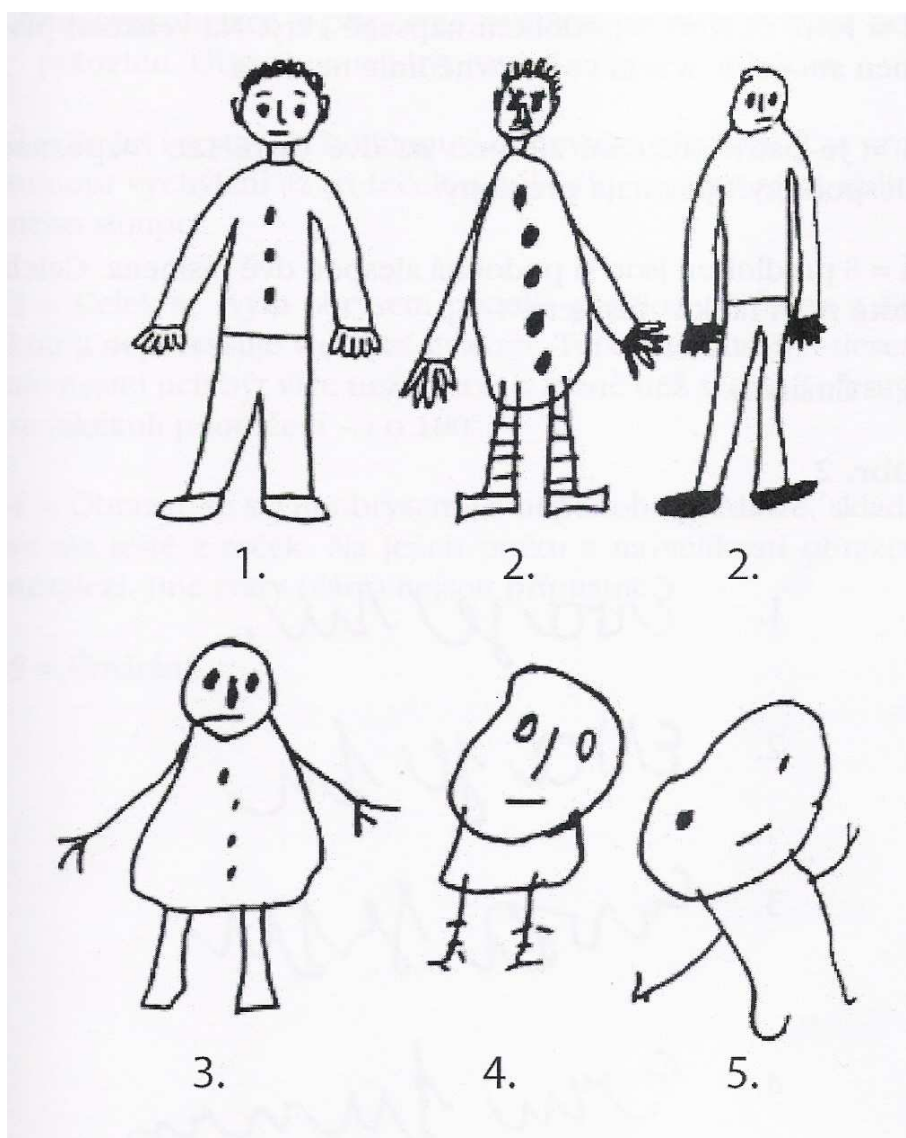
jsou dole zahnuté. Vyjádření mužského oblečení. Nutným požadavkem je syntetický způsob zobrazení.

- 2 = Splnění těchto požadavků jako na jedničku kromě syntetického způsobu zobrazení. Tři chybějící části (krk, vlasy, jeden prst ruky, ne však část obličeje) mohou být prominuty, jsou-li vyváženy syntetickým způsobem zobrazení.

- 3 = Kresba musí mít hlavu, trup a končetiny. Paže nebo nohy jsou kresleny dvojčarou. Tolerujeme vynechání krku, uší, vlasů, oděvu, prstů a chodidel.

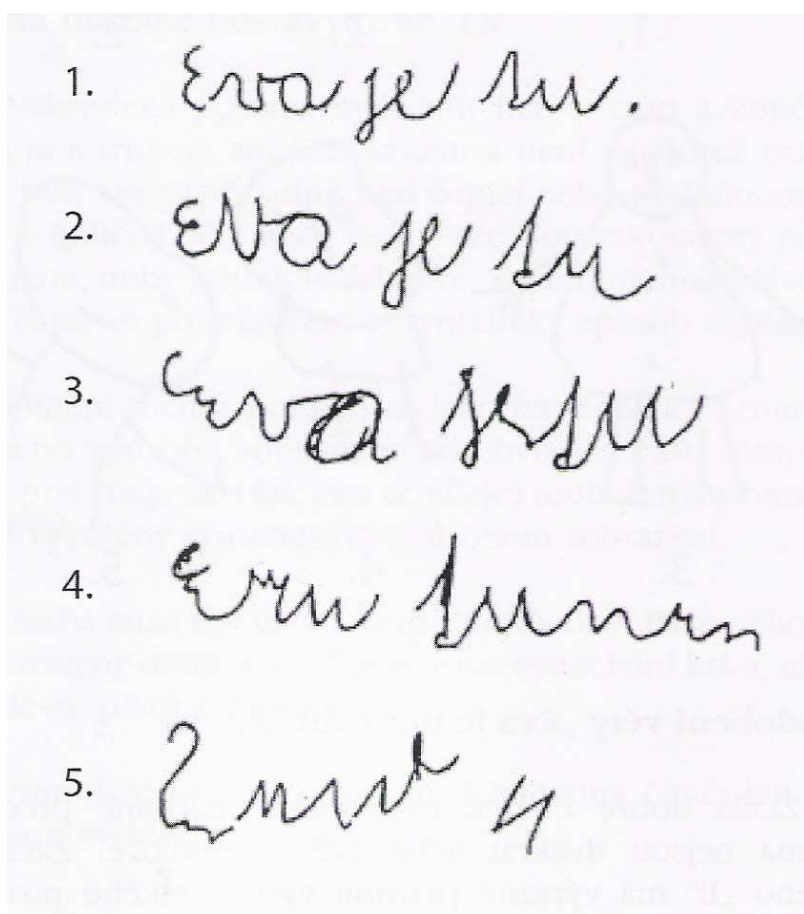
- 4 = Primitivní kresba s trupem. Končetiny (stačí jen jeden pár) jsou vyjádřeny jednou čarou.

- 5 = Chybí jasně zobrazený trup („hlavonožec“ nebo „překonávání hlavonožce“) nebo oba páry končetin.

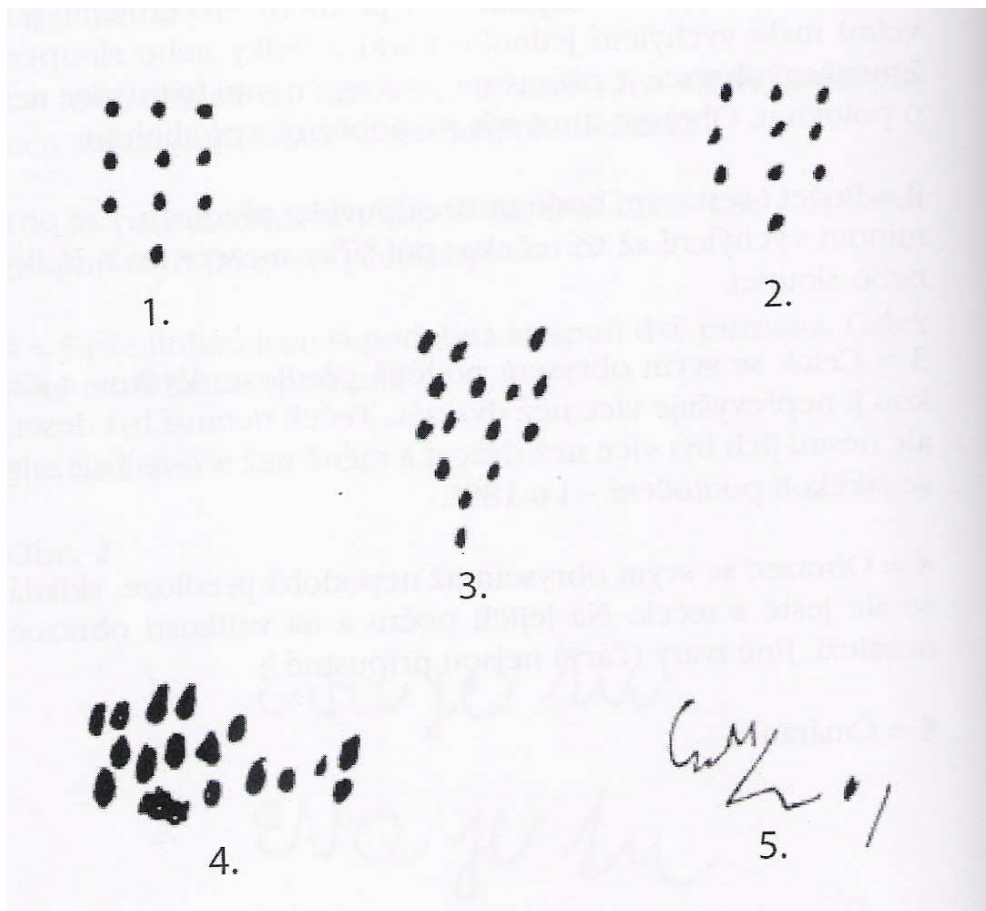
- Napodobení věty

- 1 = Zcela dobře čitelné napodobení napsané předlohy. Písmena nejsou dvakrát větší než v předloze. Začáteční písmeno má výrazně patrnou výšku velkého písmene. Písmena jsou dokonale spojena ve tři slova. Nesmí chybět tečky na j a i. Opsaná věta se od vodorovné linie neodchyluje o více než 30°.
- 2 = Ještě čitelné napodobení napsané věty. Na velikosti písmen ani na dodržení vodorovné linie nezáleží.
- 3 = Je patrné členění alespoň na dvě části. Lze rozpoznat alespoň čtyři písmena předlohy.
- 4 = S předlohou jsou si podobná alespoň dvě písmena. Celek ještě tvoří řádku „písmen“.
- 5 = Čmárání.

- Obkreslení skupiny bodů

- 1 = Téměř dokonalé napodobení předlohy. Tolerujeme jen velmi malé vychýlení jednoho bodu z řádky nebo sloupce. Zmenšení obrazce je přípustné, zvětšení nesmí být o více než o polovinu. Obrazec musí být rovnoběžný s předlohou.
- 2 = Počet i sestavení bodů musí odpovídat předloze. Lze prominout vychýlení až tří teček o půl šířky mezery mezi řádky nebo sloupci.
- 3 = Celek se svým obrysem podobá předloze. Výškou i šířkou ji nepřevyšuje více než dvakrát. Teček nemusí být deset, ale nesmí jich být více než dvacet a méně než sedm. Toleruje se jakékoliv pootočení – i o 180 °.
- 4 = Obrazec se svým obrysem již nepodobá předloze, skládá se ale ještě z teček. Na jejich počtu a na velikosti obrazce nezáleží. Jiné tvary (čáry) nejsou přípustné.
- 5 = Čmárání.

Vyhodnocení – Celkový výsledek testu tvoří součet známek v jednotlivých úlohách, tj. hodnoty od 3 (3 jedničky), do 15 (tři pětky).

- Hodnoty 3-6 představují nadprůměr a zároveň vysokou pravděpodobnost úspěchu ve škole.
- Hodnoty 7-11 představují výsledek průměrný.
- Hodnoty 12-15 představují výsledek podprůměrný, v tomto případě je nutné test po třech měsících zopakovat. Pokud zůstává výsledek podprůměrný, je třeba doporučit speciální vyšetření u praktického dětského lékaře a u psychologa. (Vstup do školy, 2012, s. 64-69).

4 Odklad povinné školní docházky

Odklad povinné školní docházky je stanoven zákonem o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a dalším vzdělávání (školský zákon). § 37 č. 561/2004 Sb.

(1) Není-li dítě tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte v době zápisu dítěte k povinné školní docházce podle § 36 odst. 4, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení, a odborného lékaře, nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.

(2) Při zápisu do prvního ročníku základní škola informuje zákonného zástupce dítěte o možnosti odkladu povinné školní docházky.

(3) Pokud se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky, může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok.

(4) Pokud ředitel školy rozhodne o odkladu povinné školní docházky podle odstavce 1 nebo 3,

informuje zákonného zástupce o povinnosti předškolního vzdělávání dítěte a možných způsobech jejího plnění. (<http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-1-2017-do-31-8-2017>).

Odklad školní docházky je preventivní opatření, kdy je dítěti, které by mohlo mít v základní škole určité problémy, odložen nástup povinného vzdělávání o jeden rok (Diagnostika školní zralosti, 2012, s. 1). Jedná se hlavně o nezralost biologických funkcí a nepřipravenost na roli školáka. Uděluje se dětem, které nejsou tělesně a duševně vyspělé. Jsou školsky nezralé ve více než jedné rovině nebo v jedné rovině, ale nezralost je závažná. Jde se o důležité rozhodnutí v životě dítěte. Zda je dítě zralé či nezralé pro zahájení školní docházky nelze posuzovat na základě unáhleného úsudku. Rodiče musí mít na paměti, že každé dítě se vyvíjí individuálně (nemůžou dát na radu kamarádky, která dala svému dítěti odklad školní docházky a nelituje toho). Co je dobré pro jedno, nemusí být dobré pro druhé. Pokud si rodiče nejsou jisti, zda by dítě mělo zahájit povinnou školní docházku nebo by mělo mít odklad, mohou se poradit s učitelkou mateřské školy či s odborným zařízením (nejčastěji pedagogicko-psychologická poradna) a požádat o vyšetření školní zralosti.

Zhruba třetina dětí před zahájením povinné školní docházky vyžaduje speciální odborné posouzení školní zralosti, čímž se potvrzuje nutnost předškolních prohlídek (ověřování školní zralosti) jako prevence školní neúspěšnosti již od počátku školní docházky (Kropáčková, 2008, s. 38). Je důležité, aby dítě nebylo přetěžováno (předčasným nástupem do školy), ale ani podstimulováno, podhodnoceno (zbytečným odkladem). Vstup do školy se může uspěchat, což má za následek nezralost dítěte, které je ohroženo selháním a celkovou neúspěšností. Může vzniknout tzv. syndrom neúspěšného dítěte. U školsky nezpůsobitelného dítěte může konfrontace s požadavky školy vést ke ztrátě duševní rovnováhy, k narušení zdravého vývoje v oblasti tělesné i psychické (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 91). U takových dětí dochází ke ztrátě sebedůvěry, neurotizaci a regresi. Mohou se objevit výchovné problémy, problémy s učením, psychomotorické problémy (např. nespavost, poruchy příjmu potravy). Na druhé straně není vhodné zbytečné odkládání školní docházky, protože se může promeškat neoptimálnější čas pro zahájení školních aktivit, dítě může ztratit motivaci, zájem o školní docházku. Při rozhodování by rodiče neměla ovlivnit snaha o prodloužení dítěti dětství. Rozhodne-li se ale dobře a dítě nastoupí do školy s dostatečně zralou nervovou soustavou, půjde mu všechno snáz, bude se učit s chutí a pocit úspěchu způsobí, že jeho postoje ke vzdělání budou vstřícné (Kutálková, 2014, s.136). Odklad školní docházky navrhuje pedagogicko-psychologická poradna nebo jiné odborné pracoviště, konečné rozhodnutí je však na rodičích. Vyjádření lékaře či jiného odborného pracoviště má charakter doporučení.

V kalendářním roce, kdy má předškolák zahájit povinnou školní docházku, jsou zákonní zástupci dítěte povinni přihlásit své dítě k zápisu. Toto platí i v případě, že se rodiče rozhodli pro odklad povinné školní docházky již před zápisem. To znamená, že se rodiče k zápisu musí dostavit. A právě tady mohou hned o odklad požádat (Otevřelová, 2016, s. 34). Potřebují s sebou svůj občanský průkaz a rodný list dítěte. Na zápis se musí dostavit i dítě, které už absolvovalo vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně a byl mu doporučen odklad. Zákonní zástupci dítěte, které bude mít odklad školní docházky, si u zápisu vezmou formulář (je možnost si formulář vyzvednout v základní škole i předem a přinést ho vyplněný již k zápisu), který vypíší. Formulář musí potvrdit na základě psychologického vyšetření školské poradenské zařízení (pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum) a odborný lékař nebo klinický psycholog. Žádost o odklad školní docházky musí rodiče odevzdat řediteli školy, který žádost posoudí, rozhodne o odkladu a rodiče jsou o výsledku písemně informováni v zákonné lhůtě. Ředitel žádosti vyhová v případě, že obě přiložená posouzení budou navrhopvat odklad

povinné školní docházky. Zákon udává, že dítě musí do první třídy nastoupit v tom školním roce, ve kterém dovrší osmý rok věku. Z toho plyne, že je možné odložit školní docházku pouze o jeden rok (Otevřelová, 2016, s. 35). Ve výjimečných případech se dá odložit docházka dvakrát. Kopii vyjádření ředitele školy jsou rodiče povinni předat mateřské škole, dítěti je poté prodloužen pobyt v mateřské škole o jeden rok. Rodičům bývá také doporučeno po dobu odkladu školní docházky vzdělávání zaměřené na předškolní přípravu a výchovu v přípravném ročníku základní školy nebo v posledním ročníku školy mateřské, pokud lze předpokládat, že to bude prospěšné k vyrovnání vývoje dítěte (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 40).

Možným řešením, poté co nastoupí do základní školy dítě, které je nezralé je dodatečný odklad školní docházky během prvního pololetí v první třídě. Činí tak ředitel se souhlasem zákonného zástupce dítěte. Je možnost nezralé dítě vrátit do mateřské školy nebo do přípravného ročníku základní školy. S tímto krokem se často setkáváme u dětí, kterým byl doporučen odklad, ale rodiče toto doporučení nerespektovali. Tento krok je možné udělat také u dětí, které do základní školy přišly již po jednom odkladu. Některým dětem tento krok prospěje, ale i přesto děti pociťují svůj neúspěch, selhání a mohou tak vznikat pocity méněcennosti. K tomuto kroku tedy přistupujeme výjimečně, jen v krajních případech výrazné nezralosti dítěte. U dítěte, kde by byla školní docházka velkou zátěží. Celorepublikový průměr dodatečných odkladů školní docházky se za posledních pět let pohybuje okolo 1,5% (Vstup do školy, 2012, s. 35).

O odložení povinné školní docházky lze uvažovat, pokud je dítě např. nesoustředěné, neklidné, přebíhá od jedné činnosti k druhé, je neobratné a nesamostatné, impulzivní, neumí se podřídit autoritě, objevuje se u něj agresivita, velmi špatně navazuje kontakt s vrstevníky, je přecitlivělé až plačtivé, nebo naopak pomalé, bázlivé, nápadně unavitelné, nekomunikující až apatické (Vstup do školy, 2012, s. 36). Odklad je možný z několika dalších důvodů. Z hlediska fyzické nezralosti (věk zejména u chlapců, kteří dozrávají později než dívky, malý vzrůst, špatný zdravotní stav, zvýšená nemocnost, po náročné operaci, při plánované dlouhodobé hospitalizaci), z hlediska psychické nezralosti (nevyzrálost nervové soustavy, špatné vnímání, logopedické obtíže, opožděný vývoj grafomotoriky, špatná koncentrace pozornosti, pomalé pracovní tempo), z hlediska sociální nezralosti (nadměrná fixace na rodinu). Sociální nezralost po vstupu do základní školy způsobuje, že se dítě nedokáže podřídit nárokům školy, autoritě učitele a kolektivu ostatních dětí (Jucovičová, Žáčková, 2014 s. 46). Často se setkáváme také s pracovní nezralostí dítěte, kdy dítě často střídá činnosti, nedokáže se na práci soustředit, nereaguje

na pokyny, odmítá práci, chce si stále jen hrát. Odklad by měly mít děti s nerovnoměrným vývojem (některé složky mají zralé, některé ne). Tyto děti jsou ohroženy neúspěchem a může dojít ke vzniku specifických poruch učení. Odklad prospěje dětem s nadprůměrným intelektem. Tyto děti mívají handicap v jiné oblasti např. v sociální. Dále dětem se speciálně vzdělávacími potřebami (zrakově, sluchově, tělesně postižení, děti s poruchou autistického spektra, s poruchami učení a chování, s mentálním postižením, s více násobným postižením, dětem s poruchou pozornosti (ADD), s poruchou pozornosti s hyperaktivitou (ADHD). U dětí se smyslovým a somatickým postižením se rok během odkladu školní docházky využívá jako doba pro speciální nácvik, aby se kompenzovaly potíže plynoucí z handicapu. Děti s poruchou autistického spektra jsou často nevyzrálé po stránce sociální. Těmto dětem v období odkladu školní docházky může být poskytnuta kognitivně behaviorální terapie a speciální vedení dítěte tak, aby bylo po nástupu do školy schopné se podle svých možností zařadit do běžného kolektivu dětí a podřídit se školní práci (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 48). Děti s poruchami chování nejsou schopné respektovat autoritu učitele, nechtějí se podřizovat, mají tendence k agresivnímu chování. U hyperaktivních dětí se často setkáváme s nerovnoměrným vývojem. Mají vyzrálé kognitivní oblasti, rozumově a inteligenčně jsou na velmi dobré úrovni. Většinou ale nebývá zralá percepčně motorická oblast, což může zase zapříčinit vznik specifických poruch učení. Výkon ovlivňují i projevy hyperaktivity, snížená koncentrace, pozornost, zvýšená aktivita, impulzivita, rychlejší unavitelnost. Rizikovým faktorem pro školu je také opožděný vývoj řeči (děti, které začnou mluvit až po třetím roce), vývojová dysfázie, těžké kombinované vady řeči, poruchy komunikace. Odložení školní docházky pomůže dozrání centrální nervové soustavy, dojde k rozvoji řeči. Děti úzkostné, neurotické a citově deprivované jsou emočně nestálé a odklad umožní dozrání centrální nervové soustavy a větší odolnost vůči zátěži. Odklad školní docházky pomůže dětem sociálně zanedbaným, které nebyly podněcovány, nenavštěvovaly mateřskou školu. Pro tyto děti jsou ideálním řešením přípravné ročníky základních škol. Odklad školní docházky neprospěje dětem velmi průměrným a podprůměrným (ztrácí se tak plasticita mozku). Odklad nezajistí změnu intelektu, který nám dala příroda.

Nejčastější důvody na straně dítěte:

- věk (zejména u chlapců, kteří dozrávají pomaleji než dívky)
- problémy v oblasti řeči (ty samy o sobě nemusí být důvodem k odkladu školní docházky, záleží na jejich míře)
- potíže s pozorností a soustředěností
- problémy v grafomotorice
- pomalé pracovní tempo
- problémy vědomostního rázu (orientace ve světě)
- častá nemocnost dítěte, celkově nižší odolnost organismu nebo menší fyzická vyspělost (Diagnostika školní zralosti, 2012, s. 12-13)

Sociální a pracovní nezralost bývá velmi častou příčinou odkladu školní docházky. Většinou se jedná o děti nesmělé, zamlklé, pasivní, nesoustředěné, pomalé, nesamostatné, ale i o děti, které si málo věří, bojí se zkoumat a poznávat nové věci z obavy, že by to nezvládly (Diagnostika školní zralosti, 2012, s. 34). Česká školní inspekce uvádí nejvíce odkladů u dětí s logopedickými vadami, poruchami řeči (31.9%) a s poruchami pozornosti a soustředění (31,3%).

V průzkumech učitelé základních škol uvádějí za největší potíže:

- emocionální neodolnost (neumí sedět na místě, vykřikují, neumí počkat s uspokojením svých momentálních potřeb)
- špatné pracovní návyky (nesoustředěnost, nedokončují práci, nereagují na pokyny učitele, neplní úkoly podle zadání, pomalé pracovní tempo)
- nesamostatnost, špatná pohotovost
- grafomotorické dovednosti
- rozvoj slovní zásoby
- nedodržování pravidel

Nejčastější důvody k odkladu na straně rodičů (zákonných zástupců):

- obavy z nepříznivého postavení věkově mladšího dítěte ve třídě
- strach z náročnosti školy, kterou věkově mladší dítě nezvládne
- snaha prodloužit dítěti dětství (Diagnostika školní zralosti, 2012, s. 12-13)

Před několika lety byl odklad školní docházky vzácností a byl veřejností pojímán jako handicap dítěte nebo selhání rodiny a mateřské školy. Dnes už tomu tak není. Dnes jsou upřednostňovány individuální zvláštnosti dítěte než zájem společnosti a potřeby instituce. Školské statistiky ukazují, že dlouhodobě celkový počet realizovaných odkladů povinné školní docházky přesahuje úroveň 22% (Vstup do školy, 2012, s. 4).

Odklad školní docházky by se měl chápat jako čas pro kompenzaci a stimulaci. Umožňuje dětem dozrát. V dnešní době je chápán jako prevence vzniku specifických poruch učení. Samo se nic nevyřeší. Je důležité, aby se vytvořily ideální podmínky pro další rozvoj dítěte. Součástí vyšetření dítěte je také doporučení pro další práci s dítětem a rozvoj oblastí, které vedly k rozhodnutí o odkladu. Na základě tohoto doporučení vytvoří mateřská škola dítěti individuální vzdělávací plán. Mateřská škola je klíčovou institucí, která by měla pomoci dítěti odstranit nedostatky. S dítětem by měla probíhat systematická práce zaměřena na problémové oblasti, aby došlo k odstranění deficitů, jinak odklad neměl smysl. Předpokladem je spolupráce rodičů a mateřské školy popř. dalších odborníků a institucí. Mateřská škola by měla zabezpečit, aby se v ní dítě nenudilo. Učitelka by podle toho měla volit adekvátní činnosti. Rodiče mohou dítě přihlásit do nějakého zájmového kroužku.

4.1 Zahájení povinné školní docházky a její odklad v jiných zemích

Povinná školní docházka je v evropských zemích samozřejmostí. Země se mimo jiné liší v zahájení školní docházky. V některých zemích je povinný nástup do základní školy už ve čtyřech letech, někde v pěti. Ve většině zemí je stanoven rok šestý. V některých zemích mají děti možnost dozrát během odkladu povinné školní docházky, některé země odklad nemají. V České republice je v poslední době odklad velmi využíván. Zhruba čtvrtina rodičů nezralých dětí využije možnosti odkladu. Počet odkladů v Česku patří mezi jedny z nejvyšších v Evropě. Procento dětí s odkladem školní docházky stále roste (80.-90. léta 20%, 2001 26%). Děti tak nastupují do školy až v sedmi letech. Školní zralost se v České republice povinně netestuje. Probíhá akorát orientační test u zápisu do základní školy. Jak už bylo zmíněno několikrát, rozhodnutí o odkladu školní docházky je v kompetenci rodičů. Pokud o odklad požádat nechtějí, není možné dítěti odklad udělit. Rodičům můžeme odklad pouze doporučit. Na druhou stranu nemůžeme rodičům přikázat, aby jejich dítě zahájilo školní docházku, pokud trvají na odkladu. Dítě s odkladem nemusí

podle zákona navštěvovat jiné vzdělávací zařízení (mateřskou školu, přípravný ročník základní školy). Odklad školní docházky je závažným rozhodnutím, které by mělo být podloženo dlouhodobějším pozorováním a hodnocením v mateřské škole, jako je to v jiných evropských zemích.

Uvedeme si některé informace (zahajování školní docházky, odklad povinné školní docházky) vzdělávacích systémů blízkých zemí. Ve Slovenské republice je také vyšší procento odkladů, v jiných zemích se odklady téměř nevyskytují nebo vyskytují v mnohem menší míře. Na Slovensku dítě zahajuje školní docházku také v šesti letech. Existuje zde i odklad školní docházky. O odkladu povinné školní docházky rozhoduje ředitel příslušné základní školy na návrh rodičů, školského poradenského zařízení, dětského lékaře anebo na základě návrhu mateřské školy. V Německu začíná školní docházka, jako u nás, v šesti letech. Odklad povinné školní docházky existuje v mnohem menší míře než u nás (okolo pěti procent). Dítěti se uděluje odklad na doporučení mateřské školy nebo na žádost rodičů, rozhoduje o něm ředitel základní školy a je nutné k němu doložit posouzení školního lékaře příslušné základní školy. V Rakousku také děti zahajují školní docházku v šesti letech. V Rakousku se můžeme setkat s odkladem školní docházky u nezralých dětí. Školní zralost testují učitelé dítěte a v případě potřeby nebo na žádost rodičů je vyžadováno vyjádření školního psychologa nebo lékaře. Během odkladu školní docházky děti navštěvují přípravné třídy. V Polsku děti zahajují školní docházku v sedmi letech. Šestileté děti mají povinnou předškolní docházku nebo nultý, přípravný ročník. I zde se setkáváme s možností odkladu povinné školní docházky. V Anglii děti zahajují školní docházku v roce, ve kterém dítě dovrší pěti let (tj. zahajují i čtyřleté děti). Nenastupují do první třídy, ale do jakési formy přípravné třídy. Odklady povinné školní docházky zde neexistují. Ve Francii začíná dítě chodit do školy ve školním roce, ve kterém dítě dosáhne věku 6 let, dle informace uvedené na stránkách francouzského ministerstva školství nemůže dítě starší 6 let docházet do mateřské školy. Dítě nenastupuje do první třídy, ale do třídy, která se v překladu nazývá přípravný kurz. Odklad povinné školní docházky zde neexistuje. Ve Švýcarsku je povinná předškolní docházka do posledních dvou ročníků pro děti od čtyř let. Na konci předškolní docházky je dětem v mateřské škole proveden test školní zralosti, který určí, zda jsou zralé na přechod do první třídy nebo je nutné docházku do školy o rok odložit.

4.2 Stimulační programy

Dnešní doba nám nabízí mnoho rozvíjejících metod, programů a speciálních postupů, jak rozvíjet schopnosti, znalosti a dovednosti dětí, které jsou nutné pro úspěšnou práci ve škole. Možností, jak vzdělávat děti s odkladem školní docházky jsou stimulační programy, které jsou určené dětem s nějakými nedostatky a obtížemi. Jsou to programy pro přípravu předškoláka. Programy probíhají v mateřských školách nebo v pedagogicko-psychologických poradnách. Mezi nejznámější patří KUPREV, HYPO, Metoda dobrého startu, Metoda podle Elkonina, Maxík, KUMOT a Metoda instrumentálního obohacování profesora R. Feuersteina. S některými programy se můžete setkat i v Plzeňském kraji. V Klatovech např. probíhá program Rok s tužkou Anežkou. Tyto programy si níže podrobněji probereme. Dále se můžete setkat s programy: Metoda rozvoje grafomotoriky a počátečního psaní, Grafomotorika pro děti předškolního věku, Nebojte se psaní, Celostní program vývoje a další.

KUPREV – Autorkou tohoto programu je dětská klinická psycholožka PhDr. Pavla Kuncová. Zkratka se skládá z prvním dvou písmen příjmení autorky a prvních čtyř písmen slova prevence. Jedná se o primárně preventivní program, který je akreditován MŠMT. Je vhodný pro děti ve věku od čtyř do osmi let. Nejvhodnější je pro děti s odkladem povinné školní docházky, pro děti se specifickými poruchami učení, pro děti s narušenou komunikací, vývojovou dysfázií, s poruchou autistického spektra a u dětí se syndromem poruchy pozornosti a aktivity (ADD,ADHD). Dá se použít i u dětí, které jsou hůře mentálně vybavené, u dětí z etnických skupin a národnostních menšin. Cílem tohoto stimulačního programu je zabránit vzniku rizikové skupiny dětí s adaptačními problémy (Vstup do školy, 2012, s. 70). Cílem je orientace dítěte ve světě. U dítěte rozvíjí orientaci v čase, prostoru, orientaci vlastní osobou a sociální orientaci, vědomosti. Zajišťuje bezproblémové započetí školní docházky a celkové začlenění do společnosti, zdravý rozvoj osobnosti. Jde o párový program (dítě – dospělý). Program vede metodik, který má vystudovanou speciální pedagogiku a absolvované školení s platným osvědčením. Většinou to bývá psycholog, speciální pedagog z psychologické poradny, učitelka mateřské školy. Kurz je finančně náročný, probíhá ve spolupráci s občanským sdružením DYS-centrum Praha. Podmínkou je spolupráce rodičů, domácí práce rodičů a dětí. Program chce podpořit rodiče v jistotě, která se týká vedení dětí. Dojde k upevnění vztahu rodič-dítě.

HYPO – Autory jsou pracovníci pedagogicko-psychologické poradny pod vedením PhDr. Et Mgr. Zdeňky Michalové Ph.D. Zkratka vychází ze slov hyperaktivita a pozornost. Je vhodný pro děti od pěti do osmi-deseti let. Program je směřován dětem s nadměrnou pohybovou aktivitou, s poruchami pozornosti, dětem nezralým, s odkladem povinné školní docházky. Jedná se o individuální práci, kde jsou zahrnuty individuální potřeby dítěte pod vedením rodiče nebo pedagoga. Může probíhat individuálně i skupinově. Program stimuluje percepčně kognitivní funkce, věnuje se vizuomotorické koordinaci, vytváření pracovních návyků, optimalizaci psychomotorického tempa. Rozvíjí např. pozornost, paměť, zrakové, sluchové a prostorové vnímání, logické myšlení, řeč, početní představy, grafomotoriku, komunikaci, citové ladění. Program má 12 lekcí, jedna lekce trvá přibližně týden, během kterého děti plní doma s rodiči nejrůznější úkoly. Domácí práce zabere denně cca 15-20 minut. Jednou týdně probíhá kontrola u odborníka a instruktáž pro další týden. Poslední dva týdny dítě opakuje a procvičuje oblasti, ve kterých chyboval, činily mu problémy. Dítě zažije úspěch, což je důležité hlavně pro děti úzkostné. Program vede speciální pedagog poradenského zařízení, školní speciální pedagog, učitel, pedagog, který provádí reedukaci specifických poruch učení a absolvuje školení. Spolupráce pedagoga, rodiče a dítěte.

Metoda dobrého startu – Autorkou je Marta Bogdanowicz, úpravu provedla PhDr. Jana Swierkoszová. Program byl knižně publikován. Vychází z metody bon départ, kterou ve Francii rozpracovala Thea Burnetová. Tento program je určen dětem od pěti do jedenácti let. Často bývá používám pro děti s odkladem povinné školní docházky, dále pro děti se specifickými poruchami učení (jako reedukační metoda), s vadami řeči a potížemi v komunikaci. Probíhá ve skupinkách přibližně po osmi dětech. Obsahuje 25 lekcí, náročnost se zvyšuje. Respektuje individualitu každého dítěte i možnosti učitele. Je možno ho provádět v mateřské škole jako skupinovou nebo individuální vzdělávací činnost. Nejlepších výsledků se dosáhne ve spolupráci s rodiči (která není podmínkou programu). Každou lekci se děti naučí novou lidovou píseň, ze které následně vychází příběh, úkoly a pohyb. Cílem je zdokonalení souhry smyslových analyzátorů, vyhranit laterální, zlepšit orientaci v tělesném schématu a prostoru. Rozvíjejí se jazykové a sociální dovednosti, zrakové a sluchové vnímání, pravolevá orientace, pohybové dovednosti, prostorová orientace, pozornost, koncentrace. Důraz je kladen na rozvoj grafomotoriky.

Metoda podle Elkonina (Trénink jazykových schopností podle D. B. Elkonina) – Autorkami u nás jsou Mikulajová, Dostálová. Vhodný pro děti předškolního a mladšího školního věku. Pro děti s odkladem povinné školní docházky a děti s narušenou

komunikační schopností. Program se zaměřuje na rozvoj hláskového uvědomění slov, manipulaci s hláskami (předpoklad pro nácvik čtení a psaní). Slouží k rozvoji jazykových schopností, sluchové analýzy a syntézy. Rozvíjí také pozornost a sebekontrolu. Program probíhá ve skupince šesti dětí, ve 32 lekcích. Řeší se jazykové úkoly, hrají jazykové hry. Děti používají pracovní sešit (tzv. Hláskář).

MAXÍK – Autorkou je speciální pedagožka Mgr. Pavla Bubeníčková. Při sestavování programu vycházela ze zkušeností z práce s dětmi s poruchami učení. Program je akreditován pod názvem Percepční a motorická oslabení ve školní praxi. Program je vhodný pro děti od pěti let. Využíván je pro děti s odkladem povinné školní docházky, pro děti s potížemi v učení v 1. a 2. třídě základní školy i škol speciálních. Cílem je změna podmínek, za kterých dítě může podávat lepší výkon. Program trvá 15 týdnů a je rozdělen do týdenních bloků, ve kterých jsou zahrnuty tři části: cviky na posílení koordinace pohybů, pracovní listy na rozvoj grafomotoriky a část na rozvoj dílčích funkcí (Vstup do školy, 2012, s. 72). Rozvíjí se oblast motorická, grafomotorická a percepční. Je zaměřen na rozvoj percepce, na zrakovou a sluchovou paměť, motoriku, vizuomotoriku, grafomotoriku, komunikační dovednosti a koncentraci pozornosti. Zaměřuje se také na nácvik nových pohybových stereotypů (např. zvládnutí rovnováhy, správné sezení) a úchop psacího náčiní. Program můžeme najít v nabídce vzdělávacích kurzů, v rámci spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou nebo logopedem. Důležitá je spolupráce s rodiči a pedagogy, aby si uvědomili problém dítěte a respektovali jeho základní potřeby. Uplatňuje se zde laskavý přístup, vyhýbá se frustrujícím a stresujícím situacím, negativním hodnocením, mentorování a napomínání dítěte (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 131).

KUMOT - Autorkou tohoto programu je dětská klinická psychologička PhDr. Pavla Kuncová. Stejně jako u programu KUPREV. Je to skupinový program pro děti ve věku pět až osm let. Obsahuje deset lekcí. Program je určen pro děti se syndromem poruchy pozornosti a aktivity (ADD,ADHD), dětem se specifickými poruchami učení (hlavně s dysgrafií), pro děti pomalé, úzkostné, neurotické, děti s hraničním intelektem. Rozvíjí hrubou a jemnou motoriku, motorickou a senzomotorickou koordinaci, sociální dovednosti (např. zvládnutí emocí, řešení konfliktů). U dítěte se po absolvování zlepší také grafomotorické schopnosti, zrychlí se psychomotorické tempo, zlepší se koncentrace pozornosti, schopnost pravidelné práce, přístup k práci.

Metoda instrumentálního obohacování profesora R. Feuersteina – Mezinárodně užívaná metoda, kterou pro české podmínky upravila psychologička Věra Pokorná. Používá

se u žáků se speciálně vzdělávacími potřebami. Program může probíhat individuálně i skupinově. Absolvováním se zvyšuje kritické myšlení, dochází k rozvoji schopnosti učit se u dětí i dospělých. Rozvíjí a zvyšuje intelektový potenciál studentů a nadaných žáků. Metoda přináší umění vytvořit si strategii řešení úkolu, upevňuje sebedůvěru, odstraňuje z naší práce impulzivitu a strach z chyby, rozvíjí vyjadřování a respektování jiného názoru a pomůže nám lépe se orientovat ve vlastním životě (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 132). Naučí, jak se učit. řada Basic je určena dětem od tří do sedmi let i seniorům a osobám s nedostatečnými kognitivními schopnostmi. Je vhodná pro děti, které se něco naučí, ale poznatky neumí v nových situacích používat. Neumí se učit ze svých chyb. Práce probíhá individuální formou. Zvyšuje kognitivní vývoj dítěte, je určen jako prevence poruch kognitivního vývoje a prevence a nápravu poruch učení a chování.

Rok s tužkou Anežkou – Program v rámci mateřské školy vede Mgr. Jana Hanojská. Program je určen dětem předškolního věku a dětem s odkladem školní docházky. Cílem je intenzivní příprava na základní školu, komplexní rozvoj klíčových kompetencí. Příprava na povinnost budoucího školáka. Program také rozvíjí a upevňuje spolupráci s rodiči. Zaměřuje se na rozvoj složky zrakové, sluchové a pohybové. Rozvíjí se např. smyslové vnímání, předmatematické činnosti, řeč, soustředěnost, správné držení tužky, postavení a uvolněnost ruky, prostorová orientace, paměť, samostatnost, grafomotorika. Program zdůrazňuje potřebu pravidelného režimu, správného sezení, srozumitelného zadávání pokynů pedagogem, zpětnou vazbu. Uplatňuje se zde laskavý přístup, který se vyhýbá stresovým a frustrujícím situacím, negativnímu hodnocení a napomínání dítěte.

5 PRAKTICKÁ ČÁST - VÝZKUM

5.1 Cíl práce

Cílem praktické části diplomové práce bylo vybrat vzorek dětí předškolního věku z mateřské školy, který se bude skládat z dětí pro školu zralých i nezralých. Na základě tohoto vzorku je cílem srovnání školní zralosti a nezralosti. Věnování pozornosti odkladu povinné školní docházky. Výsledku bylo dosaženo pomocí kvalitativního výzkumu v mateřské škole v Plzni.

5.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Zkoumaný vzorek tvoří 10 dětí z jedné mateřské školy v Plzni. Ve vzorku jsou zastoupeny obě pohlaví (4 dívky a 6 chlapců). Všechny děti jsou v předškolním věku. Nejstaršímu dítěti bylo v době výzkumu 6 let a 7 měsíců, nejmladšímu 5 let a 5 měsíců. Vzorek tvoří čtyři děti, které jsou zralé pro vstup do základní školy, dvě děti, které nebudou mít odklad školní docházky, ale podle Jiráskova testu školní zralosti a kresby se jeví jako nezralé, jedno dítě již s odkladem školní docházky a tři děti, které budou mít tento rok udělen odklad povinné školní docházky. Všechny děti žijí v úplné rodině a mají sourozence. Výsledky výzkumu se dále zpracovávaly do podoby kazuistik, proto je 10 dětí dostačující počet pro tento výzkum. Převládá zde spíše kvalitativní charakter výzkumu nad kvantitativním.

5.3 Metody výzkumu

Během výzkumu byly použity dva dotazníky, které vyplňovaly paní učitelky z mateřských škol zkoumaných dětí. Jedná se záznamový arch, který slouží jako podklad pro pedagogickou diagnostiku předškolního věku (viz. Příloha č. 1) a tzv. sdělení mateřské školy (viz. Příloha č. 2), což je dotazník, který vyplňuje mateřská škola jako podklad pro vyšetření školní zralosti v pedagogicko-psychologické poradně. Vzhledem k tomu, že dotazníky obsahovaly z velké části uzavřené otázky, probíhal ještě volný rozhovor s učitelkami v mateřské škole. Dále také probíhalo pozorování jednotlivých dětí. Děti dostaly za úkol Jiráskův test školní zralosti (viz. Příloha č. 3) a poté volnou kresbu pastelkami na libovolné téma. Dalším podkladem pro zpracování kazuistik byly záznamy o

dětech a vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny či jiného odborného pracoviště. Výsledkem výzkumu jsou kazuistiky, kde jsou shrnuty veškeré výsledky.

5.4 Případová studie 1

První dívce bylo v době našeho výzkumu 6 let a 4 měsíce. Dívka žije v úplné rodině. Má mladší sestru (2015). Pozorování probíhalo v MŠ, kterou navštěvuje již čtvrtým rokem. Adaptace dívky proběhla bez problémů.

- **CHOVÁNÍ** – Dívka dobře spolupracuje. Má nepatrné výkyvy v chování (dochází ke konfliktům s vrstevníky, které dívka vyvolává, upozorňuje na sebe nevhodným chováním, předvádí se), jinak má přiměřenou disciplínu. Podřizuje se výchovnému vedení učitelk. Je pořádná, samostatná, jistá.

- **ŘEČ, KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI** – Dívka hovoří jasně a plynule. Zřetelně vyslovuje všechny hlásky. V řeči se neobjevují žádné dysgramatismy. Živě komunikuje s dětmi i s dospělými. Má přiměřeně a pohotově vyjadřování, používá převážně spisovný jazyk, stylizuje věty. Její slovní zásoba je přiměřená věku. Dívka umí vyprávět. Dokáže shrnout podstatu pohádky, říci podstatné části.

- **SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI** – Je sociálně aktivní, s vrstevníky navazuje kontakty. Spolupracuje s druhými. Ale těžko se vrstevníkům podřizuje, ona chce být vždy vedoucí, ta hlavní, chce hru řídit. V kolektivu vyvolává konflikty a předvádí se. Dívka je aktivní, průbojná, v kolektivu oblíbená.

- **HRA** – Hraje si v interakci s ostatními dětmi. Sama se zapojuje do her. K účasti ve hře dokáže získat i ostatní vrstevníky. Hned si osvojuje nové činnosti a hry, rychle chápe jejich pravidla.

- **MOTORIKA** – Dívka na sebe často upozorňuje. Občas vyskočí z místa, často mění své pohybové činnosti. Je nezdrženlivá, pohyblivá. Pohybově je velmi obratná. V MŠ se účastnila kroužku bruslení na ledě. Každý rok reprezentuje školku v běhu. Poslední dva roky se dívka umístila na medailových pozicích. V rámci jemné motoriky si dívka počíná šikovně, zručně. Má správný úchop tužky, postavení a uvolněnost ruky. Má vyhraněnou lateralitu (pravák). V MŠ chodí na výtvarný kroužek a angličtinu.

- **PLNĚNÍ ÚKOLŮ** – Úkoly přijímá ochotně, dovádí je do konce. Plní je dobře, pohotově. Rychle chápe, osvojuje si. Při práci je dívka soustředěná. Umí se soustředit na vyprávění učitelky, na práci. Jeví pozitivní emoce ze splnění úkolu.

- SEBEOBSLUHA – Při oblékání i stolování je dívka plně samostatná. Jí přiborem.
- EMOCE – Chová se spontánně, bez strachu a napětí.
- RODINA – Péče rodiny o dívku je přiměřená. Rodina a MŠ spolu spolupracují na dobré úrovni.
- JIRÁSKŮV TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI (viz. Příloha č. 4) – Nakreslená postava má hlavu, trup a končetiny. Postavě chybí uši a nos. Na jedné ruce chybí jeden prst. Dobré, čitelné napodobení předepsaného textu. Písmena jsou dokonale spojena ve tři slova. Dochází k nepatrnému odchýlení od vodorovné linie. Počet i sestavení bodů odpovídá předloze. Vychýlení dvou teček od předlohy.
- KRESBA (viz. Příloha č. 5) – Kresba odpovídá věku. Z kresby je vidět touha po kontaktu (natažené ruce), slunce vypovídá o dobrém vztahu s otcem, přísnější matka. Dívka působí vesele, svérázně.

Shrnutí

Schopnosti a dovednosti dívky jsou na úrovni věku. Neobjevují se žádné problémy. Podle mateřské školy je dívka dostatečně zralá pro 1. třídu. V září roku 2017 nastoupí v řádném termínu do ZŠ. MŠ doporučuje podporovat pohybovou aktivitu. Naučit dívku podřizovat se, že nemusí být vždy vedoucí, první. Odnaučit nevhodné upozorňování na sebe, předvádění se.

5.5 Případová studie 2

Chlapci bylo v době výzkumu 5 let a 10 měsíců. Chlapec žije v úplné rodině. Má starší sestru. Pozorování probíhalo v MŠ, kterou navštěvuje již čtvrtým rokem. Adaptace proběhla bez problémů.

- CHOVÁNÍ – Chlapec mívá výkyvy v osobní disciplíně (zlobí, vyrušuje). Je nepořádný, samostatný a jistý.
- ŘEČ, KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI – Chlapec hovoří jasně a plyně. Zřetelně vyslovuje veškeré hlásky. V jeho řeči se neobjevují dysgramatismy. Živě a přiměřeně komunikuje s dětmi i s dospělými. Má přiměřené a pohotové vyjadřování, používá převážně spisovný jazyk, stylizuje věty. V řeči se ale také často objevují vulgarismy a sprostá slova. Slovní zásoba je přiměřená věku. Chlapec umí vyprávět. Dokáže říci, shrnout podstatné části obsahu pohádky.

- **SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI** – Je sociálně aktivní, bez problémů navazuje kontakty s vrstevníky. Spolupracuje s druhými, ale těžko se vrstevníkům podřizuje. Chlapec je převážně aktivní, v kolektivu oblíbený.

- **HRA** – Hraje si v interakci s ostatními. Sám se zapojuje do her. K účasti dokáže získat i ostatní děti. Bez problémů si osvojuje nové činnosti a hry, rychle chápe jejich pravidla.

- **MOTORIKA** – Chlapec má přiměřenou pohybovou aktivitu s výdrží a ovládním se. Je pohybově obratný, šikovný a zručný. Má správný úchop tužky, postavení a uvolněnost ruky. S tužkou zachází přiměřeně. Má vyhraněnou lateralitu (pravák). V MŠ chodí na výtvarný kroužek.

- **PLNĚNÍ ÚKOLŮ** – Úkoly přijímá ochotně, dovádí je do konce. Úkoly plní dobře, rychle chápe, osvojuje si. Je chytrý a velmi bystrý. Při práci je soustředěný a pečlivý, na úkolech si dává velmi záležet, což má někdy za následek pomalé tempo práce. Umí se soustředit na vyprávění učitelky. Jeví uspokojení ze splnění úkolu.

- **SEBEOBSLUHA** – Při oblékání i stolování je chlapec samostatný. Jí přiborem.

- **EMOCE** – Chová se spontánně, bez strachu a napětí. Emoce jsou stabilní.

- **RODINA** – Péče rodiny je přiměřená. Rodina spolupracuje s MŠ na dobré úrovni.

- **JIRÁSKŮV TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI** (viz. Příloha č. 6) – Nakreslená postava má hlavu, trup a končetiny. Postavě nechybí žádné detaily. Velikost krku není přiměřena celkové velikosti postavy. Zcela dobře čitelné napodobené předepsaného textu. Písmena jsou dokonale spojena ve tři slova. Dochází k nepatrnému odchýlení od vodorovné linie. Téměř dokonalé napodobení předlohy teček. Počet i sestavení bodů odpovídá předloze.

- **KRESBA** (viz. Příloha č. 7) – Vzhledem k faktu, že chlapci dozrávají později než dívky, tak tato kresba odpovídá věku dítěte. Dům je zobrazen „dětským“ způsobem.

Shrnutí

Schopnosti a dovednosti chlapce jsou na úrovni věku. Objevují se pouze problémy s dodržováním pravidel, problémy, které se týkají chlapcovi kázně. Podle mateřské školy je chlapec dostatečně zralý pro 1. třídu. V září roku 2017 nastoupí v řádném termínu do ZŠ. Chlapci doporučujeme naučit se podřizovat a respektovat pravidla. Podle názoru učitelek MŠ se mohou v ZŠ vyskytnout potíže v kázni.

5.6 Případová studie 3

Dalšímu chlapci z výzkumu bylo 5 let a 8 měsíců. Chlapec vyrůstá v úplné rodině. Má staršího bratra (2009). Pozorování probíhalo v MŠ, do které chlapec chodí třetím rokem. V MŠ se adaptoval s velkými obtížemi. V době chlapcova nástupu do MŠ chodil jeho starší bratr do předškolní třídy a chlapec se nemohl vyrovnat s tím, že nejsou ve třídě spolu. Adaptace tak probíhala delší dobu.

- **CHOVÁNÍ** – Chlapec při práci dobře spolupracuje, nemá značné výkyvy v chování. Občas se nechá ostatními dětmi svést ke zlobení. Podřizuje se výchovnému vedení učitelek. Je samostatný.

- **ŘEČ, KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI** – Chlapec jasně a zřetelně vyslovuje všechny hlásky. Hovoří srozumitelně a plynně. Vyjadřuje se gramaticky správně. Přiměřeně komunikuje s dospělými i s dětmi. Má pohotové a přiměřené vyjadřování, používá spisovný jazyk a stylizuje věty. Jeho slovní zásoba je přiměřená věku. Dokáže shrnout podstatné části obsahu pohádky. Umí vyprávět události, které zažil.

- **SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI** – Je sociálně aktivní, bezproblémově navazuje kontakty. Spolupracuje s druhými dětmi. V kolektivu je oblíbený.

- **HRA** – Hraje si v interakci s ostatními dětmi. Sám se zapojuje do her, dokáže získat i jiné děti k účasti. Dlouho ale v započaté hře nesetrvává, často hry mění. Nové činnosti a hry si rychle osvojuje, rychle chápe nová pravidla.

- **MOTORIKA** – Chlapec má pohybovou aktivitu, kterou ovládá. Je pohybově velmi obratný, je šikovný a zručný. Má správný úchop tužky, postavení a uvolněnost ruky. S tužkou zachází přiměřeně. Má vyhraněnou laterální (levák). Úroveň grafického projevu je přiměřena věku. V MŠ navštěvuje výtvarný kroužek a kroužek angličtiny.

- **PLNĚNÍ ÚKOLŮ** – Úkoly plní velmi dobře a ochotně, rychle chápe. Při práci je soustředěný. Neobjevují se problémy s pozorností. Úkoly dovádí do konce a projevuje uspokojení z jejich splnění. Rozumové schopnosti má chlapec na úrovni věku.

- **SEBEOBSLUHA** – Je samostatný při oblékání i stravování. Jí přiborem. Nepotřebuje žádnou pomoc.

- **EMOCE** – Chlapec se chová spontánně, bez strachu a napětí. Jeho emoce jsou stabilní.

- **RODINA** – Spolupráce rodiny s MŠ je na dobré úrovni. Péče o chlapce je přiměřená.

- **JIRÁSKŮV TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI** (viz. Příloha č. 8) – Nakreslená postava má hlavu, trup i končetiny. Postavě však chybí některé detaily, konkrétně chybí krk a uši. Dobré, čitelné napodobení předepsaného textu. Písmena jsou spojena ve tři slova. Začáteční písmeno má výrazně patrnou výšku velkého písmene. Dochází k většímu odchýlení od vodorovného linie. Téměř dokonalé napodobení předlohy teček. Počet i sestavení bodů odpovídá předloze. Nedochozí k vychýlení teček. Obrazec je rovnoběžný s předlohou.
- **KRESBA** (viz. Příloha č. 9) – Kresba odpovídá věku chlapce. Nevykazuje žádné nápadnosti.

Shrnutí

Schopnosti a dovednosti chlapce jsou na úrovni věku. Neobjevují se žádné problémy. Podle mateřské školy je dostatečně zralý pro 1. třídu. V září roku 2017 nastoupí v řádném termínu do ZŠ. Mateřská škola nepředpokládá u chlapce žádné problémy spojené s nástupem do základní školy. Chlapec má velmi dobrou motoriku, pohybově je velmi zdatný a nadaný. Proto doporučujeme tuto oblast podporovat např. zařazením do nějakého pohybového kroužku pro děti.

5.7 Případová studie 4

V době našeho výzkumu bylo tomuto chlapci 5 let a 7 měsíců. Chlapec vyrůstá v úplné rodině. Má starší sestru (2008) a mladšího bratra (2014). Pozorování probíhalo v MŠ, do které chlapec chodí již třetím rokem. Ve školce se adaptoval s počátečními obtížemi.

- **CHOVÁNÍ** – Dobře spolupracuje, nemá žádné výkyvy v chování. Podřizuje se výchovnému vedení učitelek, respektuje pravidla. Chlapec je samostatný, velmi klidný, nesmělý a tichý.
- **ŘEČ, KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI** – Chlapec má plně rozvinutou řeč. Občas nejasně vyslovuje některé hlásky. V rámci MŠ navštěvuje kroužek prevence logopedie. Komunikuje s dospělými i s dětmi. Je málomluvný a mluví potichu. Používá spisovný jazyk, neobjevují se gramatické chyby, stylizuje věty. Slovní zásoba je přiměřená věku. Dokáže shrnout obsah pohádky, umí vyprávět.

- **SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI** – Mezi vrstevníky je spíše pasivní, neprůbojný. V kolektivu je oblíbený. S dětmi navazuje kontakty adekvátně. Spolupracuje s druhými. Umí se podřídit.
- **HRA** – Hraje si v interakci s ostatními dětmi. Sám se zapojuje do hry se svými vrstevníky. Nové činnosti a hry si osvojuje rychle. Chápe pravidla.
- **MOTORIKA** – Motorika je velmi klidná. V pohybových hrách je obratný. V rámci jemné motoriky je šikovný a zručný. Má správný úchop tužky, postavení a uvolnění ruky. Má vyhraněnou laterální (pravák). V MŠ navštěvuje výtvarný kroužek.
- **PLNĚNÍ ÚKOLŮ** – Úkoly přijímá ochotně, plní je velmi dobře. Rychle chápe a pohoťově si osvojuje. Při práci je chlapec soustředěný a pečlivý. Umí se soustředit na vyprávění učitelky, práci. Úkoly dovádí do konce a jeví uspokojení ze splnění úkolu. Rozumové schopnosti odpovídají věku dítěte.
- **SEBEOBSLUHA** – Je samostatný při oblékání i stravování. Používá příbor.
- **EMOCE** – Je citově labilnější, lehce se ho vše dotkne. Hodně se ho dotýkají konflikty s vrstevníky.
- **RODINA** – Spolupráce rodiny a MŠ je bezproblémová. Péče o chlapce je přiměřená.
- **JIRÁSKŮV TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI** (viz. Příloha č. 10) – Nakreslená postava má hlavu, trup a končetiny. V obličeji chybí nos, dále chybí krk. Výrazné, velké oči značí potřebu očního kontaktu. Kulatý, veselý obličej znamená pozitivní ladění. Méně čitelné napodobení předepsané věty (jedno písmeno navíc, jedno špatně opsané). Písmo je kostrbaté. Písmena jsou spojena ve tři slova. Dochází k velkému odchýlení od vodorovné linie. Téměř dokonalé napodobení předlohy teček. Počet i sestavení bodů odpovídá předloze. Nedochází k vychýlení teček. Celý obrazec je otočen o několik málo stupňů.
- **KRESBA** (viz. Příloha č. 11) – Kresba je přiměřena věku. Slunce naznačuje dobrý vztah s otcem. Používání hnědé barvy naznačuje horší sociální adaptabilitu, což nám potvrdily i učitelky mateřské školy v rozhovoru.

Shrnutí

Schopnosti a dovednosti chlapce jsou na úrovni věku. Podle mateřské školy je chlapec dostatečně zralý pro 1. třídu. V září roku 2017 nastoupí v řádném termínu do ZŠ.

Chlapec je svou povahou velmi nesmělý, klidný a neprůbojný. Jeho řeč je velmi tichá. Doporučujeme podporovat sebevědomí chlapce a pěstovat průbojnost, asertivitu a dominanci.

5.8 Případová studie 5

Dívce bylo v době výzkumu 6 let a 3 měsíce. Dívka žije v úplné rodině. Otec má dvě dcery z předchozího vztahu. Matka má dceru (2006) z předchozího vztahu, která s nimi žije spolu s Karolínou. Pozorování probíhalo v MŠ, kterou navštěvuje třetím rokem. Adaptace dívky proběhla se značnými obtížemi. Dívka si ve školce zvykala poměrně dlouho dobu.

- **CHOVÁNÍ** – Dívka spolupracuje bez výkyvů chování. Přiměřená disciplína. Podřizuje se výchovnému vedení učitelek. Je pořádná, samostatná, velmi nejistá (má strach z neúspěchu).

- **ŘEČ, KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI** – Hovoří jasně a plynule, ale občas nepřesně artikuluje některé hlásky. Je v péči odborného logopeda. Komunikuje s dětmi i s dospělými. Komunikaci s dospělými nevyhledává, s dětmi si povídá ráda. Řeč je tichá. Má přiměřené vyjadřování, používá spisovný jazyk, stylizuje věty. Má slovní zásobu přiměřenou věku. Dokáže říci podstatné části obsahu pohádky či vyprávění. V MŠ chodí na kroužek angličtiny.

- **SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI** – Je sociálně aktivní. Navazuje kontakty s ostatními. Spolupracuje s vrstevníky, umí se podřídit. Je pasivnější, bojácná, ale v kolektivu oblíbená.

- **HRA** – Hraje si v interakci s ostatními dětmi. Dívka se sama zapojuje do her s ostatními. Nové činnosti nebo hry si osvojuje po opakovaném vysvětlení nebo ukázce.

- **MOTORIKA** – Má přiměřenou pohybovou aktivitu s vydrží a ovládním se. Pohybová aktivita je spíše klidná. Je pohybově obratná. V MŠ se účastnila kroužku bruslení na ledě. Je také šikovná a zručná. Má správný úchop tužky, postavení a uvolněnost ruky. Vyhraněnou laterální (pravák). V MŠ chodí na výtvarný a hudebně pohybový kroužek.

- **PLNĚNÍ ÚKOLŮ** – Úkoly přijímá ochotně, neprotestuje, ale při plnění úkolů je vidět značná nechuť z jejich plnění. Úkoly plní převážně dobře. Dobrým splněním si však není vždy jistá. Má obavy z reakce učitelky. Někdy je potřeba opakované vysvětlení. Při práci se umí soustředit. Dokáže se soustředit i na vyprávění učitelky. Úkoly dovádí do konce, jeví uspokojení ze splnění úkolu.

- SEBEOBSLUHA – Samostatnost při oblékání i stravování. Používá přibor.
- EMOCE – Emoce jsou stabilní. Dívka je stydlivá.
- RODINA – Péče rodiny o dívku je přiměřená. Rodina a MŠ spolu spolupracují na dobré úrovni.
- JIRÁSKŮV TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI (viz. Příloha č. 12) – Nakreslená postava má hlavu, trup a končetiny. Na hlavě chybí uši. Nápadné ruce značí dívčinu touhu po kontaktu. Zvláště zobrazen krk (obdélník). Části postavy na sebe nenavazují. Nezládnuté písmo. Není patrné členění. Některá písmena nejdou rozpoznat. Dochází k odchýlení od vodorovné linie. Téměř dokonalé napodobení předlohy teček. Počet i sestavení bodů odpovídá předloze. Nedochází k vychýlení teček.
- KRESBA (viz. Příloha č. 13) – Kresba neodpovídá úrovni věku dívky. Vývojově nižší hledisko. Postavě chybí ruce, uši. Dům je nakreslen asymetricky, chybí mu komín. Výběr modré barvy odpovídá předškolnímu věku. Slunce naznačuje dobrý vztah s otcem.

Shrnutí

Podle mateřské školy je dívka dostatečně zralá pro 1. třídu. V září roku 2017 nastoupí v řádném termínu do ZŠ. Dle pozorování autorky, výsledku testu školní zralosti a rozboru kresby je dívka nezralá a prospěl by ji odklad školní docházky. U dívky doporučujeme pěstovat průbojnost a jistotu v plnění úkolů.

5.9 Případová studie 6

Další dívce bylo v době výzkumu 5 let a 7 měsíců. Dívka žije v úplné rodině. Má starší sestru (2009). Pozorování probíhalo v MŠ, kterou navštěvuje již třetím rokem. Adaptace v MŠ probíhala bez obtíží.

- CHOVÁNÍ – Dívka dobře spolupracuje, bez výkyvů v chování a s přiměřenou disciplínou. Respektuje nastavená pravidla, podřizuje se výchovnému vedení učitelek. Je samostatná, pořádná, jistá.
- ŘEČ, KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI – Má plně rozvinutou řeč, srozumitelnou. Zřetelně vyslovuje všechny hlásky. Hovoří plynně, bez nápadných dysgramatismů. Komunikace s dětmi i s dospělými je přiměřená. Má pohotové a přiměřené vyjadřování, převážně používá spisovný jazyk a dobře stylizuje věty. Její slovní zásoba je přiměřená věku. Dokáže shrnout obsah pohádky, vyprávět zážitky. Ráda povídá, vypráví.

- **SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI** – Je sociálně aktivní, navazuje kontakty bez problémů, spolupracuje s ostatními. V kolektivu je oblíbená.
- **HRA** – Při hře spolupracuje s ostatními dětmi. Sama se zapojuje s vrstevníky do her. Dokáže hru iniciovat a získat i jiné děti k účasti. Nové činnosti a hry si většinou hned osvojuje, rychle chápe pravidla.
- **MOTORIKA** – Dívka má přiměřenou pohybovou aktivitu s výdrží, kterou dokáže ovládat. Pohybově je obratná, počíná si šikovně a zručně. Má správný úchop tužky a postavení ruky. Ruka ale není uvolněná, kreslí křečovitě. Vyhraněná lateralita (pravák). Ráda kreslí, vymalovává, stříhá, vyrábí. V MŠ navštěvuje výtvarný kroužek.
- **PLNĚNÍ ÚKOLŮ** – Dívka ochotně přijímá úkoly, které plní z větší části dobře (občas chybuje, neví), zadání chápe bez problémů. Během úkolů je pečlivá, nemá problémy s pozorností. Je soustředěná a trpělivá. Umí se soustředit na vyprávění učitelky, práci. Úkoly chce dovést do konce, jeví uspokojení ze splnění úkolu.
- **SEBEOBSLUHA** – Samostatnost v oblékání (nepatrná dopomoc – zapínání zipu) i stravování. Zručně používá příbor.
- **EMOCE** – Chová se spontánně, bez strachu a napětí.
- **RODINA** – Spolupráce rodiny s MŠ je dobrá. Péče o dívku je přiměřená.
- **JIRÁSKŮV TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI** (viz. Příloha č. 14) – Nakreslená postava má hlavu, trup a končetiny. Uši jsou vzhledem k hlavě v nepoměru (jsou velké). Nezvládnuté ruce, špatný počet prstů. Postavě chybí krk. Písmo je křečovité, chybí jemnost, uvolněnost ruky (potvrzení informace z dotazníku od učitelek MŠ). Písmena jsou rozpoznatelná. Členění textu na tři části. Začáteční písmeno má výrazně patrnou výšku velkého písmene. Počet bodů odpovídá předloze. U několik teček dochází k vychýlení. Neúplnost teček.
- **KRESBA** (viz. Příloha č. 15) – Při kresbě si dívka vybírá syté, výrazné barvy. Postavě (princezně) opět chybí krk, uši a správný počet prstů. Křídla letadla jsou zobrazena nesymetricky.

Shrnutí

Podle mateřské školy je dívka dostatečně zralá pro 1. třídu. V září roku 2017 nastoupí v řádném termínu do ZŠ. Dle pozorování autorky, výsledku testu školní zralosti a rozboru kresby je dívka spíše nezralá a prospěl by ji odklad školní docházky.

5.10 Případová studie 7

Nejstarší dívce z výzkumu bylo 6 let a 7 měsíců. Dívka žije v úplné rodině. Má mladší sestru (2012). Pozorování probíhalo v MŠ, kterou navštěvuje druhým rokem. V MŠ se dívka adaptovala bez obtíží.

- **CHOVÁNÍ** – Dobře spolupracuje, bez výkyvů v chování, s přiměřenou disciplínou. Podřizuje se výchovnému vedení učitelek. Je převážně pasivní a bojácná. Je samostatná. Chová se nejistě, potřebuje se ujistit, dožaduje se ujištění od dospělé osoby.

- **ŘEČ, KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI** – Dívka přiměřeně a živě komunikuje s dětmi i s dospělými. Mluví převážně slovensky, proto věty nejsou gramaticky správně. Ve vyjadřovacích schopnostech se objevuje výrazná těžkopádnost a gramatické chyby ve vyjadřování. Slovní zásoba dívky je velmi chudá. Je v péči odborného logopeda. S dívkou se doma mluví převážně slovensky a romsky. Nedokáže opakovat ani námět, ani říci o čem se četlo (ani pomocí návodných otázek).

- **SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI** – Je sociálně aktivní, chce navazovat kontakty. Spolupracuje s druhými a umí se podřídít. V kolektivu je méně oblíbená.

- **HRA** – Hraje si v interakci s ostatními dětmi. Do her se zapojuje na výzvu, hru ale většinou nepochopí, okoukává od ostatních. Hru také často kazí, předvádí se, aby upoutala pozornost vrstevníků. Novou činnost a pravidla hry si osvojí po opakovaném vysvětlení nebo ukázce.

- **MOTORIKA** – Je občas neposedná, vrtí se na židli, otáčí se. Pohybově je zdatná a zručná, šikovná. Má nadání na hudební výchovu a tanečky. V poslední době má správný úchop tužky, se kterou zachází přiměřeně. Má vyhraněnou laterální (pravák). V MŠ navštěvuje hudebně-pohybový kroužek.

- **PLNĚNÍ ÚKOLŮ** – Úkoly přijímá ochotně, jeví uspokojení ze správného splnění úkolu. Dívka je v plnění úkolů většinou neúspěšná. Vyžaduje mnoho individuální práce, docvičování, ale i přesto selhává. Při plnění úkolů má problémy s pochopením zadání. Často si i po vysvětlení zadání neví rady. Práci většinou nepochopí, často pracovní listy pouze vybarvuje, odkoukává od ostatních. Je nesoustředěná. Barvy poznává špatně, chybí. Chyby se objevují i při počítání. Neurčí levou a pravou stranu. Není schopna rozdělit slova na slabiky, zařadit předměty podle daných kritérií. Zná písničky a básničky. Rozumové schopnosti neodpovídají věku. Hodně věcí odkoukává od vrstevníků nebo odpovědi pouze hádá.

- **SEBEOBSLUHA** – Je samostatná při oblékání i stravování. Používá příbor.

- EMOCE – Chová se nejistě, bojácně. Emoce jsou jinak stabilní.
- RODINA – Péče rodiny je nepodnětná, dívka je vedena nedůsledně, nekriticky.

Spolupráce MŠ s rodinou je problematická. Rodina není schopna číst informace z nástěnky, buď jsou pasivní nebo se ptají učitelky.

- JIRÁSKŮV TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI (viz. Příloha č. 16) – Dívka nakreslila kočičku místo pána. Nepochopila instrukci, což považují za hlavní problém při plnění úkolů i učitelky v MŠ. Z kresby postavy je značné regresivní chování. Chybí krk, uši, nesprávný počet prstů. Neovládnuté písmo. Čmáranice. Obrazec teček se vůbec nepodobá předloze, ale skládá se ještě z teček. Počet teček vůbec neodpovídá předloze.

- KRESBA (viz. Příloha č. 17) – Kresba neodpovídá věku. Postava nemá krk, uši, správný počet prstů. Výběr oranžové barvy značí emoční závislost.

Shrnutí

Dívka již navštěvuje MŠ druhým rokem. Školní rok 2015/2016 nastoupila do MŠ jako předškolák. Následně byl udělen odklad školní docházky. Pedagogicko psychologická poradna navrhovala v rámci pozitivní stimulace nástup do přípravné třídy základní školy. Pravidelná docházka do přípravné třídy byla žádoucí z důvodu předpokládaného vyrovnávání vývoje dítěte s odkladem školní docházky. Přípravná třída se však na poslední chvíli neotevřela, Dívka proto zůstala v MŠ.

Doporučení pedagogicko psychologické poradny: procvičování grafomotoriky, podpora koncentrace pozornosti. Rozvíjení pozornosti (hledání co mají obrázky rozdílného, společného, bludiště, spojovačky). Doporučeno vyšetření u očního lékaře a foniatra pro vyloučení poruch smyslových orgánů. Sledování správného úchopu tužky, cviky na uvolnění grafomotoriky (krouživé pohyby, pohyby vycházející z ramene, obtahovací cvičení na větší formát papíru, postupně zmenšovat), vést ke kreslení, obkreslování. Trénovat motoriku (navlékání korálků, obtahování, obkreslování, tělesná cvičení, prolézání). Co nejvíce trénovat paměť formou her, učení básniček, písniček. Rozvíjet znalosti dítěte (opakovat často barvy, povídat si o světě kolem nás, jak věci fungují a proč, pojmenovávání obrázků). Podporovat častou pochvalou za sebemenší úspěch, vyzdvihovat kladné stránky, umožňovat zažít úspěch.

V září 2017 bude muset dívka nastoupit do 1. ročníku ZŠ. Paní učitelky vidí za poslední rok v MŠ značný posun v sociálním začlenění dívky a v rozvoji komunikace. Dívka se naučila přiměřeně zacházet s tužkou a začíná poznávat barvy. S nástupem do

základní školy však předpokládají problémy (problémy při psaní, čtení i v počtech). Dle autorky odklad školní docházky neměl smysl. Jiráskův test školní zralosti dívka zvládla podprůměrně. Kresba neodpovídá věku dívky.

5.11 Případová studie 8

Chlapec bylo v době výzkumu 5 let a 7 měsíců. Chlapec žije v úplné rodině. Má staršího bratra (2010). Pozorování probíhalo v MŠ, kterou navštěvuje druhým rokem. Adaptace v MŠ probíhala se značnými obtížemi. Problémy nastávaly ráno, při odchodu rodičů. Tyto problémy se občas objevují dodnes.

- **CHOVÁNÍ** – Nemá značné výkyvy v chování. Podřizuje se výchovnému vedení učitelek. Je pořádný, nejistý.
- **ŘEČ, KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI** – Řeč a komunikační dovednosti nelze posuzovat, protože chlapec mluví s dospělými osobami zřídka. Je málomluvný, na otázky neodpovídá vůbec nebo jednoslovně (ano, ne). Vyhýbá se hovoru s dospělými, ale s dětmi komunikuje přiměřeně a živě. Během hovoru s dětmi se chová spontánně, živě komunikuje se svými vrstevníky. Pokud zjistí, že ho pozoruje dospělá osoba, mluvit přestane. S rodiči komunikuje také živě a spontánně. Je v péči logopeda. Není schopný říci námět pohádky, vyprávění (nepomůžou mu ani návodné otázky).
- **SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI** – Mezi vrstevníky je sociálně aktivní, navazuje kontakty. S dětmi spolupracuje, umí se podřít. Kontakt s dospělými se vyhýbá. V kolektivu je oblíbený.
- **HRA** – Hraje si v interakci s ostatními dětmi. Do her se zapojuje, dokáže získat i jiné děti k účasti. Při hře s dětmi spolupracuje. Vyniká v konstrukčních hrách (stavění z kostek, stavebnic, kolejnic). Nové činnosti a hry si osvojí po opakovaném vysvětlení nebo ukázce.
- **MOTORIKA** – Celková motorika chlapce je klidná. V pohybových hrách je obratný. V jemné motorice je zručný, šikovný. Má správný úchop tužky, ale neuvolněné a křečovitě zápěstí. Vyhraněná lateralita (levák).
- **PLNĚNÍ ÚKOLŮ** – Úkoly chlapec přijímá ochotně. Ne vždy je dovede do konce. Ze splnění úkolu jeví uspokojení. Úkoly plní průměrně, vyskytují se těžkosti v některých činnostech, hůře chápe. Dítě je při práci soustředěné. Umí se soustředit na vyprávění učitelky. Zná základní i doplňkové barvy, neumí odlišit odstíny (světlá, tmavá). Umí počítat do 100, spočítat předměty. Neumí určit pravou a levou ruku ani stranu. Určí nahoře

a dole, nejmenší a největší. Pamatuje si krátké básničky a písničky. Rozdělí slova na slabiky. Najde obrázek, který do řady nepatří.

- SEBEOBSLUHA – Je samostatný při oblékání. Při stravování drží špatně lžici, neumí nabírat polévku (dává do pusy prázdnou lžici). Začíná používat příbor.
- EMOCE – Občas reaguje pláčem při odloučení od rodičů. Chová se spontánně, pokud neví, že ho někdo pozoruje. Při zjištění, že ho pozoruje dospělá osoba se chová s napětím (přestane si hrát, mluvit, odejde).
- RODINA – Péče rodiny je přiměřená. Spolupráce rodičů s učitelkami MŠ je na dobré úrovni.
- JIRÁSKŮV TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI (viz. Příloha č. 18) – Nakreslená postava má hlavu, trup i končetiny. Na hlavě chybí vlasy a uši. Trup je zobrazen obdélníkem. Krk, paže i nohy jsou zobrazeny pouze jednoduchými čarami. Předepsaná předloha je napodobena ještě čitelně. Písmena jsou spojena ve tři slova. Chybí tečka nad i a na konci věty. Počet i sestavení bodů odpovídá předloze. Dochází k malému vychýlení pouze jednoho bodu obrazce.
- KRESBA (viz. Příloha č. 19) – Z volné kresby předpokládáme spíše technické zaměření chlapce, ve kterém by mohl v budoucnosti vynikat. V kresbě počítačů se objevují detaily (šipky, různá tlačítka).

Shrnutí

Chlapec není zralý pro 1. třídu základní školy. Objevuje se hlavně nezralost v sociální oblasti a problém v komunikaci s dospělými. Podle názoru učitelek z MŠ se mohou v budoucnosti vyskytnout potíže v nácviu psaní a čtení. Mateřská škola navrhuje odklad školní docházky. Rodiče s odkladem souhlasí. V současné době probíhá vyšetření v pedagogicko psychologické poradně.

5.12 Případová studie 9

Chlapci bylo v době výzkumu 5 let a 6 měsíců. Chlapec žije v úplné rodině. Má starší sestru (2008). Chlapec má české státní občanství, v České republice se narodil, jeho rodiče však pochází z Ázerbájdžánu. Pozorování probíhalo v MŠ, kterou chlapec navštěvuje druhým rokem. Adaptace v MŠ probíhala bez obtíží.

- CHOVÁNÍ – Chlapec má výkyvy v chování, problémy s dodržováním pravidel, ale podřizuje se výchovnému vedení učitelek. Je samostatný.

- **ŘEČ, KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI** – Chlapec má poruchu výslovnosti, nedokáže vyslovit některé hlásky, nejasně artikuluje. Přiměřeně a živě komunikuje s dětmi i s dospělými. Ve vyjadřování se objevují chyby (špatně skloňuje, časuje, má špatný slovosled slov ve větě). Má chudou slovní zásobu. Má logopedické obtíže, je v péči odborného logopeda. S dítětem se doma mluví česky. Nedokáže popsat podstatné části obsahu čtené pohádky. Pomocí návodných otázek si vzpomene na nějaké základní informace.

- **SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI** – Je sociálně aktivní, navazuje kontakty, spolupracuje s druhými, většinou se umí podřídit. Vyvolává konflikty. Je v kolektivu oblíbený.

- **HRA** – Chlapec si hraje v interakci s ostatními dětmi. Sám se zapojuje do her. Hry často mění. Neumí vymyslet smysluplné, konstruktivní hry (potřebuje usměrňovat). Často vymýšlí hry bojové, agresivní, pere se s ostatními. Novou činnost nebo pravidla hry si osvojuje po opakovaném vysvětlení nebo předvedení.

- **MOTORIKA** – Pohybová aktivita je přiměřená. Vrtění se objevuje na lehátku při poobědovém odpočinku (ukolíbá se ke spánku). Pohybově je obratný. V rámci jemné motoriky je nešikovný. Snaží se o správný úchop tužky, ale má tuhé a křečovitě zápěstí. Nutno stále hlídat, upozorňovat. Vyhraněná lateralita (levák). Neumí stříhat.

- **PLNĚNÍ ÚKOLŮ** – Úkoly přijímá ochotně, jeví uspokojení ze správného splnění úkolu. Úkoly plní podprůměrně. Vyžaduje individuální práci. Vyskytují se těžkosti v některých oblastech. Zná základní i doplňkové barvy. Napočítá do 12, ale předměty není schopen spočítat, chybuje. Pamatuje si některé básničky, písničky. Určí pravou a levou ruku (na papíře určí pravou a levou stranu špatně), určí nahoře a dole, nejmenší a největší. Rozdělí slova na slabiky. Není schopen práce po řádcích. Občas hůře chápe. Soustředí se pouze chvíli, jeho pozornost se snadno naruší, brzy se unaví. Má sklony k povrchní práci, úkoly nedovádí vždy do konce. Má velmi pomalé tempo práce.

- **SEBEOBSLUHA** – Je samostatný při oblékání i stravování. Hlídní správného úchopu lžice a zacházení s příborem.

- **EMOCE** – Chová se spontánně, bez strachu a napětí. Emoce jsou stabilní.

- **RODINA** – Péče rodiny je přiměřená. Komunikace MŠ s rodiči je na dobré úrovni.

- **JIRÁSKŮV TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI** (viz. Příloha č. 20) – Z kresby postavy je patrné křečovitě držení tužky. Kresba je primitivní. Postava má hlavu, trup a končeniny. Chybí uši, nos, pusa, na jedné ruce je špatný počet prstů. Končetiny jsou vyjádřeny jednoduchými čarami. Vlasy nenesedají na hlavu. Krk je prodloužen až do trupu.

Podezření na organické poškození mozku (těhotenství, porod), snížený intelekt. Nevládnuté písmo. Čmáranice. Obrazec teček se vůbec nepodobá předloze, skládá se z teček a čárek. Počet vůbec neodpovídá.

- KRESBA (viz. Příloha č. 21) – Volná kresba neodpovídá věku chlapce. Postava je opět na úrovni věku mladšího dítěte. V kresbě zobrazen otec (slunce). Klobouk je zobrazen nad postavou (nad vlasy), mraky naznačeny pouze obloučky. Kresba poukazuje na nevyzrálou centrální nervovou soustavu.

Shrnutí

Podle MŠ není chlapec zralý pro 1. třídu ZŠ. MŠ navrhuje odklad školní docházky. Rodiče s odkladem souhlasí. V současné době probíhá vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně.

5.13 Případová studie 10

Nejmladšímu chlapci z výzkumu bylo 5 let a 5 měsíců. Chlapec žije v úplné rodině. Má polorodnou sestru ze strany matky (2007). Pozorování probíhalo v MŠ, kterou navštěvuje druhým rokem. V MŠ se chlapec adaptoval se značnými obtížemi. Adaptace trvala delší dobu. Horší adaptace přetrvává po dlouhodobější nemoci.

- **CHOVÁNÍ** – Dobře spolupracuje, nemá žádné výkyvy v chování. Podřizuje se výchovnému vedení učitelek. Je pořádný, nesamostatný, závislý na dospělé osobě. Není průbojný.

- **ŘEČ, KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI** – Chlapec má plně rozvinutou řeč. Jasně a zřetelně vyslovuje všechny hlásky. Hovoří plynule. Komunikuje s dětmi i s dospělými. Jeví menší zájem o komunikaci. Vyjadřuje potřeby, odpovídá na otázky, komentuje činnosti, málokdy vypráví. Používá věty jednoduché, které jsou převážně gramaticky správně. Používá spisovný jazyk, slovní zásoba je přiměřená věku. Dokáže velmi stručně říci podstatné části obsahu pohádky, když jsou mu kladeny návodné otázky.

- **SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI** – Chlapec projevuje zájem o vrstevníky. Sám kontakty navazuje zřídka, z kontaktu projevuje radost. Rád vrstevníky pozoruje. Umí se podřídít. V kolektivu je oblíbený.

- **HRA** – Hraje si v interakci s ostatními dětmi nebo sám. Do her se zapojuje převážně na výzvu. Hru nevymýšlí, neřídí. Dává přednost hře konstrukční (stavění z kostek, kolejnic, puzzle, skládky). Nejeví zájem o hry „na něco“, hry fantazijní. Hra je

více stereotypní, objevují se vyhraněné zájmy. Chlapec jeví zvýšený zájem o písmena, číslice, značky aut. Novou činnost a pravidla hry si osvojí po opakovaném vysvětlení nebo ukázce.

- **MOTORIKA** – V motorice se objevují stereotypní pohyby (poskoky, třepání rukama při pozitivních emocích), jinak je motorika klidná. Je pohybově obratný. Na jemnou motoriku méně šikovný. Má špatný úchop tužky (přidává prsteníček), nemá uvolněné zápěstí. Linie tužky je velmi slabá. Vyhraněná lateralita (pravák). Kreslí podle předlohy. Kresba neodpovídá věku. Neumí stříhat. V MŠ navštěvuje kroužek angličtiny.

- **PLNĚNÍ ÚKOLŮ** – Úkoly přijímá ochotně, dovádí je do konce. Jeví značné uspokojení ze splnění úkolu. Většinou úkoly plní dobře (pracovní listy). Má problém s úkoly, které vyžadují jemnou motoriku např. stříhání. Při práci je soustředěný, je velmi pečlivý a trpělivý. Rychle chápe a pohotově si osvojuje. Chlapec má konkrétní myšlení. Potřebuje individuální přístup a respektování tempa práce, které je velmi pomalé. Dokáže udržet pozornost, ale vzhledem k tomu, že rád pozoruje okolí, nechá se okolím při práci lehce rozptýlit. Umí se soustředit na vyprávění učitelky. Zná základní i doplňkové barvy. Pamatuje si básničky, písničky. Určí pravou a levou ruku i stranu. Rozdělí slova na slabiky. Umí zařazovat podle určitých kritérií. Rozumové schopnosti neodpovídají věku, jsou na úrovni staršího dítěte. Umí odříkat abecedu, číst, psát, počítat do 100, rozlišit číslice, základy Aj.

- **SEBEOBSLUHA** – V oblékání potřebuje nepatrnou pomoc. Ve stravování začíná používat příbor.

- **EMOCE** – Je převážně pozitivně laděný. Chová se bez strachu a napětí. Emoce jsou v mateřské škole stabilní.

- **RODINA** – Péče rodiny je přiměřená. Spolupráce rodiny s MŠ je na velmi dobré úrovni.

- **JIRÁSKŮV TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI** (viz. Příloha č. 22) – Postavě chybí základní části těla. Nakreslil pouze hlavu, kde jsou oči, nos a pusa, dále nakreslil krk. Neschopnost samostatné práce bez strukturování a dopomoci. Pomocí návodu a ujišťování asistenta pedagoga (co nakreslíš dál, co postavě ještě chybí, podívej se, co mám všechno na hlavě) nakreslil postavu, která má všechny části i detaily. Postava se skládá z geometrických tvarů (kruhy, obdélníky, ovály, čáry). Čitelné napodobení předepsaného textu. Písmena jsou dokonale spojena ve tři slova. Začáteční písmeno má výrazně patrnou výšku velkého písmene. Místo teček kroužky. Téměř dokonalé napodobení předlohy teček.

Počet i sestavení bodů odpovídá předloze. Nepochází k vychýlení teček. Dochází k otočení celého obrazce o několik málo stupňů. Celý obrazec je zmenšen.

- KRESBA (viz. Příloha č. 23) – Chlapec nezvládá volnou kresbu. Nakreslil číslice, což poukazuje na vyhraněné zájmy a sluníčko (dobrý vztah s otcem).

Shrnutí

Ve třech letech (v roce 2015) byla chlapci diagnostikována porucha autistického spektra – Aspergerův syndrom. V září roku 2015 nastoupil do běžné třídy MŠ, kde byla zřízena funkce asistenta pedagoga. Tento školní rok je chlapec předškolák. Na základě domluvy MŠ s SPC a s rodiči bude mít chlapec odklad školní docházky o jeden rok.

Doporučení SPC: respektování zásad práce s dětmi s poruchami autistického spektra (strukturování práce, vizualizace, názorné pomůcky, režim, pravidelnost, aby byla zajištěna předvídatelnost). Využívat pozitivní motivaci, chlapec je dobře motivovatelný vlastní zvědavostí. Požadavky formulovat jednoduše a ověřovat si jejich správné pochopení. Návčik samostatnosti. Je nutné respektovat tempo chlapce. Návčik komunikačních dovedností (dát maximální možnost, aby se vyjádřil), rozvíjet vyjadřovací schopnosti. Procvičování pozdravu, poděkování, požádání o něco.

Během navštěvování mateřské školy udělal chlapec obrovské pokroky ve všech oblastech (zvýšil zájem o vrstevníky, začal se zapojovat do her, v komunikaci už se neobjevují žádné gramatické chyby, začíná vyprávět, zlepšil práci s tužkou, pokroky v oblékání, stravování, sebeobsluze). Učitelky předpokládají, že chlapec udělá během příštího roku další značné pokroky a odklad školní docházky mu prospěje. Individuální práce se bude zaměřovat hlavně na návčik sociálních dovedností. Předpokládá se, že i v 1. třídě základní školy bude chlapci zřízena funkce asistenta pedagoga.

ZÁVĚR

Vstup do školy je jednou z nejvýznamnějších etap ve vývoji dítěte. Příprava na školu je také přípravou na život. Dítě přechází od světa her do světa práce a povinností, setkává se s novými životními rolemi. Proto je důležité, aby rodiče věnovali pozornost školní zralosti svého dítěte. Dnešní doba se zaměřuje na potřeby a individuální zvláštnosti dítěte a odklad školní docházky už není vnímán jako handicap. Tato diplomová práce, která poskytuje základní a ucelené informace o problematice školní zralosti a odkladu povinné školní docházky může být užitečná rodičům i učitelkám z mateřských škol. Práce by dále mohla sloužit jako východisko pro jiné závěrečné práce. Cílem práce bylo srovnání školní zralosti a nezralosti. Tento cíl práce byl splněn. V praktické části můžeme vidět značný rozdíl mezi dětmi zralými a nezralými. Dalším cílem bylo věnování pozornosti odkladu povinné školní docházky. Během výzkumu se potvrdily naše předpoklady, že odklad školní docházky je v dnešní době značně využíván. To poukazuje na zájem rodičů, aby jejich dítě bylo školsky úspěšné, ale na druhé straně může být důvodem odkladu školní docházky prodloužení dítěti dětství a odložení tak školních povinností. Mezi nejčastější důvody odkladu školní docházky patří věk dítěte, problémy v oblasti řeči, pozornosti, soustředění, v grafomotorice, v oblasti pracovních návyků, emocionální nezralosti. Dále jsme dospěli k závěru, že na odklad školní docházky nejčastěji upozorní učitelky mateřské školy, které tráví s dítětem mnoho času, vidí ho v různých činnostech a mohou ho porovnat s ostatními vrstevníky, sledují jeho vývoj v delším časovém úseku. Můžeme se setkat s odmítnutím odkladu školní docházky ze strany rodičů. Rodiče jsou jediní, kteří mohou rozhodnout o odkladu školní docházky svého dítěte. Návrh mateřské školy a odborného zařízení slouží pouze jako doporučení. Dále se nám potvrdil předpoklad, že odklad školní docházky má smysl pouze v případě, kdy je dítě během roku stimulováno. Aby dítě došlo a odstranily se nedostatky, musí se pro dítě vytvořit ideální podmínky a podnětné prostředí. Podmínkou je také spolupráce rodičů a mateřské školy. Pro praxi bychom doporučovali zvýšit informovanost rodičů o školní zralosti a připravenosti a odkladech školní docházky. Dále bychom doporučovali věnování větší pozornosti, stimulaci dětem s odkladem školní docházky například zapojením do stimulačních programů pro předškoláky a pro děti s odkladem školní docházky. Možným řešením by bylo i snížení počtu dětí ve třídách mateřských škol.

RESUMÉ

Tato diplomová práce se zabývá problematikou školní zralosti a odkladu povinné školní docházky. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část je tvořena čtyřmi hlavními kapitolami. Je věnována charakteristice předškolního období, školní zralosti, diagnostice školní zralosti a odkladu povinné školní docházky. Cílem teoretické části bylo objasnění základních informací a problematiky školní zralosti a odkladu. Praktická část obsahuje deset kazuistik dětí předškolního věku z mateřské školy v Plzni. Vzorek tvoří čtyři děti, které jsou zralé pro vstup do základní školy, dvě děti, které nebudou mít odklad školní docházky, ale podle Jiráskova testu školní zralosti a kresby se jeví jako nezralé, jedno dítě již s odkladem školní docházky a tři děti, které budou mít tento rok udělen odklad povinné školní docházky. Kazuistiky byly zpracovány na základě pozorování, dotazníků, rozhovorů, Jiráskova testu školní zralosti, analýzy dokumentů a volné kresby. Cílem praktické části bylo na základě vzorku dětí srovnání školní zralosti a nezralosti. Dalším cílem bylo věnování pozornosti odkladu povinné školní docházky.

This diploma work focuses on the problem of school maturity and postponement of the mandatory school attendance. The work is divided into a theoretical part and a practical part. The theoretical part is created by four main chapters. It's dedicated to the characteristics of the pre-school time, school maturity, diagnosis of the school maturity and postponement of the mandatory school attendance. The goal of the theoretical part was to clarify the basic information and problems of the school maturity and postponement. The practical part includes ten casuistries of children of pre-school age from a kindergarten in Pilsen. The sample is created by four children, who are mature for admittance to the primary school, two children, who won't have a postponement of school attendance, but according to Jirásek's test of school maturity and design they appear as immature, one child already with a postponement of school attendance and three children, who will be bestowed with a postponement of school attendance this year. Casuistries were processed according to observing, questionnaires, dialogues, Jirásek's test of school maturity, document analysis and free design. The goal of the practical part was to compare the school maturity and immaturity according to the children's sample. The next goal was to dedicate attention to the postponement of the mandatory school attendance.

SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY

- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vyd. Brno: Edika, 2011. iv, 217 s. Moderní metodika pro rodiče a učitele. Předškoláci. Moderní metodika pro rodiče a učitele. Metodika. Dětská naučná edice. Předškoláci. Dětská naučná edice. Metodika. ISBN 978-80-251-1829-0
- BUDÍKOVÁ, Jaroslava, KRUŠINOVÁ, Patricie a KUNCOVÁ, Pavla. *Je vaše dítě připraveno do první třídy?*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2004. 157 s. Rozvoj osobnosti. ISBN 80-7226-637-3.
- COGNET, Georges. *Dětská kresba jako diagnostický nástroj*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. 203 s. ISBN 978-80-262-0499-2.
- DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 205 s., viii s. barev. obr. příl. ISBN 80-7178-449-4.
- Diagnostika školní zralosti: školní zralost*. Praha: Raabe, ©2012. [132] s. Školní zralost; 1. ISBN 978-80-87553-52-7.
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a ŽÁČKOVÁ, Hana. *Je naše dítě zralé na vstup do školy?*. Vydání 1. Praha: Grada, 2014. 141 stran, 3 strany obrazových příloh. ISBN 978-80-247-4750-7.
- KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2014. 196 stran. ISBN 978-80-247-4856-6.
- KROPÁČKOVÁ, Jana. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 158 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-359-8.
- LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.
- OTEVŘELOVÁ, Hana. *Školní zralost a připravenost*. Vydání první. Praha: Portál, 2016. 142 stran. ISBN 978-80-262-1092-4.
- PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky. I, Vývoj člověka do patnácti let*. Vydání 4. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. 414 stran. Učebnice vysokých škol.
- ŠÍMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ Jitka a kol., 2008. Přehled vývojové psychologie. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2141-4.
- THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Vydání první. Praha: Portál, 2015. 575 stran. ISBN 978-80-262-0714-6.
- UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. 5., přeprac. a dopl. vyd, V Portále 1. Praha: Portál, 2002. 156 s. ISBN 80-7178-599-7.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. Vývojová psychologie I. : dětství a dospívání. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

VERECKÁ, Naděžda. *Jak pomáhat dětem při vstupu do školy: Je vaše dítě zralé pro školu? A vy?*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 160 s. ISBN 80-7106-474-2.

Vstup do školy: školní zralost. Praha: Raabe, ©2012. [116] s. Školní zralost; 2. ISBN 978-80-87553-53-4.

VOHRADNÍKOVÁ, Tereza. *Autistické dítě předškolního věku*. Plzeň, 2014. Bakalářská práce (Bc.). Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Kateřina Šámalová.

Internetové zdroje:

- Odklad povinné školní docházky ve školském zákoně (10.2.2017)
dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-1-2017-do-31-8-2017>
- Jak se zahajuje povinná školní docházka u nás a ve světě (7.3.2017)
dostupné z: <http://jdemedoskoly.cz/Clanek/4028/jak-se-zahajuje-povinna-skolni-dochazka-u-nas-a-ve-svete>
- Školu odloží pětina dětí, v Evropě zaostáváme (8.3.2017)
dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/skolu-odlozi-petina-deti-v-evrope-zaostavame/r~i:article:776147/?redirected=1488802707> (8.3.2017)
- Odklad školní docházky má každé páté dítě (8.3.2017)
dostupné z: <https://www.klickevzdelani.cz/Ve%C5%99ejnost/Ne%C5%BE-zazvon%C3%AD/Prvn%C3%AD-krok-do-opravdick%C3%A9-%C5%A1koly/ID/23183/Odklad-skolni-dochazky-ma-kazde-pate-dite>

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

ZÁZNAMOVÝ ARCH

podklady pro pedagogickou diagnostiku předškolního věku

Jméno ..... rokú ..... měsícú .....
datum zpracování .....

A/ řeč

1. výslovnost

- přítomná porucha výslovnosti, dítě nedokáže vyslovit některé hlásky, zadrhává 1
- občas nejasně artikuluje, breptá, má zárazy v řeči, začínající koktavost 2
- dítě jasně, zřetelně vyslovuje všechny hlásky, hovoří plynně 3

2. komunikace

- dítě je málomluvné, dává většinou jen jednoslovné odpovědi /ano - ne/, nevyhledává řečový kontakt 1
- dítě odpovídá po přestávkách, případně pološeptem, vyhýbá se hovoru s dospělými, ale s dětmi si povídá 2
- přiměřeně a živě komunikuje s dětmi a dospělými 3

3. reprodukce obsahu / vyprávění obsahu pohádky/

- nedokáže opakovat ani rámeček, ani říci, o čem se četlo 1
- dokáže říci námět nebo myšlenku ze čtené pohádky /zejména, když se mu pomůže otázkou/ 2
- dokáže říci podstatné části obsahu pohádky 3

4. vyjadřovací schopnosti

- výrazná těžkopádnost a gramatické chyby ve vyjadřování 1
- nepohotové, pomalé vyjadřování, chudá slovní zásoba 2
- pohotové a přiměřené vyjadřování, používá převážně spisovný jazyk, přiměřeně stylizuje věty 3

1

B/ hra

1. činnost a hra / vztah k nim a zájem o ně/

- o většinu hrových činností dítě neprojevuje spontánní zájem, nesetrvává v nich, je nutné ho získávat 1
- do her se zapojuje na výzvu, pak v nich už ale setrvává, případně těžko přechází na jinou činnost 2
- samo se zapojuje do her, dokáže získat i jiné děti k účasti 3

2. osvojení si nové činnosti a hry

- je třeba ho opětovně instruovat o pravidlech nové hry a stejně mu nová hra nebo činnost nejde 1
- novou činnost a pravidla hry si osvojí po opakovaném vysvětlení nebo ukázce 2
- nové činnosti a hry si hned osvojí, rychle pochopí pravidla a počíná si bezchybně 3

C/ motorika

1. ovládnutí pohybové aktivity

- neposednost, vrťení se na židli, houpatvé pohyby rukama, nohama, neustálé otáčení se, nebo naopak značná pasivita 1
- občas vyskočí z místa, upozorňuje na sebe, často mění své pohybové činnosti, je nezdřehlivý 2
- přiměřená pohybová aktivita s výdrží a ovládnutím se 3

2. zručnost a obratnost

- neobratnost, nešikovnost, pohybové úkony trvají příliš dlouho /neovládá je/ 1
- pohybově méně zdatné a zručné, často si počíná neobratně, nešikovně /např. při Tv/ 2
- pohybově obratné, počíná si šikovně, zručně 3

3. motorika při grafickém projevu / obkreslit písmena o, m, l, j, a domeček /

- nesprávně drží tužku, špatný sklon, tlak, přerušované tahy, nedokáže dobře usměrnit pohyb tužky 1
- úchop tužky mezi prsty, ale se zvýšeným tlakem a nedostatečným usměrňováním pohybu 2
- správný úchop, zručně a přiměřeně zachází s tužkou 3

4. úroveň grafického projevu /podle úkonu v C3/
 - kreslí ledaco, ne požadované tvary, čmárá nebo výrazně deformuje tvar písmen a obrázku 1
 - písmena a obrázek obkreslí jen s částečnou deformací 2
 - reprodukuje správně tvary písmen a obrázku /kresby/ 3

D/ Sociabilita

1. běžné projevy
 - samotář, spontánně se nezačíná o druhé děti, nebo je naopak nevypočítatelně ruší, zasahuje do jejich hry 1
 - sám nenavazuje, ale na výzvu naváže kontakt s jinými dětmi, anebo často ruší jiné děti při hře 2
 - sociálně aktivní, navazuje kontakt, spolupracuje s druhými, a umí se i podílit 3
2. vyvolané chování /učitelce „náhodou“ upadne tužka a „netrefí se“ do odpadkového koše kouskem papíru
 - nereaguje a nezdvihne tužku ani odpadek na výzvu 1
 - uposlechně výzvu a podá jeden nebo oba předměty 2
 - sám, nebo jen na naznačenou výzvu /podej mi to, prosím tě/ zdvihne a podá tužku a odpadek dá do koše 3

E/ Sebeobsluha - základní prvky

- neumí se samo obléci nebo obout, je nutné mu při tom pomáhat, má těžkosti se samostatným jídlem /musí se dokrmovat/ 1
 - umí se samo obléci i obout, ale musí se mu zapínat knoflíky a zavazovat tkaničky, jí jen lžící 2
 - samostatně při oblékání i stravování, používá samozřejmě a zručně příbor 3

F/ Celkový dojem o emocionalitě

- je ustrašené, plachtivé, reaguje pláčem na odebrání hračky, odloučení od rodičů 1
 - citově labilnější až přecitlivělé, lehce se ho všechno dotkne 2
 - chová se spontánně, beze strachu a napětí 3

Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň
Pracoviště: Plzeň-město, Částkova 78, 326 00 Plzeň
Tel.: 377 468 124 (111), e-mail: poradnamesto@pepor-plzen.cz

Sdělení mateřské školy

Vyplní učitelka mateřské školy

(Podtrhněte vhodná vyjádření, škrtněte nevhodná, event. doplňte. Zachyťte laskavě především zvláštnosti dítěte, všechna vyjádření o dítěti chápejte ve vztahu k tomu, jak se děti obvykle chovají. Děkujeme za spolupráci.)

1. Jméno a příjmení dítěte .....

Datum narození..... Bydliště.....PSČ.....

2. Charakteristika problémů a důvody vyšetření a pedagogická diagnostika (vyplňte podrobně, vlastními slovy):

3. Odkdy chodí do MŠ?.....
Na režim MŠ a dětský kolektiv se adaptovalo bez obtíží - s mírnými obtížemi - se
značnými obtížemi.

4. V pohybových hrách a tělesné výchově je obratné - neobratné.

5. Je zručné (ruce a prsty) - nešikovné.

6. Je klidné - pohyblivé - neklidné - nápadně nepohyblivé.

7. Má - nemá logopedické obtíže, případně jaké? .....

8. Má slovní zásobu přiměřenou věku - nadprůměrně rozsáhlou - chudou.

9. Vyjadřuje se gramaticky správně přiměřeně věku – mluví agramaticky.
Používá jednočlenné – dvočlenné – věty. Umí vyprávět událost, již zažilo?
10. S dítětem se doma mluví česky – jiným jazykem (jakým?).....
11. Dítě je soustředěné – nesoustředěné – u ničeho nevydrží – brzy se unaví.
Umí se soustředit na vyprávění učitelky, ruční práci, přijímá ochotně úkoly, chce je dovést do konce, jeví uspokojení ze splněného úkolu.
12. Hraje si v interakci s ostatními dětmi – hraje si samo – nehraje si.
13. Při hře spolupracuje s dětmi – neumí spolupracovat, hru kazí – vyvolává konflikty – napadá ostatní děti – předvádí se, šaškuje – truceje, vzdoruje – straní se dětí.
14. Je převážně aktivní – pasivní, průbojný – bojácný.
V kolektivu je oblíbený – neoblíbený.
14. Podřizuje se výchovnému vedení rodičů – učitelek; obtížně se zvládá – nedá se zvládnout.
15. Je pořádný – nepořádný, samostatný – nesamostatný, jistý – nejistý – dožaduje se souhlasu dospělých.
16. Na neúspěch reaguje zvýšeným úsilím – rezignací – afektem. Je nápadně citlivý.
17. Při kresbě, hře a jiných činnostech dává přednost pravé – levé ruce – ruce střídá. Doma je za to kárán, je přecvičován, kreslí pravou, jinak dává přednost levé ruce.
18. Péče rodiny je přiměřenou – nadměrnou – nedostačující – nepodnětná
Je rozmazlováno – tělesně trestáno – vedeno nedůsledně.
Rodiče je hodnotí objektivně – nekriticky, přeceňují je – podněcují je.
19. Spolupráce rodičů s učitelkami MŠ je velmi dobrá – dobrá – problematická – rodiče nespolupracují.
20. Podle názoru učitelky se mohou v budoucnosti vyskytnout obtíže v nácviku psaní – čtení – v počtech – v kázni (vyplnit pouze v případě vyšetření školní zralosti).
21. Informace o intervenci jiného odborného pracoviště:
- jiné školské poradenské zařízení (PPP, SPC)   jaké:
- odborný lékař (psychiater, neurolog, foniater, klinický psycholog) jaký:
- jiné odborné pracoviště, prosíme, vypište:
- logoped

22. Informace ke kmenové třídě dle vyhl. č. 27/2016 Sb.

Celkový počet dětí ve třídě:

Počet dětí s SVP s 1. stupněm podpůrných opatření:

Počet dětí s SVP s 2.-5. stupněm podpůrných opatření:

Množství úvazků asistenta pedagoga ve třídě: Udělen kým:

Z toho asistent pedagoga dle §18 vyhl. č.27/2016 (rozvojový program):

Počet dětí s odlišnými kulturními a životními podmínkami:

23. Jakými pomůckami škola disponuje (kompenzační pomůcky, speciální učebnice, speciální učební pomůcky):

24. Materiální a technické zabezpečení školy (bezbariérový přístup, počty učeben pro případné dělení třídy atp.):

25. Očekávané výstupy z poradenské péče:

26. Dítě je podle Vašeho názoru (vyplnit pouze v případě vyšetření školní zralosti):

- zralé pro 1. třídu
- vhodné k zařazení do vyrovnávací třídy
- nezralé pro 1. třídu ZŠ, navrhuje odklad školní docházky
- vhodné přímé vřazení do speciální školy

27. Jiná pozorování a sdělení:

Poznámka: S osobními daty klientů je nakládáno v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. O ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.

Datum, jméno, podpis učitelky (razítko MŠ) .....

T-33/69

Forma A

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI*
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

Příjmení a jméno dítěte: Priezvisko a meno dieťaťa:		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: r. m. Vek: r. m.	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nejakého pána tak, ako to vieš.

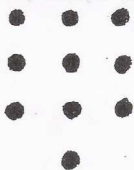
© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, n. p., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968
Instrukcie pozri v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska predškolských prohlídek. SZdN, Praha 1968

2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

Ter pa li.

3. Tady jsou takové puntíky. Žkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte neučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobre sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdné miesto, to tak napiš.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

T-33/69

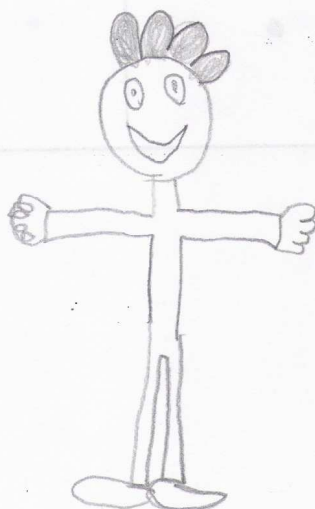
Forma A

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI*
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

Příjmení a jméno dítěte: Priezvisko a meno dieťaťa:		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: r. m. Vek: r. m.	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nejakého pána tak, ako to vieš.

© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, n. p., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968
 Instrukcie pozri v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968

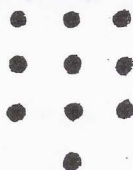
2. Poďivej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

Sev na li.

2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte neučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobre sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdné miesto, to tak napiš.

Sev na li.

3. Tady jsou takové puntíky. Žkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

T-33/09

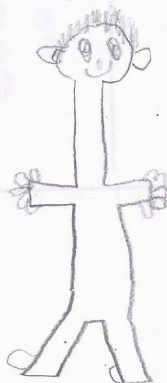
Forma A

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI*
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSEJ ZRELOSTI

Příjmení a jméno dítěte: Priezvisko a meno dieťaťa:		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: r. m. Vek: r. m.	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nějakého pána tak, ako to vieš.

© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, n. p., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968
 Instrukcie pozri v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska predškolských prohlídek. SZdN, Praha 1968

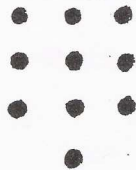
2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát naučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

Lev na li.

2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte naučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobře sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdné miesto, to tak napiš.

Lev na li.

3. Tady jsou takové puntíky. Žkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

T-33/09

Forma A

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI*
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

Příjmení a jméno dítěte: Priezvisko a meno dieťaťa:		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: r. m. Vek: r. m.	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nejakého pána tak, ako to vieš.

© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, n. p., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1966
 Instrukcie pozri v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1966

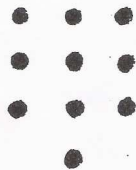
2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

Lev pa li.

2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte neučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobře sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdné miesto, to tak napiš.

Lev pa li.

3. Tady jsou takové puntíky. Zkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

T-33/09

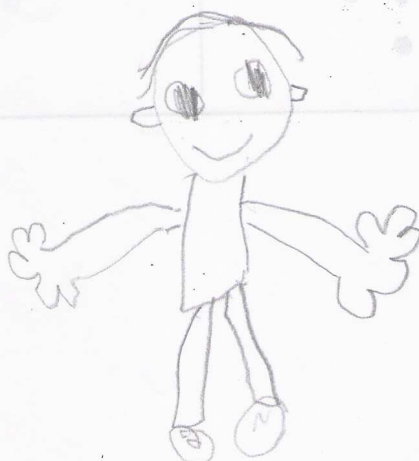
Forma A

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI*
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

Příjmení a jméno dítěte: Priezvisko a meno dieťaťa:		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: r. m. Vek: r. m.	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nejakého pána tak, ako to vieš.

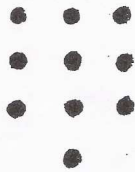
© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, n. p., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek—Tiché, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968
Instrukcie pozri v: Jirásek—Tiché, Psychologické hlediska predškolských prohlídek. SZdN, Praha 1968

2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

Lev p a l i .

3. Tady jsou takové puntíky. Žkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

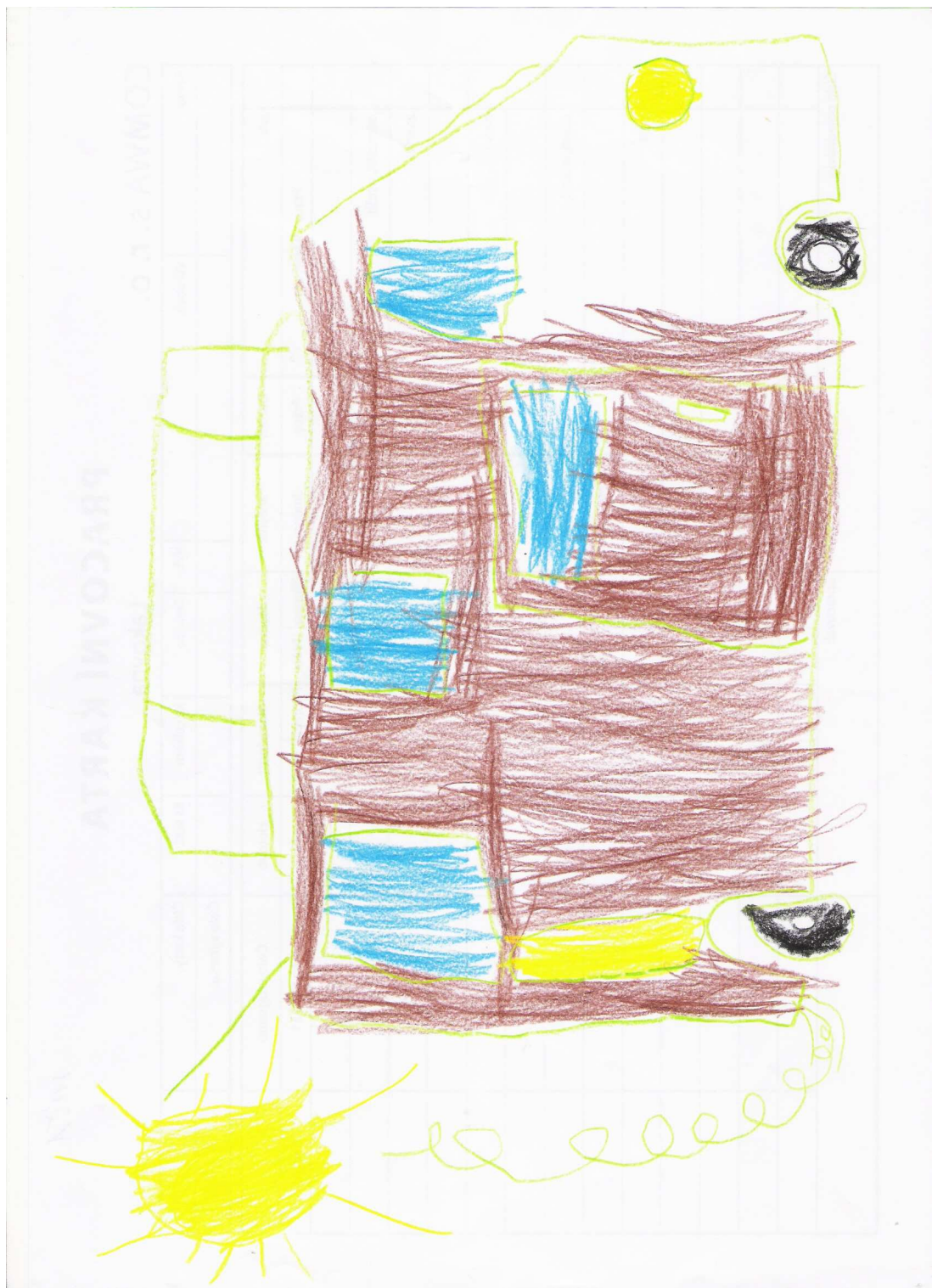

2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte neučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobře sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdné miesto, to tak napiš.

Lev p a l i .

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

T-33/69

Forma A

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI*
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

Příjmení a jméno dítěte: Priezvisko a meno dieťaťa:		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: r. m. Vek: r. m.	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nejakého pána tak, ako to vieš.

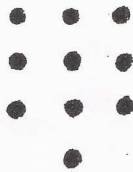
© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, n. p., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968
Instrukcie pozri v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968

2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napíš.

Lev na li.

3. Tady jsou takové puntíky. Žkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

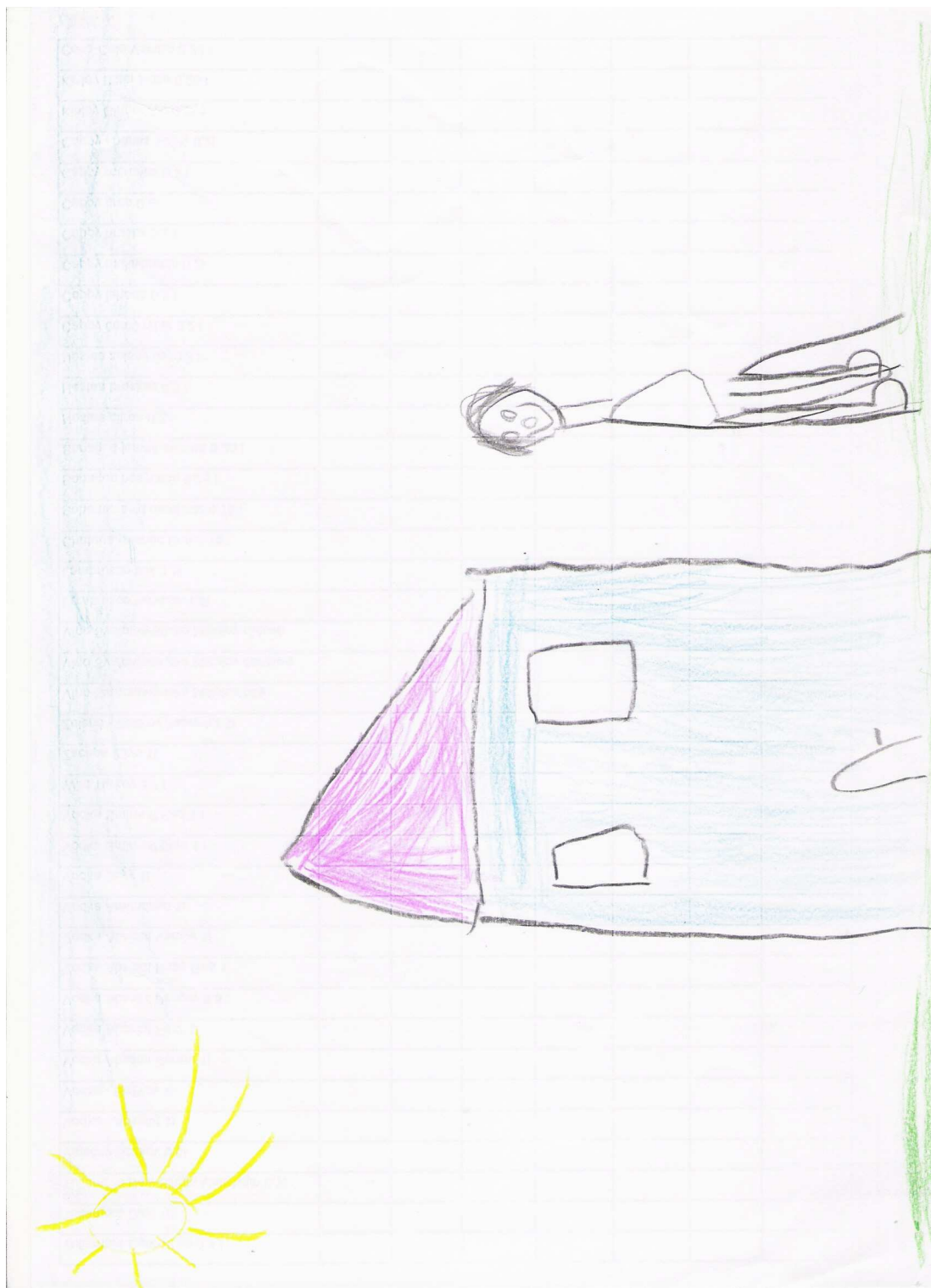

2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte neučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobre sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdné miesto, to tak napíš.

Lev na li.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

T-33/09

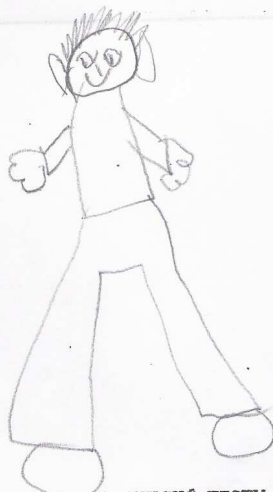
Forma A

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI*
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

Příjmení a jméno dítěte: Priezvisko a meno dieťaťa:		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: r. m. Vek: r. m.	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nejakého pána tak, ako to vieš.

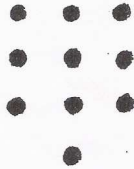
© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, n. p., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek-Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968
 Instrukcie pozri v: Jirásek-Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968

2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

Lev na li.

3. Tady jsou takové puntíky. Žkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

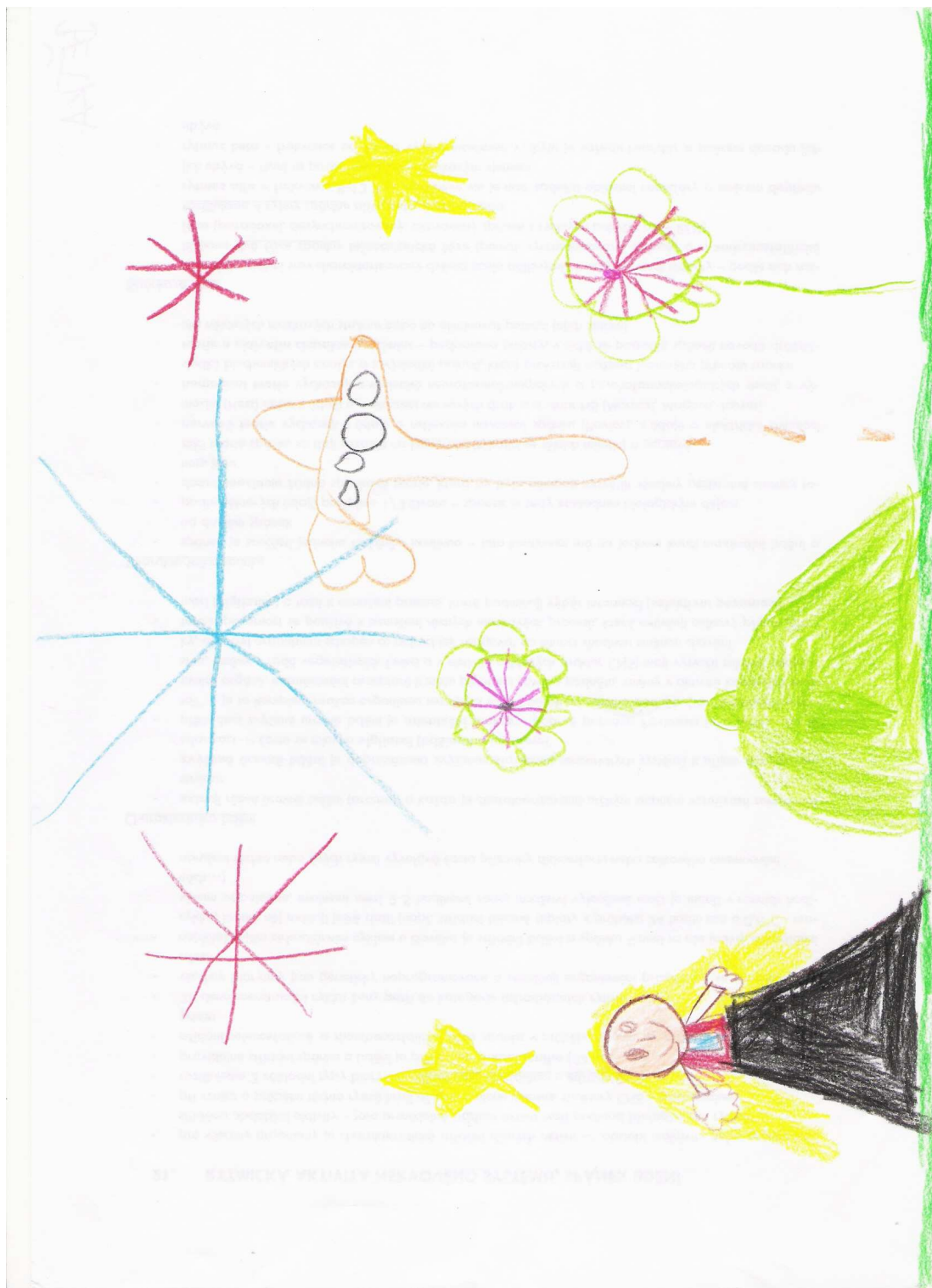
2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte neučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobre sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdne miesto, to tak napiš.

Lev na li.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

T-33/09

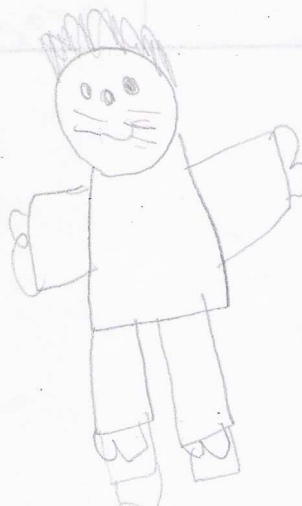
Forma A

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI*
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

Příjmení a jméno dítěte:			Datum vyšetření:		
Přízvisko a meno dieťaťa:			Dátum vyšetrenia:		
Datum narození:	Věk: r.	m.	Datum vyšetření:		
Dátum narodenia:	Vek: r.	m.	Dátum vyšetrenia:		
Adresa rodičů:					
Adresa rodičov:					

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nejakého pána tak, ako to vieš.

© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, n. p., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968
 Inštrukcie pozri v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968

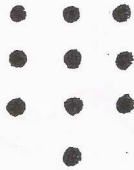
2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

Lev na li.

2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte neučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobře sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdné miesto, to tak napiš.

Wobv

3. Tady jsou takové puntky. Zkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

T-33/09

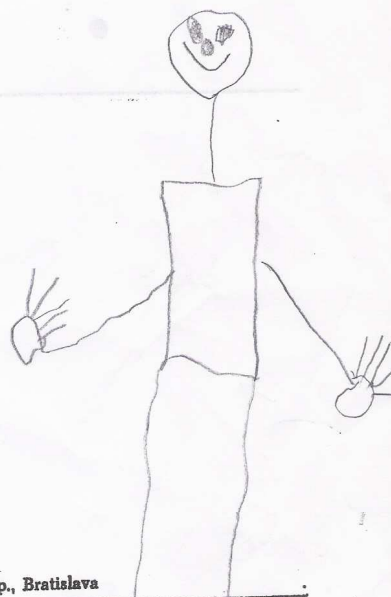
Forma A

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI*
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

Příjmení a jméno dítěte:		
Priezvisko a meno dieťaťa:		
Datum narození:	Věk: r. m.	Datum vyšetření:
Dátum narodenia:	Vek: r. m.	Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů:		
Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nejakého pána tak, ako to vieš.

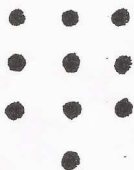
© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, n. p., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1966
 Instrukcie pozri v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1966

2. Poďivej se, tady je něco napsáno. Ty ses jeřtě psát neuĉil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dĚvej, jak je to napsáno a tadyhle vedle na to prázdně město to tak napiř.

Ter pa li.

3. Tady jsou takově puntky. Źkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

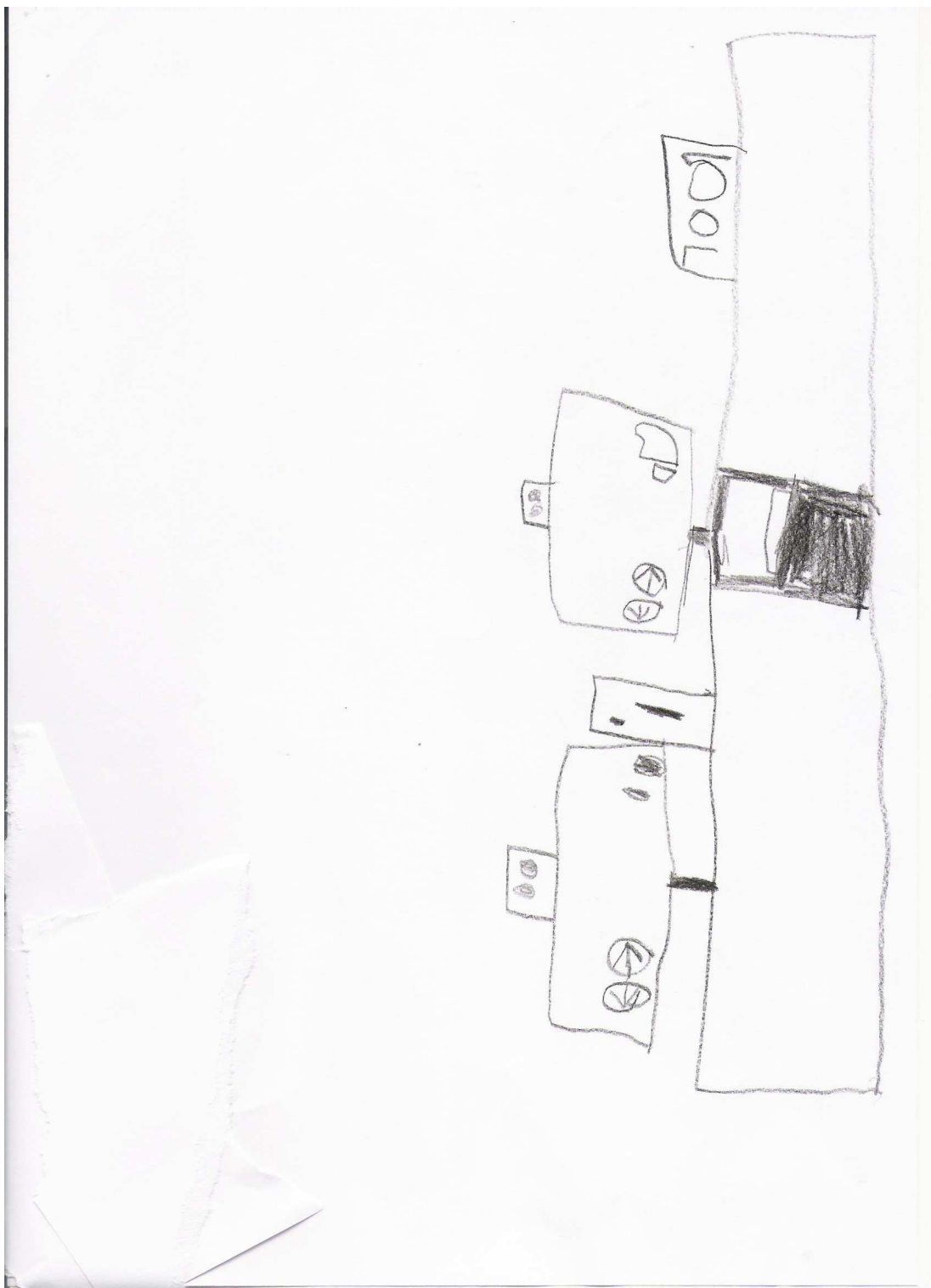

2. Pozri sa, tu je nieĉo napísaně. Ty si sa eřte neuĉil(a) písať, ale sks, ĉi by si to tieř vedel(a). Dobre sa pozri, ako je to napísaně, a tu vedľa, na to przdně město, to tak napiř.

Ter pa li.

3. Tu sú takě bodky. Skús to tu, vedľa nakresliť takisto.

T-33/09

Forma A

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI*
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

Příjmení a jméno dítěte: Priezvisko a meno dieťaťa.		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: r. m. Vek: r. m.	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nejakého pána tak, ako to vieš.

© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, n. p., Bratislava

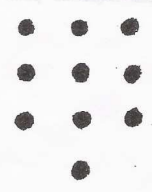
* Instrukce viz v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968
 Instrukcie pozri v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968

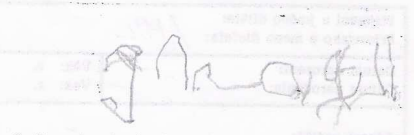
2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

Lev pahl.

3. Tady jsou takové puntíky. Zkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte neučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobre sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdné miesto, to tak napíš.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu, vedľa nakresliť takisto.

T-33/69

Forma A

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI*
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

Příjmení a jméno dítěte: Priezvisko a meno dieťaťa:		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: r. m. Vek: r. m.	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nejakého pána tak, ako to vieš.

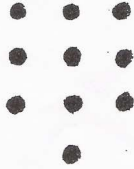
© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, n. p., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968
 Inštrukcie pozri v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968

2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

Lev na li.

3. Tady jsou takové puntíky. Žkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte neučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobre sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdne miesto, to tak napiš.

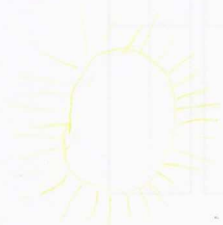
Lev na li.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

COMPANY s.r.l. o

PRACOVNI KARTA

Calendars

month	year	day	hour	minute	second	third	fourth	fifth	sixth	seventh	eight	ninth	tenth	eleventh	twelfth	thirteenth	fourteenth	fifteenth	sixteenth	seventeenth	eighteenth	nineteenth	twentieth	twenty-first	twenty-second	twenty-third	twenty-fourth	twenty-fifth	twenty-sixth	twenty-seventh	twenty-eighth	twenty-ninth	thirtieth	thirtieth	
January																																			
February																																			
March																																			
April																																			
May																																			
June																																			
July																																			
August																																			
September																																			
October																																			
November																																			
December																																			

37231